

Vjekoslav Milovan

MIROSLAV BULEŠIĆ
SVJEDOK KRISTOV

Izdavač:
"JOSIP TURČINOVIĆ" d.o.o., Pazin
Ordinarijat Porečko – pulske biskupije, Poreč
Postulatura Sluge Božjega Miroslava Bulešića

Priredio:
Mons. Vjekoslav Milovan

Tisak:
"JOSIP TURČINOVIĆ" d.o.o., Pazin

Cip

ISBN

Vjekoslav Milovan

**MIROSLAV BULEŠIĆ
SVJEDOK KRISTOV**

Pula, 2006.

Mladomisnik

BISKUPOVA RIJEČ

Pred nama je još jedna knjiga o Sluzi Božjem Miroslavu Bulešiću. Knjiga je posebna po tome što osim životopisa (u prvom dijelu knjige), koji je sam po sebi zanimljiv, pisan privlačno i uz mnogo značajnih detalja koji u ranijim životopisima nisu spominjani, donosi (u drugom dijelu) i dokumente, originalne spise koji su posebno dragocjeni jer nam živo i svježe približavaju dušu don Mira.

Na ovim stranicama vidimo mladog Bulešića koji je sav predan svećeničkom idealu, spreman živjeti (i umrijeti!) za ljude koji su mu povjereni, ustrajati do kraja u vjernosti Kristu i Crkvi, pa i uz cijenu vlastitog života.

Zahvalni smo mons. Vjekoslavu Milovanu, sadašnjem vicepostulatoru kauze Sluge Božjega, što nam je nakon više već izdanih knjiga, brošura i letaka - podario ovo izdanje koje će pomoći da još bolje upoznamo Slugu Božjega, zavolimo ga i poželimo ga nasljedovati: u živoj vjeri, odlučnom predanju svome pozivu i ustrajnom služenju Bogu i bratu čovjeku.

U Poreču, o Bogojavljenju 2006. godine

+ Ivan Milovan
biskup porečki i pulski

UVOD

Što vrijeme više odmiče, odnosno što s većeg povijesnog odmaka promatramo događaje u Istri neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, to nam lik mladog svećenika porečko-pulske biskupije, sluge Božjega Miroslava Bulešića postaje sve jasnijim i svjetlijim.

Što je to tako posebno kod ovog mladog svećenika što i danas privlači, kao što je privlačilo i u vrijeme njegova zemaljskog života i djelovanja? Što ga je to činilo tako drugačijim, te je bio jedan od nas a opet i drukčiji, različit od nas?! To je i inače značajka svetih likova od prvokršćanskih vremena pa do danas a i nadalje će svakako biti. Ta bliskost i drugost Kristovih svjedoka; njihova suživljenost sa suvremenicima i uključenost u suvremene događaje, a istodobno nadilaženje tih događaja te upravljenost prema nadnaravnim, vječnim vrijednostima. Je li to sama činjenica martirija? A taj se martirij nije dogodio negdje daleko od nas, ni u povijesnom ni u zemljopisnom smislu, već ovdje, u Istri, u Lanišću prije nešto manje od šezdeset godina.

Premda je čeznuo za palmom mučeništva, Miroslav Bulešić bio je iznimno aktivan u životu Crkve u Istri u teškim, prijetecim godinama tijekom i nakon Drugoga svjetskoga rata. Osim što je imao izniman

propovjednički dar i žar, pastoralnu revnost i polet, obnašao je također važne i zahtjevne dužnosti u svećeničkom staležu: bio je najprije župnik, pa sjemenišni profesor i podravnatelj te tajnik Zbora svećenika sv. Pavla za Istru.

U svom kratkom, ali intenzivnom svećeničkom djelovanju, Bulešić je iskazivao razumijevanje prema potrebitima, ljubav prema siromašnima, tolerantnost prema drugačijima; ali pred partijski organizirani ateizam postavio se proročki, beskompromisno, jasno poručivši komunističkim vlastima da svojim programima ne smiju kršiti zakone koje je dao Bog, niti razarati Crkvu Kristovu. Zato je, također kao proroci, podnio mučeničku smrt.

Gospodin Isus je rekao: “Blago vama kad vas - zbog mene - pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima! Ta progonili su tako proroke prije vas!” (Mt 5,11).

Nakon više objavljenih knjiga o sluzi Božjem Miroslavu Bulešiću i nakon uspješno zaključenog biskupijskog postupka za njegovu beatifikaciju te početka rimskog procesa, a ususret skoroj 60. obljetnici njegove žrtve (1947. - 2007.) pripremili smo novu knjigu o ovom istarskom svjedoku vjere. Knjiga je naslovljena “Miroslav Bulešić svjedok Kristov” i podijeljena u dva osnovna dijela: prvi dio je integralni kronološki životopis Sluge Božjega s novim podacima i novim osvjetljenjima nekih dosad manje poznatih situacija iz njegova djelovanja, a drugi dio knjige su originalni tekstovi sačuvanih Bulešićevih propovijedi i pisama, popraćeni kraćim komentarom i ponegdje

prilagođeni širem čitateljstvu, jer su neki od tih tekstova već bili dijelom objavljeni.

Glavne značajke Bulešićevih propovijedi, sačuvanih u cijelosti ili u nacrtima, su navjesticajski žar, jasnoća i prožetost njegovih govora rečenicama iz Svetoga pisma, napose Evandjelja, koje najčešće i nadahnjuje njegove misli.

U pismima se pak više osjeća bliskost i toplina njihova autora, ali i njegova zauzetost za duhovne vrijednosti; on ustrajno potiče rodbinu kao i mlade svećenike na življenje i širenje Isusovoga Evandjelja.

Miroslav Bulešić, kakvoga vidimo i iz ovih tekstova, bio je dosljedan i vjeran službenik i svjedok Kristov u jednom vremenu u kojemu se od gorljivih navjesticaj i svjedoka Evandjelja tražila nerijetko i najveća žrtva - žrtva života.

Svećenik Miroslav Bulešić pokazao se dostojnim toga izabranja.

Prvi dio

ŽIVOTNI PUT

Portret Miroslava Bulešića kao mladog sjemeništara

DJETINSTVO

Rodni kraj Miroslava Bulešića nalazi se u južnom dijelu Istre, oko 20 kilometra sjeverno od Pule, kraj glavne ceste i željezničke pruge koje vode prema Pazinu, a gdje brežuljkaste predjele središnje Istre već gotovo posve smjenjuju ravničasti južnoistarski krajolici s brojnim suhozidima, pokojim stablom masline, makijom te hrastovim i cerovim šumama. Miroslav se rodio u selu Čabruniće, u župi Svetvinčenat, u Porečko – pulskoj biskupiji, dana 13. svibnja 1920. godine. Njegovi su roditelji bili Miho Bulešić i Lucija Butković, oboje rodom iz sela Čabruniće, gdje su živjeli i prije i nakon vjenčanja.

Miroslav je bio njihovo treće dijete. Starije od njega bile su Mara (1910.-1944.) i Lucija (1912.-1991.), a mlađi od njega bili su Zora (1922.-2001.) i Josip (r. 1929.). Živjeli su skromno na selu obrađujući zemlju i uzgajajući stoku. Njihova je obitelj bila prosječna katolička i hrvatska obitelj u toj sredini. I oni su, kao i toliki drugi u to vrijeme, odredbom talijanskih vlasti od Bulešića preko noći postali Bulessi, kao što im je i samo selo, prepoznatljivo zbijenih kamenih kuća i dvorišnih zidova, preko noći od Čabrunića postalo Zabroni.

Roditelji Miroslava Bulešića: Miho i Lucija

Rodna kuća Miroslava Bulešića

Miroslav je kršten 23. svibnja 1920. godine, deset dana nakon rođenja, u obližnjoj crkvi sv. Franje Asiškoga u Juršićima, koja je tada potpadala pod župu Vodnjan; ali upisan je u matične knjige vlastite župe Svetvinčenat. Krstio ga je vikar-upravitelj kapelanije Juršići Josip Velikanje, kojega je, kao mladog svećenika, prije više desetljeća ovamo bio poslao još biskup dr. Juraj Dobrila.

Iako je Istra od 1918. godine. bila pod talijanskom vlasti, obitelj Bulešić i dalje govori domaćim hrvatskim jezikom, kao i sva okolna sela. Hrvatsku školu u Juršićima državne su vlasti uskoro ukinule i uvele obavezno osnovno školovanje na talijanskom jeziku. I Miroslav Bulešić je tako pohađao osnovnu školu na talijanskom jeziku, ali je i u obitelji i u selu govorio svojim, hrvatskim jezikom.

Kao dječak, polazio je u obližnju crkvu u Juršićima, a samo rjeđe se išlo u znatno udaljenu župnu crkvu u Svetvinčenat. U Juršićima je također polazio i osnovnu školu od 1926. do 1930. godine. “On je bio odličan đak i kao takav se isticao u školi”, sjeća se njegova vršnjakinja i rođakinja Marija Buršić, “on je bio vrijedan i dobar đak i nikad nije bilo neke tučnjave ni svađe...”¹

U crkvi u Juršićima, koja je nekoliko desetljeća ranije podignuta zauzimanjem biskupa

1 Informativni razgovor potpisanog Vjekoslava Milovana o Sluzi Božjem M. B. s Marijom Buršić 16. 05. 1999. godine; arhiv Postulature.

Župna crkva u Juršićima 1935.

Dobrole i pomoći cara Franje Josipa, misa se služila na latinskom jeziku, uz hrvatska čitanja, propovijed i pjevanje na hrvatskom jeziku.

Prvi vjerski odgoj Miroslav je primio u rodnoj kući od roditelja koji su prakticirali osnovni vjerski život, u kući se molilo te nedjeljom i blagdanom pohađalo crkvu.

Dušobrižnik u Juršićima Ivan Pavić pripremio je Miroslava, zajedno s drugom djecom, na Prvu sv. Pričest a potom i na Krizmu, koju je Miroslav primio 6. listopada 1928. godine. Vlč. Pavić uočio je kod dječaka Miroslava sklonost prema svećeništvu i po završetku četvrtog razreda osnovne škole uputio ga je u jesen 1930. godine u katolički zavod “Alojzjevišće”

u Gorici, gdje je završio i peti razred; iduće godine pošao je Miroslav u malo sjemenište u Kopru.

Mnogo godina kasnije mons. Pavić je o Miroslavu Bulešiću posvjedočio:

“Miro je uvijek bio uzoran vjeroučenik... Drukčije ga ja ne bih bio uputio u Sjemenište. Tada su Slovenci imali u Gorici tzv. Alojzjevišče, kao pripravnicu za sjemenište. Zato sam i Mira onamo uputio. Zatim sam ga uputio – u dogovoru sa župnikom iz Svetvinčenta – u malo sjemenište u Kopru...”²

*Sjemeništarcu s vlč. Ivanom Pavićem u Motovunskim
Novakima 1935.: M. Bulešić, V. Pereša, M. Velikanje i J.
Čukarić – stoje*

² Pismeni odgovori mons. Ivana Pavića biskupu mons. Antunu Bogetiću 24. 09. 1986. godine; arhiv Post.

Portret Miroslava Bulešića

MLADOST

U sjemeništu u Kopru, na kojem je stajao natpis 'Seminario Interdiocesano di Capodistria', Miroslav Bulešić će provesti osam godina, koliko je tada trajala srednja škola, odnosno od 1931./32. do 1938./39. školske godine.

Obično je iz Čabrunića putovao do Trsta vlakom, nad kojim se vijorio trak gustog dima, a potom iz Trsta brodom do Kopra.

U zgradi koparskoga sjemeništa, koja se nalazi u blizini katedrale i biskupskog doma, proživio je Miroslav Bulešić godine dječastva i rane mladosti sve dok nije uspješno položenom maturom završio svoju srednjoškolsku izobrazbu u lipnju 1939. godine.

Najbliži drugovi za vrijeme školovanja u malom sjemeništu bili su trojica braće sjemeništara iz obitelji Cukarić iz susjednog sela Cukrići te sjemeništarcu Miloš Velikanje iz Juršića i Vinko Pereša iz Bičića.

Miroslavovi vršnjaci iz Čabrunića i Kopra upamtili su ga kao dječaka koji je i u rodnom selu i u koparskom sjemeništu bio uvijek na dobrom glasu: u učenju, u ponašanju i životu u koparskom sjemeništu, a kroz ferije u pomaganju starijima pri poslu u kući i

u polju. Mlađi kolege upamtili su kako su im poglavari u Kopru u više navrata ukazivali na Miroslava kao uzornog sjemeništara, u čije se ponašanje oni moraju ugledati. Tako se mons. Ivan Bartolić, koji je u isto vrijeme kad i Bulešić boravio u koparskom sjemeništu, sjeća:³

“Naši poglavari u Kopru cijenili su Mira kao uzor-sjemeništara, uzor onima koji se spremaju da budu svećenici. To su nam više puta rekli, i poglavari i profesori: ‘Guardate quel Bulesi..., come si comporta bene!’ (Gledajte onog Bulešića, kako se lijepo ponaša!)...Neka vam bude ‘di esempio’, za uzor!”

Tijekom boravka u koparskom sjemeništu (1931.-1939.) Miroslav je upoznao sjemeništare iz vlastite biskupije porečko-pulske, ali i iz susjedne biskupije tršćansko-koparske. Za vrijeme školskih praznika, držeći se uputa starijih hrvatskih svećenika, najviše se družio s prijateljima i kolegama hrvatskog jezika.

Ovo je bilo vrijeme kada su javne vlasti u Julijskoj krajini, posebno preko škola, nastojale istisnuti hrvatski i slovenski jezik i nacionalnu svijest “slavena” u Istri, namećući upotrebu samo talijanskog jezika i izobrazbe. Miro se međutim u Kopru aktivno uključio u skupinu hrvatskih sjemeništara i zalagao se za priznavanje njihovih

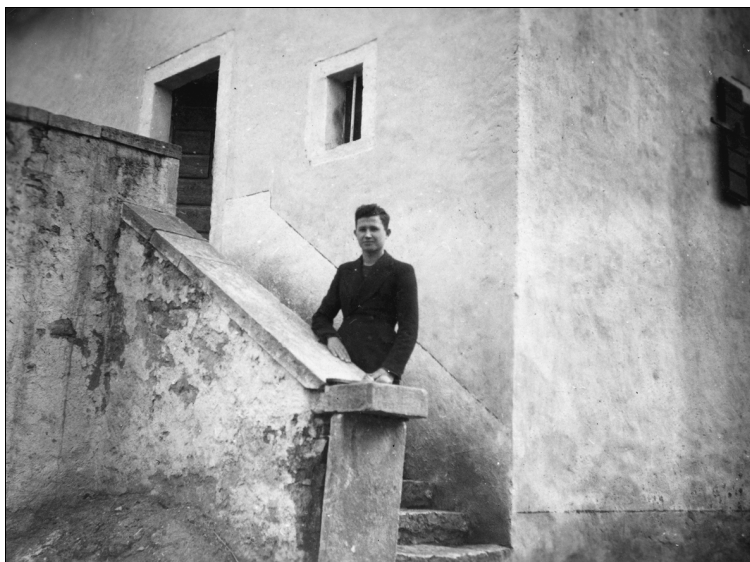
³ Inf. razgovor o S. B. M. B. s mons. Ivanom Bartolićem 23. 06. 1999. godine; arhiv Post.

naravnih prava na vlastiti jezik.⁴ - Cijelo vrijeme školovanja Miroslav je tako proveo uz talijanski jezik u školama - od Juršića do Rima; a vlastiti će hrvatski jezik, književni, izgrađivati dodatnim osobnim zalaganjem.

Od preč. Valentina Cukarića, koji je bio i po školi godinu stariji od Miroslava, saznali smo kako su se njih dvojica družili posebno kroz ferije: “S Mirom smo bili češće skupa kroz praznike i išli biciklima do naših svećenika: i Brumnića i Jurce i Pavića... To je nama bila prilika da se vidimo, da malo prođemo okolo, da pohodimo naše svećenike... Pa to nas je uzdržalo i u zvanju! ... Eto, vlč. Brumnić nam je omogućio da smo ja i pok. Bulešić bili jednu sedmicu na Učki...; spavali smo tamo u nekoj privatnoj obitelji... i po Učki šetali, gledali lijepe prizore... Ujutro je bilo lijepo gledati, kad sunce ističe, na Zapad na Istru, kao na topografskoj karti!... A navečer kad sunce zapada – poći na Učku i gledati tamo prema Dalmaciji..., najprije Kraljevicu, Crikvenicu, Krk i drugo... Bilo nam je vrlo lijepo tih šest-sedam dana, kroz ljetne ferije...”⁵

⁴ Inf. razgovor o S. B. M. B. sa vlč. Stankom Macukom 27. 05. 1999. godine; inf. razgovor s preč. Valentinom Cukarićem 09. 07. 1999. godine; arhiv Postulature.

⁵ Vjekoslav Milovan, *Palma Miroslava Bulešića*, Pula 2002. godine, str. 17.

Miroslav Bulešić ispred rodne kuće

Kao značajno svjedočanstvo o duhovnom sazrijevanju mladog Miroslava Bulešića sačuvana nam je spomen-sličica kojom je mladi šesnaestogodišnji sjemeništarač, polaznik prve godine liceja, 1936. godine obilježio u Kopru svoje oblačenje talara; odlučnim potezima, jasnim i lijepim rukopisom zapisao je na spomen-sličicu: *“Miroslav Bulešić /spominje svoje/ Oblačenje Talara/ - Kopar, 13. prosinca 1936.”* Iznad toga, kao prigodno geslo, izabrao je svetopisamski tekst iz psalma (30[31],15): *“Bog moj si Ti: /u rukama Tvojim je/ sudbina moja”*. Već iz ove spomen-sličice čini nam se kao da se nazire ona snaga, odlučnost i čvrstoća koja će kasnije

odlikovati Mirovo svećeničko djelovanje, kao i ona predanost u volju Božju, predanost koja će se toliko puta jasno očitovati u njegovim zapisima i njegovu životu.

Talar je, dakle, svečano obukao na blagdan svete djevice i mučenice Lucije. A i u svojoj najužoj obitelji imao je dvije Lucije: majku i stariju sestru.

Boj moj niži:
u rukama svojih
molitve moje.
(Ps. 134-135)

Miroslav Buterčić
spominje svoje
oblačenje Talara
— — —
Talar, 13. prosinac 1936.

Spomen sličica na oblačenje talara 1936. godine

Portret Miroslava Bulešića kao bogoslova

BOGOSLOV

Nakon što je dovršio osmogodišnje gimnazijsko školovanje u sjemeništu u Kopru i položio pred Petrovo 1939. godine veliku maturu, Miroslav Bulešić odlučio je nastaviti filozofsko-teološke studije, u težnji prema svećeništvu. Njegova porečko-pulska biskupija redovito je upućivala svoje bogoslove u pokrajinsku Višu bogoslovsku školu u Gorici, a samo iznimno u Rim. Tamo je godinu dana ranije bio upućen Miroslavov poznanik i prijatelj Ratimir Beletić iz Motovuna, točnije iz Sv. Bartula. Čini se da je više svećenika poticalo sada Miroslava Bulešića da pođe na bogoslovne studije u Rim, a i sam Bulešić je bio tome sklon. Biskupu Pederzolliju je svećenik Ivan Pavić poslao zamolbu da bi njegova štićenika Miroslava Bulešića preporučio ravnatelju sjemeništa 'Lombardo' u Rimu: "Radi se o odličnom mladiću, inteligentnom, otvorenom, pobožnom i dobrom..." Kad je međutim biskup pisao molbu u Rim, primio je odgovor da su u sjemeništu 'Lombardo' sva mjesta već popunjena, tako da je Miroslav u listopadu 1939. godine započeo teološki studij u Gorici. Uskoro je pak ovdje saznao da Francusko sjemenište u Rimu rado prima i studente koji nisu Francuzi; Miroslav je to javio vlč. Ivanu

Paviću, a ovaj biskupu mons. Pederzolliju: na njegovu novu zamolbu sada je iz Rima stigao pozitivan odgovor, tako da je biskup – pismom od 11. studenog iste godine - poručio Bulešiću neka iz Gorice prijeđe u Rim, u Francusko sjemenište. Uskoro je Miroslav Bulešić prispio u to sjemenište u Rim i upisao se na Papinsko sveučilište ‘Gregorianu’.

Smjestivši se u Rimu, u Francuskom zavodu, Bulešić je odmah doživio drugačiju, širu atmosferu koja je i tada vladala u Vječnom gradu, središtu Katoličke Crkve: za razliku od bogoslovije u Gorici, gdje su bile jasno profilirane skupine Slovenaca, Hrvata i favoriziranih Talijana, a pogotovo za razliku od malog sjemeništa u Kopru, gdje su mladi Hrvati i Slovenci živjeli pod stalnim pritiskom potalijančivanja uz prikraćivanje naravnog prava na materinski jezik – u Rimu se je Miroslav Bulešić osjetio mnogo slobodnijim, osjetio se priznatim kao osoba, izvan dohvata uskogrudne isključivosti koju je u rubnim sredinama nametalo fašističko nasilje. On će u pismu vlč. Paviću javiti kako ga ovdje svi prihvaćaju: on se druži s Francuzima, s Talijanima i s ostalima: “I sami Talijani priznaju što sam, i zovu me svi hrvatskim imenom.”⁶

⁶ Pismo Miroslava Bulešića vlč. Ivanu Paviću 15. 01. 1940. godine; arhiv Postulature.

U posjetu vlč. Paviću s V. Lakošeljcem i A. Prodanom

K tomu, mladi se Bulešić našao u gradu u kojemu su propovijedali evanđelje i podnijeli mučeništvo Kristovi apostoli Petar i Pavao, a zatim i bezbrojni znani i neznani mučenici prvih kršćanskih stoljeća, svjedočeći istinu o jednome Bogu i njegovu Sinu, Isusu Kristu, raspetome i uskrsnome. Taj je navještaj praćen mučeničkim svjedočanstvima nadjačao i pobijedio mnogoboštvo, koliko god da su moćne vlasti Rimskoga Imperija svim silama – proganjanjem, mučenjem i ubijanjem kršćana – to pokušale spriječiti. Mladi se istarski bogoslov našao u gradu u kojem stoluje papa, namjesnik Kristov na zemlji, nasljednik apostola Petra i pastir sveopće

Crkve; našao se u gradu koji vrvi od spomenika najviše svjetske kulturne i povijesne vrijednosti, u gradu koji se s pravom naziva – Vječni grad.

Kroz akademsku 1939./1940. godinu Miroslav Bulešić boravio je u Francuskom sjemeništu u Rimu. Iz tog vremena sačuvan je veći broj pisama (i koncepata pisama) koje je Miroslav uputio prvenstveno svećeniku-prijatelju Ivanu Paviću, ali i drugima.⁷ Više puta je Miroslav pohodio u Istočnom Zavodu o. S. Sakača DI, koji se zauzeo kod zagrebačkog nadbiskupa Stepinca za stipendij siromašnom Bulešiću. Češće je Miroslav pohađao i Zavod sv. Jeronima u Rimu, gdje je susretao rektora mons. Magjerca i hrvatske svećenike koji su ondje boravili na studiju: tu je upoznao i vlč. Karmela Zazinovića, kasnijeg krčkog biskupa.⁸ On se već tada - u Rimu - i osobno susreo s tadašnjim zagrebačkim nadbiskupom, kasnije kardinalom i blaženikom, dr. Alojzijem Stepincem, koji je na njega ne samo kao njegov dobrotvor već i kao osoba i crkveni

⁷ Usp. pisma Miroslava Bulešića donesena u drugom (dr.) dijelu ove knjige: 'Prispio u Rim' (str. 209); "Trebamo više dobro izgrađenih svećenika!" (str. 213); 'Vlč. Boži Milanoviću' (str. 219).

⁸ Župnik u Omišlju (Krk) dr. Karmelo Zazinović zapisao je u kronici župe kako je 24. 08. 1947. godine dijeljena sv. krizma u Lanišću (Istra). "*Tom prilikom je u župnom stanu ubijen svećenik Miroslav Bulešić, podravnatelj pazinskog sjemeništa, draga i sveta duša, dobar prijatelj pišućega iz rimskih studija...*" (Knjiga – zbornik: Karmelo Zazinović, *Ministrare*, Krk 1994. godine, str.19).

dostojanstvenik ostavio dubok dojam.⁹ – U Zavodu sv. Jeronima, po atmosferi koja je tamo vladala, po slikama i znakovlju, Bulešić je osjećao djelić Hrvatske i svog istarskog zavičaja. Od vodstva tog Zavoda Miroslav Bulešić primao je kasnije i određenu financijsku potporu.

M. Bulešić s vlč. I. Pavićem u Francuskom zavodu u Rimu

⁹ Inf. razgovor o S. B. M. B. sa vlč. Stankom Macukom 27. 05. 1999. godine; arhiv Postulature.

Tijekom te akademske godine Miroslav Bulešić bio je redoviti polaznik treće godine filozofskog fakulteta na 'Gregoriani', gdje je s vrlodobrim uspjehom položio sve ispite i postigao licencijat iz filozofije. Prve dvije godine filozofije priznate su mu na temelju ranijih studija obavljenih kroz godine 'liceja' u Kopru.

Posredovanjem svoga biskupa mons. Pederzollija, u jesen 1940. godine Miroslav Bulešić prešao je u sjemenište 'Lombardo', koje se nalazi u neposrednoj blizini znamenite bazilike 'S. Maria Maggiore', najstarije crkve posvećene Svetoj Bogorodici Mariji u Crkvi na Zapadu. Tu je, u blizini slavne Marijine crkve, ostao tijekom iduće tri akademske godine, do konca svoga boravka u Rimu, do ljeta 1943. godine.¹⁰

Cijelo vrijeme Mirovog boravka na studiju u Rimu (od jeseni 1939. do ljeta 1943.) odvijalo se u sjeni Drugoga svjetskog rata: kad je Miroslav prispio u studenom 1939. godine u Rim, već se rat bio razmahao (osvajanje i komadanje Poljske), a širit će se potom i na druge zemlje Europe, zatim Afrike i Azije. Nakon što je pokorila više europskih zemalja, njemačka je vojska 14. lipnja 1940. godine trijumfalno ušla i u Pariz. Neposredno prije toga rat protiv Francuske i Velike Britanije objavila je i njemačka saveznica - Mussolinijeva Italija.

¹⁰ Usp. pisma M. Bulešića u dr. dijelu knjige: 'Roditeljima pred rat' (str. 223); 'Ratna cenzura (str. 227).

Pred naletom Hitlerovih armija u travnju slijedeće godine raspala se Jugoslavija, a kralj je 15. travnja 1941. godine napustio zemlju. Uskoro je, 22. lipnja, Njemačka napala SSSR, a Komunistička partija Jugoslavije pozvala je na “otpor protiv okupatora”, nakon čega će uslijediti ustanci partizana. Kad se Miroslav Bulešić početkom 1943. godine počeo bliže pripremati na svećeničko ređenje, već je bila suzbijena njemačka ofenziva na Staljingrad, u strahovitoj bitci u kojoj je poginulo oko dva milijuna vojnika i među njima mnogobrojni talijanski vojnici. U Africi su, u pustinjskom ratu, pred uzastopnim navalama anglo-američke tenkovske sile, njemačke i talijanske trupe također prisiljene na uzmicanje, a po Hrvatskoj se sve više osjećalo prisustvo partizana koje je predvodila komunistička partija. Bogoslov Bulešić je zacijelo sve to bolno doživljavao, ali i jamačno promatrao u svijetlu fatimskih proročanstava. Već kao sjemeništarač i bogoslov Miroslav je saznao za ukazanje Majke Božje u Fatimi, u Portugalu, trojici mladih pastirića u tijeku Prvoga svjetskoga rata - 13. svibnja 1917. godine. Osobno je bio dirnut činjenicom da se to zbilo istoga dana kad se on, tri godine kasnije, rodio (13. svibnja 1920.). U svom ‘duhovnom dnevniku’ zapisao je 16. svibnja 1942.:

S prijateljima u Rimu

“... Primi, Majko moja, dar koji sam Ti prikazao 13. maja 1942., koji se sastoji od svega mene; primi me za Svojeg sina...”

Iste godine, na blagdan Bezgrješnog Začeca 8. prosinca Papa Pio XII obavio je u Rimu posvetu Mariji u ime cijele Crkve; Miroslav Bulešić, koji je sada već bio đakon, zapisao je u svom ‘duhovnom dnevniku’:

“Bio sam u sv. Petru i učinio posvetu zajedno sa Svetim Ocem Papom i mnoštvom puka...Večeras ću opet u našoj crkvi, ... pred slikom Majke Božje!”

U svojoj posveti Majci Božjoj te večeri je zapisao:

“Neka zavlada Tvoje Presveto Srce u srcima svih ljudi: u meni, u mojoj obitelji, u našem Zavodu, u našoj Istri, u cijelom svijetu. Neka se bude po svemu svijetu Tebi pjevala slava. Molit ću po nakani sv. Oca Pape i cijele Crkve.

– Tvoj sam sada i uvijek!

Amen!

(8. 12. 1942. uvečer).”¹¹

¹¹ Usp. propovijedi M. Bulešića u dr. dijelu knjige: ‘Propovjednik’ (str. 149).

Portret Sluge Božjega

ĐAKON

Kako je Miroslav Bulešić proživljavao godine bogoslovske formacije u Rimu vidimo iz brojnih sačuvanih njegovih pisama i posebno iz njegovih zabilješki u ‘duhovnom dnevniku’ (dvije bilježnice), gdje su zapisane najznačajnije točke njegovih intimnih doživljavanja – od početka 1941. godine pa nadalje. - Posjeti svetištima nad grobovima apostolskih prvaka Petra i Pavla, katakombama s grobovima mnogobrojnih kršćanskih mučenika iz prvih stoljeća Crkve te susreti s brojnim drugim spomenicima vjere i svetosti kroz cijelu povijest kršćanstva – sigurno su za mladog Bulešića bili stalna škola u kojoj je slušao poziv da se sve više čisti od, kako kaže sv. Pavao, “staroga čovjeka” i da se potpuno preda Božjem vodstvu. Istodobno, ta su ga sveta mjesta učvršćivala i nadahnjivala u njegovu hodu prema svećeništvu.

Kao svjedočanstvo osobito značajnih koraka na putu sazrijevanja pred svećeništvo, u bilježnici ‘Duhovnog dnevnika’ zapisana su intimna razmatranja i molitve mladog Miroslava Bulešića dok se pripravljaio na primanje subđakonata. Nakon što je u Rimu završio treću godinu bogoslovskih studija klerik Bulešić je koncem ljeta obavio u Istri sedmodnevne duhovne vježbe, od 29. kolovoza do 4.

rujna 1942. godine, u benediktinskom samostanu u Dajli, kod Novigrada; dva dana nakon toga će mu biskup u Poreču, 6. rujna iste godine, podijeliti red subđakonata. – Pred početak duhovnih vježbi Miroslav Bulešić uputio je svome duhovnom odgojitelju i dobrotvoru svećeniku Ivanu Paviću 29. kolovoza 1942. godine iz Dajle pismo koje pokazuje duhovnu zrelost mladoga klerika, a ovdje dijelom prenosimo:

“Velečasni gospodine!

Došao sam ovamo u Dajlu u samostan Benediktinaca da se malo saberem i da se pripravim na subđakonat, koji ću primiti šestoga rujna u Poreču. Đakonat će mi podijeliti preuzv. Biskup mjeseca listopada... u Svetvinčentu. Prezbiterat ću primiti, vjerojatno, o Uskrsu.

Uskoro sam svećenik.

(...)

Velečasni! Od srca mi izvire riječ zahvale Vama za sva dobročinstva što ste vi prema meni učinili. Bog će Vas stalno naplatiti... Hvala Vam, dakle! Sa zahvalom prisiljen sam združiti i svoje pokajanje i molbu da mi oprostite, ako ste možda primili od mene koju uvredu ili nezahvalnost. Oprostite sinu svome.

Ponovno Vam se preporučujem u molitve i ponovno Vam od srca izražavam svoju veliku zahvalnost... ”¹²

Ovo pismo je mons. Ivan Pavić sačuvao u originalu, kao i brojna druga Bulešićeva pisma; čuvao ih je brižljivo, posebno za teških godina komunističke diktature, odnosno “žalosne zime komunističkog režima”, kako se 25. lipnja 2005. godine, govoreći o istočnim crkvama izrazio papa Benedikt XVI.

Nekadašnji benediktinski samostan u Dajli

¹² Usp. pisma M. Bulešića u dr. dijelu knjige: ‘Pred subđakonom’ (str. 223).

Mons. Pavić bio je svjestan koliko je poštovanja i zahvalnosti gajio prema njemu Sluga Božji.

Za vrijeme istih ljetnih ferija, u dogovoru s biskupom mons. Radossijem, Miroslav Bulešić obavio je u svojoj biskupiji u Puli, u lijepom srednjovjekovnom samostanu sv. Franje, kod franjevac konventualaca, trodnevne duhovne vježbe od 9. do 12. listopada 1942. godine, pripremajući se da primi sveti red đakonata. Završavajući svoja razmatranja i molitve kojima predaje Bogu sav svoj život i svoje služenje Crkvi, klerik Bulešić bilježi s tim u vezi u ‘duhovnom dnevniku’(str. 51.):

“Sveta Majko, moja ljubezna Majko, zahvali se sa mnom Bogu za sva dobročinstva koja mi je podijelio. Moli se za me Njemu da mi pomogne da dobro vršim dužnosti kojima se obvezujem. Majko moja, Ti me vodi putem spasenja i svetosti. Čuvaj me čista na duši i na tijelu. Daj, sačuvaj moje srce čisto za Boga. Sve neka bude za Boga. – Isuse, Tebi živim, Isuse, Tebi umirem, Isuse, Tvoj sam živ i mrtav. Amen.

*Duše Sveti, nastani se u meni zauvijek.
Sveti Alojzije, moli za me.”*

Sveti red đakonata Miroslav je primio u rodnoj župi Svetvinčentu, u župnoj crkvi Navještenja Marijina, te je na slijedećoj stranici ‘duhovnog dnevnika’ zapisao:

“Dne 25. oktobra, na blagdan Krista Kralja, primio sam u Svetvinčentu sveti red đakonata. Prikazao sam se sasvim svojemu Bogu: na Njegovu čast i spas duša. Ganutim sam se srcem približio oltaru Božjem i ondje postavio svega sebe: svoje srce, svoju dušu. Nisam htio pustiti ništa za se, već sam htio sve Tebi darovati, moj Bože! – Tebi sam se, Majko moja, darovao da me Ti prikažeš Bogu, svome i mome. Bog mi bio milostiv i držao me vjernim kod sebe. – Isuse, veliki i Vrhovni Svećeniče, daj da Ti postanem vjeran svećenik.”

Četvrtu godinu boravka na bogoslovskim naukama u Rimu Miroslav je započeo kao đakon, a završit će kao svećenik (zaređen 11. travnja 1943. godine).

I kao đakon osjeća duboku bolnu podjelu u svome biću: s jedne se strane želi sav prikazati u službu Bogu i ustrajno mu se u molitvi predaje, a s druge strane i dalje doživljava svoje slabosti, nedosljednosti. No Miroslav se ustrajno pridžuje u molitvi i posvećuje se Bogu, zazivajući pomoć Presvete Bogorodice:

“Majko moja, sutra ću se sasvim Tebi posvetiti”,
bilježi u ‘Duhovnom dnevniku’ 07. prosinca 1942. godine,

“sav ću se Tebi darovati: dati i izručiti svoju dušu, svoju žalosnu dušu, svoja djela, svoje zasluge; izručit ću Ti svoje tijelo sa svim sjetilima. Prikazat ću

Ti svoja bogatstva, svoje imanje, svoje roditelje, svoje sestre i svojeg brata, svoje rođake, svoju Istru. U Tvoje ruke ću sve predati. Združen s tobom, bit ću združen s Kristom Bogom. Predat ću Ti svoja poniženja...”

Osobnu posvetu Majci Božjoj bogoslov Bulešić je, kako smo već spomenuli, posebno svečano obavio sutradan, 8. prosinca (1942.), na blagdan Bezgrješnog Začeca Blažene Djevice Marije.

Unutrašnjost crkve sv. Franje u Puli

Početkom 1943. godine postaju sve očitije tragične posljedice rata koji hara u brojnim zemljama Evrope i svijeta. I u Rimu se sve očitije opažaju nevolje koje pogađaju najšire slojeve naroda: bolna

lica majki govore o stradanjima sinova, naslućuju se unesrećene obitelji, žene i djeca ...

“Jadni vojnici, gdje je vaše dostojanstvo? Ne postoji više vaša osoba, vaš staleški položaj, vi ste brojka, vi ste dio, vi ste stvar bez imena! Samo uniforma i ništa više. A vi imate pravo na svoje dostojanstvo, na slobodu, na ljubav, na domaće ognjište...”

suosjećajno zapisuje bogoslov Bulešić u svoj ‘Duhovni dnevnik’ 24. siječnja te godine. Idućeg dana izvješćuje kako je bio na ‘Angelicumu’ i prisustvovao na “Giornale parlato per Cappellani militari” (Usmene novine za vojne kapelane):

“Kakav prizor: Vojnici s tužnim obrazom na kojem je bio zapisan znak prošlog trpljenja, muke, gladi, bijede, zapuštenja; gledali su znatiželjno one sobe i očekivali su sigurno riječ utjehe od vojnog kapelana koji je govorio. A među vojnicima bio je i koji oholjak, mlad, gizdelin... Moj Bože, kakav prizor! U duši sam svima čitao težnju za mirom, za majkom, za ženom, za djecom, za domom; težnju prema iskrenoj i razumljivoj, dubokoj i toploj ljubavi. Rat se je raširio u sva srca te okrutno ih dijeli i para...”

S odobravanjem i pohvalom prenosi razumne riječi nekog časnika koji je spominjao potrebu vjere “koja nas vodi do križa, barjaka mira i sreće”, a s druge strane otvoreno prekora govora nekog vojnog

kapelana kapucina, koji je samo ponavljao izraze “*Patria, bandiera, eroi*” (*Domovina, barjak, heroji*); to je nedostojno jednog svećenika “*koji je katolički apostol u ljubavi Krista*”(…). “*Mi moramo ljubiti sve ljude, bez iznimke...*”

Ovakav načelni kršćanski stav o ljubavi prema svim ljudima bez iznimke kao i njegovo zrelo, kritičko reagiranje naspram bilo kakve političke instrumentalizacije svećeničke službe, ma o kome god da se radilo, karakterizirat će ljudsko i svećeničko djelovanje Miroslava Bulešića cijelog njegovog života. Za njega je, kako je više puta isticao njegov vršnjak papa Ivan Pavao Drugi, umrli i uskrsl Krist doista bio središte i smisao cjelokupne ljudske povijesti. Zato je i pohvalio govor onog časnika, a ne onog kapelana.¹³

Kao neposrednu pripravu za svećeničko ređenje Miroslav Bulešić obavio je sedmodnevne duhovne vježbe kod redovnika uz baziliku sv. Pavla u Rimu, od 28. ožujka do 4. travnja 1943. godine. Tu je, kod benediktinaca koji čuvaju slavnu baziliku što se uzdiže nad grobom Apostola naroda, u sabranosti molio i razmatrao, ispitivao se i donosio odluke.

“*Došao sam ovamo*”, zapisao je u Duhovnom dnevniku, “*da nađem svjetlosti, naputka da se mogu što bolje upoznati, promotriti svoju nutrinu, odlučiti,*

¹³ Usp. pisma M. Bulešića u dr. dijelu knjige: ‘Pred svećeničkim ređenjem’ (str. 237).

popraviti se.” Sa svom ozbiljnošću zatim zapisuje (str. 88.): *“Prije smrt nego grijeh i nevjernost.”*

Svoj će zemaljski život samo četiri godine kasnije, čvrsto i predano držeći se ove zavjetne odluke, svjedočki završiti kao tajnik Svećeničkog zbora, koji će nositi ime upravo sv. Pavla.

Pročelje župne crkve u Svetvinčentu

Mladomisnik

SVEĆENIK

Nakon obavljenih sedmodnevnih duhovnih vježbi, krenuo je Miroslav Bulešić u svoju biskupiju gdje će mu mjesni biskup podijeliti svećenički red. Biskup Radossi došao je radi ređenja u župu Svetvinčenat 11. travnja 1943. godine, izišavši iz automobila na renesansnoj placi s monumentalnim kaštelom na jednoj i gracioznom ložom na drugoj strani, te župnom crkvom s lijepim renesansnim pročeljem, u sredini.

Toga jutra prije nego će pristupiti ređenju, vlč. Bulešić zapisao je u svoj 'Duhovni dnevnik':

"Svećeničko ređenje: još mi fali malo sati kada ću postati svećenik. Moj Bože, sav Ti se prikazujem, sav Ti se darujem: sav hoću da sam Tvoj sada i uvijek. Tebi hoću da vjerno služim. Slava Tvoja i spas duša! Poniznost, požrtvovnost! Prikazat ću se sav za spas i mir našeg naroda! Misu ću prikazati za se: u zahvalu i oproštenje grijeha i da isprosim jaku volju u poslušnosti Bogu! Prikazat ću je i za roditelje: za zdravlje svojeg milog oca, za moju predragu majku i sestre i brata. Spomenut ću se također svojih dobročinitelja, prijatelja, svih onih koji su mi se preporučili u molitvi.

Svećenik na vijeke!"

Mladomisnik izlazi iz rodne kuće

Svećeničko je ređenje vlč. Miroslav Bulešić doživio kao jedinstveni životni događaj, kao početak novoga života u tijesnoj pripadnosti Bogu. Uskoro nakon ređenja počele su se redati brojne vanjske djelatnosti sve do mlade mise u rodnoj župi, a i nakon toga, do njegova povratka u Rim. No duhovni zanos zbog posebno intimnog odnosa pripadnosti Velikom Svećeniku Isusu Kristu nosio je Miroslav dugo u duši. Vrativši se iz Istre u Rim, kad je bilo prošlo više od mjesec dana od svećeničkog ređenja, on je zapisao (23. svibnja 1943.) u svoj 'Duhovni dnevnik':

Vlč. Z. Brumnić najavljuje Mladomisnika

“Svećenik sam!

Zahvalan Bogu, sjećam se onog trenutka kad su mi bile položene ruke na glavu te je moju dušu napunio svojom milošću Duh Sveti. Ganutim sam očima i srcem primao taj veliki dar Božji i bio sam veseo: Bog mi je dao tu milost, da sam se za Njegovu čast, za Njegovu ljubav žrtvovao te da sam se postavio u Njegove ruke da nastavljam djelo otkupljenja. Moj Bože, kako si me volio i kako me voliš! Htio si da budem posve Tvoj. Strašio sam se ipak poteškoća. Preuzvišeni biskup me je ohrabrio svojim riječima, svojom očinskom besjedom: - ‘Idi naprijed hrabro! Ne straši se poteškoća!’

Mladomisnik kreće...

Imaš sredstva da ih možeš nadjačati: Svetu Misu i Brevir. – Budi poslušan i ponizan, daj se sasvim Bogu i moći ćeš biti i čist, i moći ćeš biti vjerni sluga Božji!’ –

Željno se vraćam svojom mišlju na onaj dan, na onu radost moju, moje drage majke i milog oca i braće, a i svih drugih koji su me molitvom pratili do oltara. Počeo je za me novi život: svećenički život. Oćutio sam u sebi nešto izvanredno, kada sam u ganuću i [sa] strahopoštovanjem izgovorio riječi Svete Mise, kada sam progovorio besjede žrtvovanja: ‘Ovo je Tijelo moje’, ‘Ovo je Krv moja’! – Smućujem se!

Onda sam oćutio da nisam ni sam više svoj, onda sam osjetio da moje ruke nisu više moje, već da su Bogu darovane; onda sam opazio da moja usta nisu [više] usta moja, već Onoga u čije sam Tijelo pretvorio kruh i u čiju sam Krv pretvorio vino. – Moja majka i otac i braća plakali su; a i mogli su: sin im je umirao, sam je prestajao biti njihova svojina i počimao biti stvar Božja. Biskup me je u ganuću primao, vidljivo mjesto Boga, i cjelivao me je cjelovom mira u Gospodinu, veseleći se što mu je Bog dao pomoćnika u vinogradu Gospodnjem.”

... dio mnoštva pred rodnom kućom čeka Mladomisnika

Mladomisnik s roditeljima u hodu prema Svetvinčentu

Iz ovih intimnih zapisa, koji odišu svježinom autentične vjere i potpunoga predanja u Božje vodstvo, jasno se vidi do kakve je duhovne zrelosti već tada, a bijaše tek u svojoj dvadeset trećoj godini života, dospio mladomisnik Miroslav Bulešić.

Kao svoje mladomisničko geslo uzeo je zazive iz molitve ‘Oče naš’:

*“Dođi Kraljevstvo Tvoje!
Budi volja Tvoja!”*

Mladu misu svečano je slavio na Vazmeni ponedjeljak 26. travnja u prepunoj župnoj crkvi u Svetvinčentu, kamo je, praćen pjesmom, stigao iz okićenih rodnih Čabrunića. Na Mladoj misi je zapravo, tijekom cijelog onog sunčanog proljetnog dana slavila cijela župa kao posve izuzetnu svečanost. Uz rodnu kuću u Čabrunićima, u prostranom dvorištu, već izjutra, prije devet sati, okupilo se cijelo selo i brojni bliski prijatelji. Poznati propovjednik vlč. Zvonimir Brumnić, čim se mladomisnik pojavio na kućnim vratima, pozdravio ga je pred okupljenim narodom s povišene cisterne: "Sada kreće mlada nevjesta ... Sada napušta svoj dom, svoju majku i svojega oca i ide na put da Bogu žrtvuje Žrtvu Nekrvnu i samoga sebe!". – Na putu prema Svetvinčentu Mladomisnika su pratili - uz majku, oca i najbližu rodbinu – bliski svećenici, bogoslovi, sjemeništarc i brojni prijatelji, a putem su se pridružili mnogi župljani iz drugih sela, tako da je nastala velika procesija.

Pred ulazom u grad, Mladomisnika je dočekala svečana zvonjava svih crkvenih zvona; radi pozdrava i dobrodošlice ususret su došli župnik Antun Cukarić s drugim svećenicima, općinske vlasti i brojan narod. Otpratili su ga u župnu kuću, na trgu nasuprot crkve. Nakon kraće stanke, odavde je Mladomisnik, u najljepšem misnom ruhu, krenuo u svečanom ophodu, uz pratnju asistencije, u okićenu župnu crkvu. Slijedila je svečana misa "in tertia" (sa tri službenika); uz Mladomisnika su prijatelji vlč.

Mladomisnik kreće iz župne kuće u Svetvinčentu, ...

Ratimir Beletić i vlč. Stanko Macuka, a kao presbiter assistens (počasni svećenik-pomoćnik) ravnao je slavljem vlč. Brumnić. On je u misi nastupio i kao propovjednik; govorio je i hrvatski i talijanski, što je u Svetvinčentu tada značilo ohrabrenje za hrvatske župljane.

Brojni fotografski snimci, snimljeni toga dana na slavlju, pokazuju Mladomisnika u molitvi duboko sabranog i gotovo preobraženog, a u društvu najbližih vidi se da je radostan, vedar i posve smiren.

... u procesiji prema župnoj crkvi

Kad je kasnije u "duhovnom dnevniku" opisao taj dan, on je zaključio:

"Sve je bilo lijepo, sve je bilo uspješno! Hvala Tebi, o Bože, i Tebi o Majko moja nebeska!"

Od sudionika na slavlju saznajemo da je nakon Mlade mise priređen svečani ručak za uzvanike u župnoj kući u Svetvinčentu. A kasnije, predvečer, održana je u rodnoj kući vlč. Miroslava u Čabrunićima, u domaćem i intimnom ambijentu, zajednička večera za uži krug domaćih svećenika, rodbinu i brojne prijatelje.

Foto zapisi

s Mlade mise

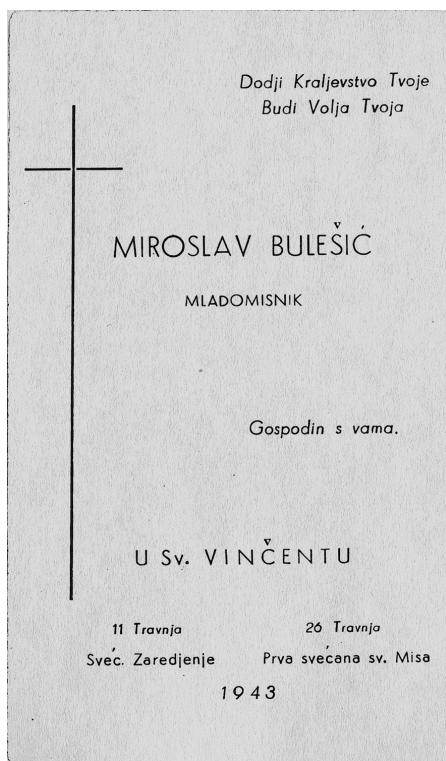

Zajednička fotografija nakon Mlade mise

Zajednička fotografija nakon Mlade mise

U slavlju ovoga dana živo je sudjelovalo cijelo selo u kojemu se i danas pripovijeda kako u selu nikad, ni prije ni poslije, nije bilo onakve svečanosti kao što je bila Mlada misa Miroslava Bulešića. A i on sam je, pišući u svom 'duhovnom dnevniku' o slavlju toga dana, također zapisao (str. 99.):

Spomen-sličica Mlade mise

*“Hvala vam, dragi Čabrunci! Bog Vam obilno
naplatio i blagoslovio Vas”¹⁴*

Malo nakon proslave Mlade mise u Svetvinčentu, Miroslav Bulešić se vratio u zavod ‘Lombardo’ u Rim i posvetio se studiju i polaganju ispita iz teologije na ‘Gregoriani’. Kao nekoć u koparskom sjemeništu, tako su i ovdje, u Rimu, Bulešićevi poglavari i kolege u njemu gledali uzornog klerika, odnedavno mladog svećenika, koji se zauzeto trudi oko teološkog osposobljavanja na papinskom sveučilištu i oko temeljite osobne duhovne izgradnje.

¹⁴ Sačuvane su nam i neke propovijedi koje je vlč. Bulešić održao kratko nakon mlade mise; v. propovijedi u dr. dijelu knjige: ‘Bijela nedjelja’ (str. 152); ‘Uzašašće’ (str. 157). Iz Rima, kamo se vratio nakon Mlade mise, vlč. Bulešić pisao je svojim ukućanima: v. pismo (u dr. dijelu knjige) ‘Roditeljima pred rat’ (str. 223).

Župna crkva u Baderni

BADERNA

Kad se u prvoj polovici srpnja 1943. godine vlč. Bulešić oprostio od prijatelja u Rimu i krenuo na ljetne ferije u svoju biskupiju, namjeravao se vratiti u listopadu u Rim, ali to su zapriječila nepredviđena ratna događanja koja su već posve zahvatila Italiju: već 10. srpnja iste godine velike vojne snage anglo-američkih armija iskrcale su se na Siciliji i počele osvajati jug Italije; malo zatim, tj. 25. srpnja zbačen je i uhićen diktatorski ‘vođa’ Mussolini, ‘Duce’, a uskoro je - 8. rujna 1943. godine - kapitulirala Italija.

Vlč. Bulešić se nalazio u Istri, kad se tamo raspala talijanska vlast; malo potom, tj. 13. rujna te 1943. godine, u Pazinu je proglašeno odcjepljenje Istre od Italije i priključenje ‘matici zemlji’, Hrvatskoj i Jugoslaviji. Talijanski se vojnici nastoje iz Istre čim prije povući u Italiju, a odlazi i više svećenika.

Biskup mons. Radossi vidi kako se vlč. Bulešić sada ne može više posvetiti studiju u Rimu, te ga – zbog izvanredne potrebe – upućuje na pastoralni rad u župu. O tom nam govori sačuvano pismo koje vlč. Miroslav 20. studenog (1943.) uputio

iz Baderne Ravnateljju sjemeništa ‘Lombardo’ u Rim.¹⁵

“Prečasni Monsinjore,

Javljam Vam se konačno da sam živ. A još sam živ, zahvaljujući Bogu!

Kad bih Vam morao ispričati što se dogodilo ovdje kod nas od 8. rujna do danas Vi biste se prestrašili. Ako sam ostao živ moram zahvaliti na poseban način Bogu. Sjećam se onih mojih bježanja, onih metaka što su fjukali oko mene. Da upoznate donekle moju odiseju: započela je 18. rujna kad me Preuzvišeni dozvao da pomognem jednom svećeniku u dušobrižništvu. Ostao sam s tim župnikom više od mjesec dana daleko od moje kuće. Sredinom listopada počeo sam sam upravljati tom župom, a od 1. studenoga imam i dekret za nju. Zove se Baderna, udaljena je 13 km od Poreča....”

Župnikom u Baderni vlč. Bulešić ostaje tijekom dvije ratne godine – tj. do listopada 1945. godine.

Nakon smrti bolesnog oca 31. listopada 1943. godine, k Miru su u Badernu preselili njegovi ukućani: majka Lucija, sestra Zora i mlađi brat Josip.

Osim Baderne, Miroslav je uskoro preuzeo upravu još dviju susjednih župa, sv. Ivana od Šterne i

¹⁵ Usp. pisma u dr. dijelu knjige: ‘Ravnateljju “Lombarda”’ (str. 224).

Muntrilja: njima je upravljao iz Baderne, polazeći tamo biciklom svake nedjelje radi održavanja mise, a u tjednu prema potrebama.

Kako je kasnije spomenuo u navedenom pismu ravnatelju sjemeništa 'Lombardo', vlč. Miroslav se po želji biskupovoj posvetio "kao misionar" pastoralnom radu među povjerenim mu vjernicima. Obilazio je ustrajno župljane po njihovim kućama i selima, nastojeći sve osobno upoznati i privući k Crkvi i nedjeljnoj misi. Odgajao je župljane u aktivnom sudjelovanju kod mise, zauzeto je izgrađivao crkveno pjevanje, uključujući i pjesme u domaćem hrvatskom jeziku, uveo je pobožnost Srcu Isusovu i pobožnost Srcu Marijinu uz zajedničko moljenje Gospine krunice; skrbio se da se svi mladi župljani priprave na prvu sv. Pričest i na sakrament Krizme. Svojim revnim zalaganjem i darom izvanredne komunikativnosti mladi je župnik uspio uskoro osvojiti opće simpatije u župi i privući u crkvu veliki broj župljana, posebno mladih.

Tu djelatnost su s druge strane pratili fanatični 'boljševici' u redovima partizana, osjećajući kako župljani Baderne ne prihvaćaju njihovu propagandu i odbijaju njihove optužbe protiv revnog župnika. Neprijatelji Crkve bili su ipak neumorni i ustrajni u širenju svojih optužbi i kleveta protiv župnika.

On je svejedno i dalje obilazio sela i zaselke svojih župa u svom redovitom pastoralnom djelovanju ili kad bi posjećivao potrebite odnosno ratom unesrećene obitelji, ne obazirući se na moguću

pogibelj za svoj život. Također je znao, sjeća se njegov brat Josip, u više prigoda, obično malo prije noći, kao ‘živa meta’ partizanima ići biciklom ispred auta biskupa Radossija od Baderne pa do Poreča, jer se biskup, pošto bi skupljao hranu i pomoć za sjemenište u Poreču, često predvečer zaustavljao kod župnika Bulešića u Baderni prije nego bi se vratio u Poreč.

Sam pun pouzdanja u Boga i Božju providnost pozivao je i svoje župljane da se u onim nesigurnim vremenima, živeći pobožno, slobodno pouzdaju u pomoć Božju. Tako je na Novu, 1944. godinu u propovijedi poticao vjernike:

*“Vođeni djetinjim duhom prema Bogu, prema mudrom, jakom, svemoćnom i ljubljenom Ocu na nebu, živimo pod okom Gospodnjim, u društvu s Njime, u prijateljstvu Njegovom. Njemu se obratimo, kao što se maleno dijete obrati svojoj majci i ocu, za svaku stvar: On će nam sve dati, ako nam je korisno za zdravlje i spas duše”.*¹⁶

Kako po cijeloj Istri, tako je i na Poreštini ratna 1944. godina bila posebno teška. Raširivši se

¹⁶ Postulatura S. B. Miroslava Bulešića, *Miroslav Bulešić govori*, Pula 2004. godine, str. 15.

U vezi s pastirskom djelatnošću vlč. Bulešića u Baderni vidi pismo vlč. Bulešića u dr. dijelu knjige: ‘Čestitka mladomisnicima’ (str. 248). Zatim v. propovijed: ‘Mlade mise’ (str. 162).

posvuda osim gradskih centara, koji su bili u rukama Nijemaca i fašista, partizani su neprekidno napadali postrojbe okupatora, sprječavajući njihove komunikacije diverzijama na cestama i željeznici, rušeći električne i telefonske stupove; a Nijemci i fašisti su se osvećivali provaljujući u sela, paleći kuće i nasumce ubijajući stanovništvo kao da kažnjavaju suradnike partizana. Najviše je na udaru bilo seosko stanovništvo koje su Nijemci i fašisti progonili kao osumnjičenike za suradnju s partizanima, ubijajući iz osвете brojne skupine talaca ili upućujući osumnjičene u daleke logore; od drugih radno sposobnih seljaka oblikovali su posebne radne jedinice, pod svojim zapovjedništvom. Partizani su s druge strane nastojali sve muškarce uključiti u svoje postrojbe.

Župnik vlč. Bulešić ulagao je sve napore da olakša patnju i tjeskobe koje su pogađale njegove župljane. On je često dolazio u Poreč na biskupiju s popisima župljana, koje su odveli Nijemci ili fašisti, zauzimao se i preko biskupa za njih. Brojne je uspio spasiti da se vrate kući ili da ostanu na radu u Poreču. Partizani su vlč. Miroslava optuživali da surađuje s Nijemcima i da odvraća mlade, posebno djevojke da ne ulaze u njihove redove; upućivali su mu teške prijetnje, pa i smrću.

O krajnje teškim prilikama u kojima je vlč. Miroslav živio govori njegov zapis u 'duhovnom dnevniku' od 22. ožujka 1944. godine:

S majkom, bratom i sestrom u Baderni, travanj 1945.

“Bože moj, što se tu događa. Kako je velika Tvoja pravednost, a neizmjereno Tvoje milosrđe. Vidiš moju zapuštenu župu. Neka ne dođe na nju Tvoja prestroga kazna...

A mene, moj Bože, ako je Tvoja volja, prištedi da budem u Tvojim rukama oruđe da se širi Tvoja ljubav i nauka. Ako me hoćeš k sebi, evo me pripravna. Moj život Ti sasvim darujem za svoje stado.

Uz Tvoju milost i ako me Ti učiniš dostojnim, ne bojim se mučeništva, već ga žudim. Neka bude volja Tvoja.

Daj da ne smalakšem nipošto. Daj da ne skrenem krivim putem. Daj mi srčanost da Tebe navještam tužnom mi i trpećem narodu...

Ako bi to morao biti moj zadnji spis: svima pitam oprostjenje i svima opraštam.

Želim umrijeti samo za slavu Božju i spasenje duše moje i mojih vjernika...

Blagoslovi, Bože, sve Tvoje ovčice, koje si meni nedostojnom izručio i daj da među njima zavlada dobrota, sloga, bratska ljubav osnovana na temelju Boga.”¹⁷

Javno je pak o klevetama i prijetnjama koje su do njega stizale progovorio s propovjedaonice župne

¹⁷ Usp. pismo u dr. dijelu knjige: ‘Pastir u vrijeme rata’ (str. 252).

crkve na Božić 1944. godine. Tada je, između ostalog, rekao:

*“Ničega se ne bojim, jer znam da činim u svemu svoju dužnost, i miran sam pred Bogom i pred ljudima. Ja, znajte, da ću se držati uvijek vjere, svojeg poštenja, koje neću prodati za nikakvu zemaljsku cijenu, bez straha ću svakome kazati ono što je pošteno. Prema tim ću načelima uvijek živjeti. A to su načela Kristova. Kud i kako je On išao, onuda i onako idem i ja.”*¹⁸

Što se više rat u Europi bližio kraju, to su se više umnažale prijetnje koje su boljševici u partizanskim redovima upućivali revnom župniku u Baderni. Na drugu godišnjicu svećeničkog ređenja (11. travnja 1945.) vlč. Bulešić se osvrće u ‘duhovnom dnevniku’ na svoj svećenički život i djelovanje:

“... Danas kad radim za spas duša, možda koji put fali mi prave ljubavi. – Bogu na slavu neka bude moj život i na spasenje mojih župljana. Hoću da proslijedim u svagdanjoj žrtvi za moje stado. Bože, obrati srca i pameti župljana mojih, da oni Tebe spoznaju, slušaju i ljube.

Koliko događaja, povoljnih i nepovoljnih, u tim dvjema godinama svećeništva!

¹⁸ Usp. propovjedi u dr. dijelu knjige: ‘Božić 1944.’ (str. 174); ‘Odgajatelj u molitvi’ (str. 166); ‘Križ u životu kršćanina’ (str. 170); ‘O sv. Lovri’ (str. 179).

– Od prije Božića protivnici su se digli protiv mene, smatrajući moje djelovanje u apostolatu kao neku politiku. A ja sam činio samo svoju dužnost: učio sam djecu kršćanski nauk, sve sam pozivao na kršćanski život, na svetu misu, na svete sakramente. S djecom sam napredovao puno u nauci katekizma; učinio sam, da djecu malo oživim, i predstavu za ‘pust’. Sve to nije bilo po volji protivnika. Ništa za to. Ja sam učinio koliko sam mogao iz ljubavi za ovaj jadni mi narod.

Moj Bože,

opet Ti prikazujem svoj život!

Neka bude Tvoja volja.”

A dva tjedna kasnije, svjestan kako su komunistički ekstremisti u sjeni završnih ratnih operacija u posljednje vrijeme odveli i pogubili nekoliko uglednih katoličkih laika u Istri, Miroslav se Bulešić osjetio u smrtnoj opasnosti te je u popodnevnim satima 23. travnja 1945. godine sastavio svoju oporuku i svoj “Duhovni testament”. U njemu je, pošto je majci, bratu i sestri a potom i župljanima uputio riječi zahvalnosti i ohrabrenja, poručio svojim neprijateljima posve u duhu evanđelja:

*“A moja osveta je – oprost.”*¹⁹

Svećenik Miroslav Bulešić obilježio je svoj 25. rođendan, 13. svibnja, u zapisima u svom ‘duhovnom dnevniku’ zahvaljujući Bogu za bezbrojne milosti i moleći Božje milosrđe zbog svojih pogriješaka i nedosljednosti:

“Svršavam danas 25 godina. Smučujem se sam u sebi, kad promislim na premnoge milosti, što si mi Ti, o Bože, kroz te godine podijelio...

Hvala Ti, Bože, na dobročinstvima, oprosti mi grijehe i daj mi jakost i ustrajnost u milosti Tvojoi.

Proživljavamo dane pune tuge i žalosti. Jako su svi utučeni. Ljudi svi odvedeni, obitelji žalosne, mladež nepametna. Bože moj, kako je teško ravnat se u dušobrižništvu! Pomozi mi!”

¹⁹ Usp. pismo u dr. dijelu knjige: “Duhovni testamenat” (str. 256).

Ni nakon završetka Drugoga svjetskog rata u Istru nisu nadošla mirnija vremena, već razdoblje grubog komunističkog nasilja i pritiska na Crkvu. Ipak prvih poratnih mjeseci to se u Istri nije toliko osjećalo. Ispočetka se vlč. Bulešić žali posebno na udaljavanje mladih od vjere i Crkve ('Duhovni dnevnik' 30. svibnja 1945.):

"Pustoš i žalost! Ljudi se odalečuju od Boga. Ne opažam oduševljenje danas za sutrašnji blagdan Tijelova. Ljudi vole zabave, plesove. Zanemaruju svoje kršćanske dužnosti. Mladež traži samo naslade, kršeći Božje zapovijedi. – Oče, neka bude volja Tvoja.

Kriste, Kruše živi, Ti vladaj svojim zakonima poštenja, pravice, ljubavi, bratske sloge.

Tužili su se na me da sam prestrog. Nisam. Želim da moji župljani Tebi, Bože, služe u svakoj stvari. – Ismijavali su se drugi sa mnom. Neka bude Tebi, Bože, na čast. Drugi su me mrzili, imali volju i želju da me smaknu. U Tvojim sam rukama. Ako Ti, Bože, dozvoliš, mi ćemo prestati. Neka bude volja Tvoja. Daj mi jakost da ustrajem.

Ako hoćeš moj život, ne štedi me.

Ljudi hoće novotarije. Dosadila im je stara vjera: hoće novu!

Fac ut videant [Daj da progledaju]."

Župna crkva u Kanfanaru

KANFANAR

Premda pod pritiskom komunističkih vlasti, što sada znači pod pritiskom sustavnog ateizma, župnik vlč. Bulešić je i u takvim prilikama ustrajno radio na vjerskoj izgradnji svojih župljana. U nadi da će pomoći jačem oživljavanju kršćanskog života, on je za jesen 1945. godine počeo pripremati misije u Baderni.

No tada je premješten u novu župu – Kanfanar.

U 'Duhovni dnevnik' potom je (na str. 121) zapisao:

“Dne 14. 10. 1945. prispio sam u novu župu Kanfanar. Odijeliti sam se morao od svojih dobrih župljana, s kojima sam prošao najteža vremena mojeg svećeničkog života. Došao sam pak u ogromnu i zapuštenu župu. – Prva mi je skrb bila pripremiti sv. misije. I sv. misije održale su se od 30. ožujka do 7. travnja 1946. Uspjeh je bio velik. Hvala Bogu.”

U ovoj novoj sredini župnik Bulešić dao se svom revnošću na duhovnu obnovu prostrane i zahtjevne župe. Osim Kanfanara, u sklopu te župe su i velike kapelanije Sošići i Barat. Obično je nedjeljom služio u Kanfanaru dvije mise, a treću je služio izmjenično u jednoj ili drugoj kapelaniji.

Popodne pak održavao je popodnevne pobožnosti. Oživio je crkveno pjevanje, crkvena su slavlja postala za sve privlačna. Uveo je u župu pobožnosti prema Srcu Isusovu i prema Srcu Marijinu, promičući i zajedničko moljenje krunice, češću ispovijed i svetu pričest, posebno za skupine revnijih vjernika, za mladež, djecu. Svojom zauzetom revnošću i velikom komunikativnošću za kratko je vrijeme osvojio poštovanje i privrženost najvećeg dijela svojih župljana.

No s druge strane komunisti na vlasti nisu prestali ometati i otežavati župnikov rad: pritiscima na djecu i mlade u školama da ih odvrate od vjeronauka i Crkve, okupljajući mlade na sastanke i posebno na noćne plesove, da ih otrgnu obiteljima i utjecaju župnika; promičući svim sredstvima tzv. “dobrovoljne omladinske radne akcije” na kojima su mladići i djevojke bili okupljeni u posebne logore i podvrgnuti tzv. “socijalističkom preodgajanju”. Vjernike su grubim pritiscima odvrćali od nedjeljne mise i crkvenih obreda, stali su uvoditi samo “civilna vjenčanja” i pogrebe, itd.

No uza sve pritiske i uvjeravanja od strane komunista, kanfanarski su župljani u povećanom broju dolazili u crkvu i pažljivo slušali župnikove nadahnute propovijedi. Od svjedoka i danas čujemo kako su komunisti priznavali svoju nemoć i male

uspjehe u protucrkvnom djelovanju.²⁰ Promatrajući kako narod hrli na misu, a Bulešića kako u biretu i reverendi, odgovarajući na pozdrave, prolazi između okupljenih vjernika prema crkvi, neki su članovi komunističke partije jedne nedjelje 1946. godine na kanfanarskom trgu međusobno zaključili: “Dok je ovaj živ, narod neće ići za nama, niti dolaziti na naše sastanke”.

Župnika Bulešića pokušali su preko rodbine nagovoriti neka se makne iz Kanfanara, neka pođe u Italiju: tamo je studirao, tamo ima rodbine i prijatelja, tamo će biti na miru. No on je odvratio:

“Ovdje je veća potreba za svećenicima, ovdje treba ostati!”

Prenijeli su mu i otvorene prijetnje komunista: neka ne govori tako otvoreno, neka bude oprezan, prijete da će ga ubiti. On je odgovorio:

“Ako me ubiju, ubit će me za vjeru i Boga!”

Prema svima je pokazivao veliku otvorenost i susretljivost, s mladima se znao našaliti i nasmijati; u propovijedima govorio je otvoreno i odvažno, župljani su ga rado i pažljivo slušali. U crkvu su počeli dolaziti ne samo ženski svijet i djeca, nego velikim dijelom također i muškarci i mladići.

²⁰ Antun Milovan, *Svjedok vjere, Miroslav Bulešić*, Poreč 2001. godine, str. 54.

Inf. razgovor o S. B. M. B. s Marijem i Zorom Jelovac, 16. 01. 2000. godine; arhiv Postulature.

Vlč. Bulešić ili, kako su ga Kanfanarci rado nazivali - don Miro, s propovjedaonice je župne crkve o netom završenom ratu, primjerice, rekao ovako:

“Mržnju se je sijalo: bralo se je mrtvace! Mržnja čini da čovjek zgrabi u svoju šaku pušku pa da ubija, da uzme svoje žigice pa da pali.

Ljubav sve spaja! Krist pomiruje čovječanstvo u ljubavi.

Ljubimo li mi brata svoga?”²¹

A govoreći na blagdan svetih apostola Filipa i Jakova 3. svibnja 1946. godine o prolaznim i neprolaznim vrijednostima, istaknuo je:

“Za njih (apostole) bila je sporedna stvar spasiti tijelo. Glavna je bila duša! Oni su se hrabro borili za Krista. Danas uživaju plaću pravednika!”

Kao da je, govoreći o apostolima, i ne znajući risao i sebe samoga, kakav je već bio i, još više, kakav će uskoro postati.²²

²¹ Postulatura Sl.B. M. B., *nav. dj.*, str. 45.

²² Postulatura Sl.B. M. B., *nav. dj.*, s. 49.

Glede drugih propovijedi u Kanfanaru vidi propovijedi u dr. dijelu knjige: ‘Znak križa’ (str. 183); ‘Predanost Mariji’ (str. 187); ‘Veliki Petak’ (str. 193).

ŠIROKO SRCE

Uz navjestiteljsku revnost i neustrašivost te vjernost Bogu i Crkvi Miroslav Bulešić odlikovao se širokom kršćanskom gostoljubivošću prema svakom čovjeku, počevši od najskromnijeg župljanina. Njegov dom i njegovi ukućani bili su uvijek otvoreni svima koji su od župnika tražili razumijevanje i pomoć. Svaki je namjernik znao da će biti primljen i saslušan kao dobrodošli gost, o čemu govore brojni svjedoci. – Mladi župnik pozivao je da mu se obrate s povjerenjem svi koji se nađu u nekoj potrebi.

“K meni može doći svatko bez ikakova obzira, za sve o čemu znate da vam mogu pomoći. – Siromah neka se ne boji prekoračiti moj prag. Dok imam ja nešto, imat će i on. Siromahe ja sam uvijek volio, a volim ih i volit ću ih, i pomoći u mjeri mojih mogućnosti!” – tako je 10. lipnja 1946. pozivao svoje župljane.²³

Da to nisu bile samo lijepe riječi, pokazuje i zgoda iz Kanfanara na jesen iste 1946. godine. U kuću Bulešićevih bio je naišao siromašni starac s usahlom rukom, u pokidanoj odjeći.

²³ Župska knjiga ‘*Napovijedi u Kanfanaru*’ (1945.-1949.), str. 51; arhiv Post.

Miroslav sa sestrama Marijom i Zorom

Bulešićeva majka bila mu je pripremila jelo i okrepu, pa je on izišao u dvorište. U to je iz crkve došao vlč. Miroslav, s časoslovom u ruci i zapitao majku što je dala tom čovjeku. “Nešto za jelo!”, rekla je ona. Čovjek je imao iskidanu košulju i neki stari prsluk preko ruke. “*Hodi mu dati odmah i moju košulju!*”, - rekao je vlč. Miroslav. Kad je majka donijela Miroslavovu košulju on je rekao siromahu: “*I sad je odmah obucite!*”. Starac je skinuo prsluk i

dao ga Bulešićevoj majci da ga pridrži dok si nije obukao košulju. Potom je otišao svojim putem.²⁴

Mirova rođakinja zapamtila je i zgodu iz 1947. godine, kad je vlč. Miroslav bio već poglavar u sjemeništu u Pazinu: kad je saznao za smrt suseljanina koji je nakon višegodišnje bolesti umro, a siromašna udovica u Čabrunićima ostala sama s troje djece, Bulešić je sakupio znatnu svotu novaca i donio je udovici.

U svoj život i ponašanje on je vjerno ugradio riječi Gospodina Isusa: “Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od moje najmanje braće, meni učiniste!” (Mt 25,40).

²⁴ Inf. razgovor o S. B. M. B. s Marijem i Zorom Jelovac 16. 01. 2000. godine; arhiv Post.

Bazilika Sv. Petra u Rimu

VJERNOST SV. STOLICI

Kao značajnu karakteristiku duhovnosti Miroslava Bulešića valja spomenuti i njegovu duboku odanost prema Papi i Apostolskoj Stolici u Rimu. Godine malog sjemeništa i liceja u Kopru on je proveo za vrijeme Pape Pija XI (1931.-1939.), a svoje bogoslovske studije u Rimu (1939.-1943.) za pontifikata Pija XII. Uskoro nakon svog dolaska u Vječni grad, 20. prosinca 1939., on je pisao svome prijatelju i zaštitniku vlč. Ivanu Paviću:

“Vidio sam Svetog Oca Papu 8. decembra. Ne mogu Vam tu opisati sva moja čuvstva i događaje kad sam ga prvi put vidio”.

A u pismu od 28. ožujka 1940. godine, upućenom također vlč. Paviću, Bulešić piše:

“Hoću ipak da Vam javim da sam bio jučer na audijenciji kod Sv. Oca Pape i da sam mu mogao više puta poljubiti ruku”.

Dvije godine kasnije, 8. prosinca, kad je Papa Pio XII u bazilici sv. Petra posvetio svijet

Bezgrješnom Srcu Marijinu, bio je nazočan i Miroslav Bulešić. U svom dnevniku je zapisao:

“Bio sam u Sv. Petru i tamo učinio posvetu zajedno sa Sv. Ocem Papom i mnoštvom puka.”

S prijateljima u Rimu

Kad je kasnije postao župnikom u Baderni, odmah nakon rata komunistička propaganda počela je otvoreno širiti bezboštvo i napadati Katoličku Crkvu koja ima sjedište u Rimu, da je ona u službi talijanske nacionalističke politike, vlč. Bulešić održao je na Petrovo 1945. godine propovijed u kojoj jasno osvjetljuje posebnu ulogu Prvaka Apostolskoga i njegovo stalno služenje cijeloj Crkvi:²⁵

“Sv. Petar stanovao je u Rimu, gdje je prolio i svoju krv za vjeru u Krista. Ali on nije umro, već živi u nasljednicima. Povijest nas povezuje s prvim Papom Petrom i dokazuje nam da je Papa u Rimu nasljednik Svetoga Petra, [da je] On namjesnik Kristov i Glavar Crkve Kristove... Mi poput dobre djece pustimo se voditi od majke Crkve i tako ćemo postići svoj cilj. – Kad se govori o Rimu, govori se o središtu Katoličke Crkve, koja je po cijelom svijetu raširena, a nipošto se ne govori o Rimu... kao glavnom gradu Italije. To nije naša briga. Isto tako naša pripadnost Katoličkoj rimskoj Crkvi ne smeta nama da se mi nacionalno razvijamo i ne prisiljava nas da mi pripadamo pod jednu ili drugu državu. Crkva je mati za sve, bez ikakve razlike. Isto tako, kad se govori o Papi, namjerava se govoriti o njemu kao glavaru Crkve, a ne o jednom Talijanu. Papa je jednak za sve, pače više se brine za one narode koji su više udaljeni od Crkve, da se i oni u nju udruže...”

²⁵ Propovijedi vlč. Miroslava Bulešića (1945.); arhiv Post.

Malo više od tjedan dana nakon ovog Petrova vlč. Miroslav je zapisao 8. srpnja 1945. godine u “Dnevniku župe Baderna”:

“U Baderni govorio sam o lažnim prorocima. Spomenuo sam govor sv. Oca pape o nacističkoj Njemačkoj, govor koji je on održao na svoj imendan, u kojem je govoru spomenuo zvjerstva koja su Nijemci počinili nad svećenstvom,

... s nakanom da istrijebe Katoličku Crkvu... Opomena svima onima koji se dižu protiv Boga i Crkve njegove!”²⁶

Potrebno je također ukazati na tijesnu duhovnu povezanost koja je postojala između vlč. Bulešića i zagrebačkog nadbiskupa, danas blaženog kardinala Stepinca. Općenito je poznato kako su komunisti nakon god. 1945. htjeli od katolika u Hrvatskoj uspostaviti neku “nacionalnu Crkvu”, odijeljenu od Rima. To su tražili i od nadbiskupa Stepinca u Zagrebu; to su, po svemu sudeći, nastojali da se via facti - preko zahtjeva koje su stavljali pred vodstvo Zbora svećenika sv. Pavla - dogodi u Istri.

Kad se je 1947. godine pred “Zbor svećenika sv. Pavla za Istru” postavilo pitanje o sudjelovanju svećenika u tzv. “petogodišnjem planu”, vlč. Bulešić je odlučno odbio suradnju koja bi mogla ići na štetu

²⁶ Dnevnik župe Baderna (1945.); str. 12; arhiv Post.

Katoličke Crkve te uskratio svoj potpis na pismo za koje je smatrao da je previše popustljivo.²⁷

Među najtežim optužbama koje je komunistička propaganda nakon Bulešićeva ubojstva iznosila protiv ovog uzornog svećenika bili su prigovori da je Bulešić bio “rimski đak”, koji se “tek 1944. godine vratio iz Vatikana”, da je bio “tajnik poznatog fašiste biskupa Radossija”, “desna ruka Radossija u pitanju borbe protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta”. Optužbe komunista bile su pune laži, otrova i zlobe, a zapravo su potvrđivale vjernost vlč. Bulešića prema Crkvi, Svetoj Stolici i Papi.

²⁷ V. bilješku 34.

Blaženi Alojzije Stepinac

POSJET ZAGREBU

U kolovozu 1946. godine u pazinskom sjemeništu, tijekom tri tjedna održan je tečaj za bolje upoznavanje hrvatskog jezika i kulture, namijenjen dvadesetdvojici hrvatskih bogoslova i desetorici mlađih svećenika, među kojima je bio i Miroslav Bulešić. Prvog dana održana je duhovna obnova, a po završetku tečaja, prvih dana rujna, organiziran je izlet u Zagreb, zalaganjem svećenika Bože Milanovića. Istarski izletnici odsjeli su u Zagrebu u bogoslovskom sjemeništu odakle su posjećivali znamenitosti u gradu i uglednike: nadbiskupa Stepinca, predsjednika vlade dr. Bakarića i pjesnika Vladimira Nazora.

Nadbiskup Stepinac primio je izletnike u nadbiskupskom dvoru i očinski im progovorio. Spomenuo je kako ga raduje što je Istra ušla u sastav Hrvatske i kako “će nas sada zajedno biti više Hrvata i katolika”. Kad se je glavnina Istrana oprostila, Miroslav Bulešić zamolio je nadbiskupa Stepinca da njega i dvojicu svećenika primi još u posebnu audijenciju, što je nadbiskup i učinio.

Bulešić je sada zahvalio Stepincu za pomoć koju mu je bio pružio tijekom studija u Rimu i ujedno mu je izložio položaj istarske Crkve u

tadašnjem trenutku povijesti. Istarski su svećenici bili svijesni toga da vlasti mogu instrumentalizirati njihov posjet Zagrebu, ali oni su znali da pitanje Istre treba rješavati uz njihovu suradnju. Upravo zauzimanjem istarskog svećenstva u Pazinu je prošle godine počelo djelovati hrvatsko sjemenište. Uza sve teškoće istarsko svećenstvo ostaje posve vjerno Svetoj Stolic.

Kako je Bulešić kasnije pripovijedao, nadbiskup Stepinac se radovao njihovim razjašnjenjima, a bio je i upoznat s istarskom situacijom. Njega su već ranije bili pohodili svećenici Milanović i Brumnić. On je bio dao svoj doprinos za pazinsko sjemenište i preporučio crkvenim ustanovama u Zagrebu da pomognu ovu mladu istarsku ustanovu.

Posjet istarskih svećenika i bogoslova ostvario se par tjedana prije nego je 18. rujna 1946. godine nadbiskup Stepinac uhićen i potom osuđen od komunističkog suda na šesnaest godina zatvora. – Sedam godina kasnije, 16. kolovoza 1953., nadbiskup Stepinac, već imenovan kardinalom, poslao je dr. Ivanu Paviću iz kućnog zatvora u Krašiću, po rukama, pismo u kojem govori o već pokojnom Miroslavu Bulešiću:

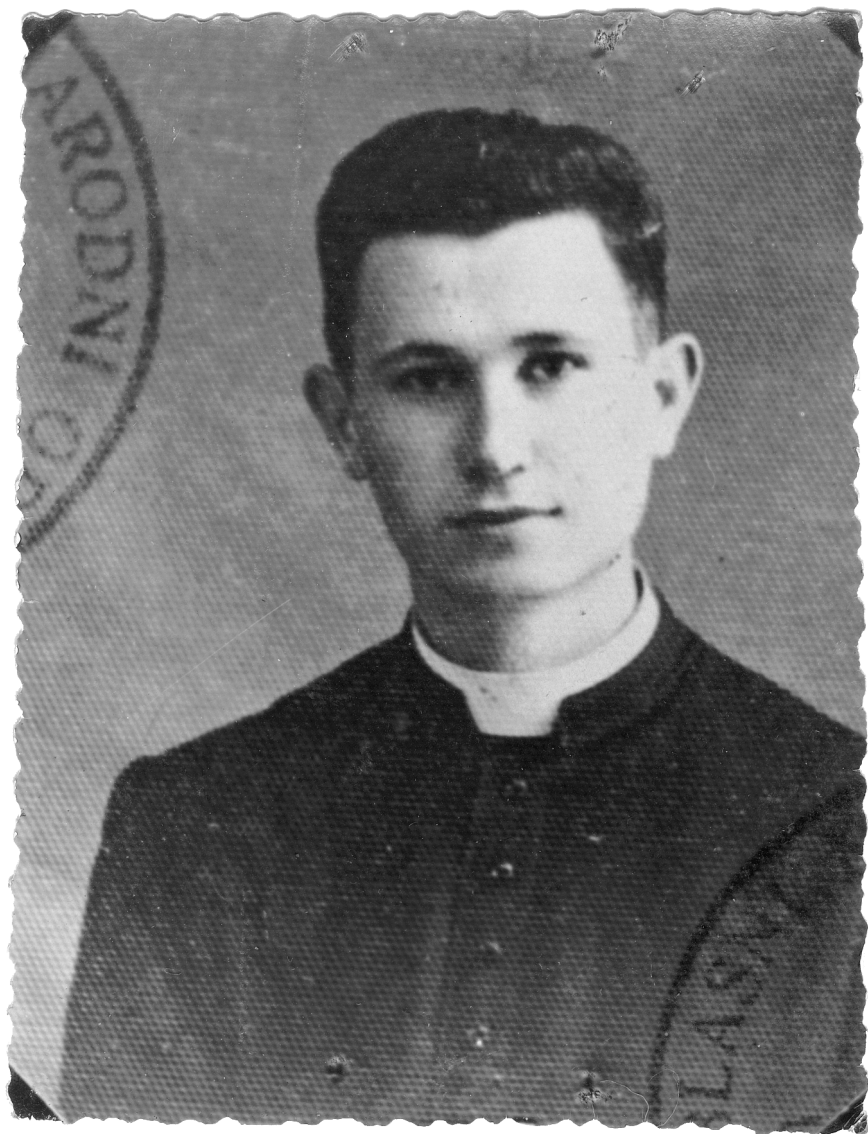
“Sa velikom boli saznao sam nakon svog dolaska iz tamnice, da je ubijen vlč. g. Bulešić, taj dobri i idealni mladi svećenik. To umorstvo neće donijeti blagoslova ubojicama niti onima, po čijim su direktivama izvršili to gadno umorstvo. Žao mi je

*veoma da je jedan dobar radnik manje na njivi
Gospodnjoj u dragoj Istri.*

– Uz pozdrav i sveti blagoslov –

*Alozije,
kardinal-nadbiskup zagrebački.*

Portret Sluge Božjega

TAJNIK ZBORA SVEĆENIKA

Nakon teških iskustava nasilnog odnarođivanja pod fašističkim režimom u Italiji, hrvatski su se svećenici Istre po završetku rata 1945. pridružili želji hrvatskog stanovništva da se Istra sada pripoji domovini Hrvatskoj u sklopu Jugoslavije. Pod vodstvom svećenika Bože Milanovića oni su izrazili svoju spremnost i otvoreno se založili da se Istra sjedini s Hrvatskom, a od tadašnjih komunističkih vlasti dobili su jamstva (u pismenom dogovoru) za nesmetan vjerski život u Istri: hrvatsko svećenstvo Istre smije osnovati udrugu “Zbor svećenika sv. Pavla za Istru”, kojemu se priznaje pravo na posredovanje između državnih vlasti i svećenika; tom “Zboru svećenika” vlasti će predati zgradu nekadašnjeg konvikta u Pazinu i omogućiti djelovanje novog sjemeništa za odgoj hrvatskih svećenika u Istri. Zajamčeno je nadalje pravo na vjeronauk u istarskim školama, zajamčeno je pravo “Društvu sv. Mohora za Istru” na izdavanje molitvenika, katekizama i drugih vjerskih knjiga; omogućit će se tom Društvu da izdaje jedan vjerski list, a daju se i druge pogodnosti.

Društvo “Zbor svećenika sv. Pavla” trebalo je okupiti istarske svećenike koji su djelovali u objema istarskim biskupijama, tršćansko-koparskoj i porečko-pulskoj.

Zbog velikih duhovnih i pastoralnih koristi koje je “Zbor svećenika sv. Pavla” u tadašnjim prilikama nudio svim svojim članovima u Istri, Miroslav Bulešić prihvatio je da bude tajnikom “Zbora”, dok je predsjednikom bio tršćansko-koparski svećenik Toma Banko, a članovi vodstva toga “Zbora” bili su svećenici iz obiju istarskih biskupija. Tršćanski biskup mons. Antonio Santin podržao je zamisao otvaranja malog sjemeništa u Pazinu i odobrio statut “Zbora svećenika sv. Pavla za Istru”, dok je porečki biskup mons. Raffaele Radossi ispočetka bio suzdržan a potom i zabranio da njegovi svećenici sudjeluju u radu toga “Zbora”. Čim je biskup Radossi zabranio svojim svećenicima da sudjeluju u radu spomenutog “Zbora” 30. ožujka 1946. godine, vlč. Bulešić je napustio službu tajnika, a vratio se kad im je biskup ponovno odobrio sudjelovanje u “Zboru” 8. rujna iste godine. U vezi s ranijim pritiscima talijanskih vlasti radi prisilnog odnarođivanja istarskih Hrvata i nedovoljnog razumijevanja i podrške biskupijskog vodstva za prirodna prava vjernika hrvatske nacionalnosti u Istri, vlč. Bulešić je bio uputio biskupu odlučne prigovore u pismu od 16. svibnja 1946. godine. – Činjenica je da su biskup mons. Radossi i vlč. Bulešić imali različite poglede glede nacionalnog pitanja u Istri.

Biskupsko sjemenište u Pazinu

Posebno je plodno bilo djelovanje “Zbora svećenika” od rujna 1946. godine, kad je biskup mons. Radossi dozvolio da mu pristupe njegovi svećenici, pa dok ga komunističke vlasti nisu ukinule 28. kolovoza 1947. godine, odmah nakon ubojstva vlč. Bulešića.

U tim teškim danima komunističkog nasilja “Zbor svećenika” je pružao istarskim svećenicima duhovnu potporu u pastoralnom radu, omogućavao im je izmjenu iskustava i inicijativa te ih čuvao od manipulacija sa strane neprijatelja Crkve. Vlč. Bulešić je bio tajnikom Zbora i ujedno na čelu skupine revnih mladih svećenika, koji su u svojem djelovanju davali snažan ton cjelovite crkvenosti.

Čini se da je vlč. Bulešića od početka 1947. godine posebno mučila briga zbog pogoršanih prilika i tmurnih prijetnji koje su dolazile od nosilaca komunističke vlasti. Iako su te vlasti još 1945. godine bile dale istarskim svećenicima i pismena jamstva s obzirom na slobodu crkvenog djelovanja i odgovornost “Zbora svećenika sv. Pavla”, one su već od veljače 1947. godine stale sve teže pritiskati na svećenike i otvorenije gušiti život Crkve te postavljati nove uvjete suradnje. U samom vodstvu “Zbora svećenika” vlč. Bulešić je opažao opasnost da se popušta pred nasilničkim zahtjevima komunista. To mu je postalo očito posebno kad su komunisti zatražili da se “Zbor svećenika sv. Pavla” otvoreno i aktivno angažira u podršci vlastima kod provođenja “petogodišnjeg plana” koji su komunisti proglasili za cijelu Jugoslaviju, po uzoru na komunističku Rusiju; sad su htjeli da se u taj plan uključi i Istra, iako formalno još nije bila u sklopu Jugoslavije. O tom “petogodišnjem planu” i o načinima moguće suradnje, otvorenije se raspravljalo na sastanku “Zbora svećenika” u pazinskom sjemeništu 26. lipnja 1947. godine. Vlč. Bulešić, zajedno s većinom mlađih svećenika, usprotivio se prijedlogu rezolucije sklone izravnijoj suradnji. Kad je uža skupina svećenika potom htjela, u pismu Oblasnim vlastima, obećati bližu suradnju svećenstva, vlč. Bulešić je uskratio svoj potpis na pripravljeno pismo: on je očito u savjesti osjetio da se mora suprotstaviti daljnjem popuštanju, tako da su Oblasne vlasti dobile

spomenuto pismo, ali bez potpisa vlč. Bulešića, tajnika “Zbora svećenika”.²⁸

*Članovi Zbora svećenika sv. Pavla za Istru.
(Miroslav stoji u prvom redu, drugi s desna.)*

²⁸ Božo Milanović, *Istra u dvadesetom stoljeću* (2.), Pazin 1996., str. 213.

Prema uvjerenju predsjednika ‘Zbora svećenika sv. Pavla’ Tome Banka tajnik toga ‘Zbora’ vlč. Bulešić “*potpisao je svoju smrt već na svećeničkom sastanku u lipnju 1947., kada se otvoreno suprostavio ‘petogodišnjem planu’...*” (razgovor o S. B. M. B. s mons. Marcelom Krebelom 19. 04. 1999. godine; arhiv Post.).

Profesori i odgojitelji sa sjemeništarcima 1946./1947. šk. god. (vlč. Miroslav sjedi peti s desna)

PODRAVNATELJ SJEMENIŠTA

Nije se bila navršila ni godina dana otkad je Miroslav Bulešić prispio za župnika u Kanfanar, a već je 13. listopada 1946. godine obavijestio župljane o svom skorom premještaju na nove dužnosti: biskup je zatražio od njega da u sjemeništu koje je lanjske godine osnovano u Pazinu preuzme službu podravnatelja i profesora. Tako je kroz prvih pet mjeseci vlč. Bulešić svaki tjedan ponedjeljkom iz Kanfanara putovao vlakom u Pazin i vraćao se odanle subotom na župu, da bude barem nedjeljom među svojim župljanima; pretežni dio svoga rada obavljao je kao odgojitelj – podravnatelj sjemeništa i profesor u Pazinu. U čekaonici pazinske željezničke postaje, dok bi čekao vlak za Kanfanar, osobito za kišnih i hladnih dana, zacijelo je primjećivao kako se na zidu koče velike uokvirene slike vođa komunističke revolucije: Marxa, Engelsa, Lenjina, Staljina, Tita, Bakarića, Rankovića, Kardelja ..., no on se, misleći o Božjim stvarima, na to nije mnogo osvrtao - svjestan kako su to prolazne ljudske veličine.

Od 12. veljače 1947. godine razriješen je i takve – nedjeljne - službe u Kanfanaru i preselio se posve u sjemenište u Pazin.²⁹

Malo nakon dolaska u sjemenište vlč. Miroslav je, zajedno s drugim poglavarima, doživio ovdje vrlo neugodan izgređ koji im je priredila ‘socijalistička omladina’: za prvi ožujka u Pazinu je upriličen “masovni sastanak istarske omladine”, a poglavari Biskupskog sjemeništa – u duhu otvorenosti i suradnje s vlastima – izišli su ususret priređivačima, koji su zamolili da na prenoćište zavod primi 150 osoba; obećano je da ti “gosti” neće narušavati noćni mir ove crkvene ustanove. “Usprkos obećanju došlo je nakon pola noći do velike galame, halabuke i trčanja po hodnicima, blagovaonici, dapače i po kuhinji, prostorijama, koje nisu nikako bile određene za spavanje”, - navodi ravnatelj sjemeništa L. Jurca, u pismu koje je odmah 2. ožujka poslao Oblasnim vlastima u Labin. Kao najgori ispad ‘omladinaca’ ravnatelj L. Jurca navodi da su oni “skinuli veliki križ u predvorju Sjemeništa, bacivši ga na neku klupu. Osim toga skinuli su križeve i nabožne slike po svim sobama u kojima su omladinci spavali...”³⁰

²⁹ Usp. propovijedi u dr. dijelu knjige: ‘O sv. Tomi Akvinskom’ (str. 203).

³⁰ Pismo ravnatelja Sjemeništa Leopolda Jurce Oblasnom N.O.-u za Istru, 02. 03. 1947. godine; arhiv Bože Milanovića, Pazin. Usp. Vjekoslav Milovan, nav. dj. str.117.

Nije teško zamisliti kako su tu sirovu povredu gostoljubivosti i posebno najintimnijih vjerskih osjećaja cijeloga sjemeništa doživjeli svi u kući, a dakako još posebno mladi podravnatelj, zadužen za red i disciplinu, vlč. Miroslav Bulešić.

On je nakon toga pokrenuo pobožnosti radi zadovoljštine za ovu sablazan, organizirao je i molitve u kapeli, a odavde je potom veliki križ u procesiji i uz crkvene pjesme, uz svijeće i kadionicu, ponovno vraćen na njegovo mjesto u predvorju zgrade.

Od početka svoga dušobrižničkog djelovanja u Baderni i potom u Kanfanaru Bulešić se bio izgradio, u neposrednom kontaktu s vjernicima, prvenstveno kao revan župnik, pastoralac. Čini se da mu nije bilo lako odjednom prekinuti sa župskim pastoralom i posvetiti se najviše sjemeništarcima. Tijekom prve godine pazinskog Sjemeništa pitomci su mogli biti slobodniji, bez neke veće discipline; a sada, u drugoj školskoj godini, njihov se broj znatno povećao - od 50 na preko 100 što je od disciplinskih odgojitelja zahtijevalo i posebne napore. Videći tolike duhovne potrebe u Sjemeništu, podravnatelj Bulešić osjetio je da ne uspijeva odgovoriti na velike zahtjeve odgojiteljskog posla koji je tu zatekao. U 'duhovnom dnevniku' napisao je 8. ožujka 1947. godine svoju duhovnu muku i zabrinutost:

"Ne mogu se ničemu ozbiljno posvetiti. Jako sam rastresen od kada sam ovdje u sjemeništu. Vidim

*da sam nesposoban za dužnost koja mi je povjerena.
– Prepun sam posla, teško mi je to obaviti pa ništa ne
zaključujem.*

O Bože, pomози mi!”

Posebno ga je još ražalostilo kad su ga najstariji sjemeništarci, trojica “osmaša”, pohodili i otvoreno upozorili kako on, po njihovom sudu, ne pokazuje prema njima razumijevanja (‘Duhovni dnevnik’, 19. svibnja 1947.). On se sada u duši ispituje i prigovara samom sebi da ih nije možda dovoljno volio, pa moli od Boga više poniznosti i ljubavi. Žali se kako je *“puno nereda u našem sjemeništu: glede discipline, škole, nedostataka u duhovnom vodstvu...”* Pred tolikim potrebama on se osjeća nemoćan, a van zavoda, na župama čekaju mnogi:

“Koliko djece vani, koju bih mogao lijepo naučavati, koja bi me rado slušala! A možda ovdje gubim vrijeme?! Uvelike me to muči.

– Neka bude volja Tvoja! –

[Nadalje] koliko nerazumijevanja sa strane svećenika, preziranja, poteškoća. – A [i] Ti si trpio, Isuse. Daj da i ja [trpim] s Tobom! –”

I kao poglavar u sjemeništu, vlč. Bulešić je rado išao na ispomoć subraći svećenicima na župama. Tako je početkom travnja 1947. godine predvodio vazmene obrede i slavlja u župi Karojba, što je živo opisao sudionik tih zbivanja mons.

Marijan Bartolić.³¹ Vlač. Bulešiću su na njegovu odlasku iz župe u znak zahvalnosti Karobljani darovali živo bijelo janje s crvenom vrpcom oko vrata.

Kroz vrijeme prije i poslije završetka školske godine, vlač. Bulešić se češće odazivao pozivima župnika za pastoralnu pripomoć, odnosno sudjelovanje u crkvenim svečanostima u pojedinim župama. Zabilježio je tako u svom 'duhovnom dnevniku' da je 15. lipnja iste godine bio na svečanosti prigodom Prve sv. Pričesti u župi Rukavac nedaleko od Rijeke te održao prvopričesnicima duhovni nagovor. Poslije svečanosti, zapisao je Mate Žmak-Matešić u knjizi „Krvava krizma Lanišće 1947.“, da je vlač. Bulešić dobio na dar tortu u liku bijelog janjeta s crvenom vrpcom oko vrata.³² – Nešto poslije spomenute Prve sv. Pričesti, na zamolbu župnika iz Klane, održao je vlač. Miroslav tamo posebnu trodnevnicu za majke i za djevojke. Općenito je bio vrlo angažiran u župnom pastoralnom djelovanju.³³

³¹ U knjizi: Marijan Bartolić, *Miroslav Bulešić sluga Božji*, Pazin 2000. godine (3. izd.), str. 99.-104.

³² Mate Žmak-Matešić, *Krvava krizma Lanišće 1947.*, Lanišće 1997., str. 58.

³³ Usp. u dr. dijelu knjige pismo vlač. M. Bulešića župniku u Raši Antunu Prodanu: 'Razgovor s prijateljem svećenikom' (str. 260).

U svom 'Duhovnom dnevniku' (24. lipnja 1947.) zapisao je kako ga je ražalostilo govorkanje da neka djevojka iskazuje posebnu simpatiju prema njemu:

“Oče, nek se vrši volja Tvoja. Nek mi bude to na poniženje i spasenje. Tebi, Bože, preko Tebe, Majko, prikazujem i tu žrtvu. Teška mi je, a Tebi će biti draga. Hvala Ti, Bože, što si i to dozvolio. To me nuka da se što većma Tebi približim. Majko, pomози mi da sačuvam svoju čistoću. Daj mi, Bože, prije smrt nego da padnem u jedan grijeh nečistoće. – Ja želim, ako je Tvoja volja, čim prije doći k Tebi. Inače kazni me, kroti me, ponizuj me!”.

Posljednji zapis koji je unio u svoj ‘Duhovni dnevnik’ (28. srpnja 1947.) pokazuje kako je on proživljavao teške duhovne borbe, posebno nakon ranije spomenutog sastanka “Zbora svećenika” od 26. lipnja 1947. godine, posvećenog stavu svećenika prema petogodišnjem planu.

“Već skoro mjesec dana proživljam veliku unutarnju krizu što me čini, protiv mojoj volji neraspoloženim i žalosnim; a ujedno – što mene samog čudi – i nervoznim...”

Pokušava shvatiti uzroke takvom duhovnom stanju i spominje svoj neuspjeh u radu sa sjemeništarcima koji su mu iskazali u posebnoj anketi i druge kušnje; boli ga posebno što je nedavno na obali u Lovranu vidio prizore nudizma:

“...na tim ženskima, da me je onda strašno potreslo, i hvala Bogu da jest; svemu tome nadodaje

se i drugi – moj i naš – neorganizirani posao. Postao sam grub, neuslužan...” i navodi druge pogreške koje se u posljednje vrijeme gomilaju:

“Nisam više onakav kakav sam bio. Onda sam rastao, a sada propadam...Kao đak imao sam svojeg vođu, njemu sam se znao povjeriti. I on mi je u svemu svojim savjetima pomagao. Kad sam bio na župi, radeći oko tuđeg dobra ipak sam radio i oko svojega. A sada nemam niti mogu imati duhovnog vođu; niti radeći oko drugih izgrađujem sam sebe. Bože moj! Što se ja bojim za sebe! Hoću li ustrajati u svom zvanju?! Neka duboka bojazan ispunja mi dušu. Tome se još dodaju one političke rasprave, oni problemi ne sasvim vjerske i pastoralne naravi, pa činjenica da smo u svemu prepušteni sami sebi; sve to povećava moje neraspoloženje...”

*Komu da povjerim svoje poteškoće?
Samo Tebi, Bože moj! I Tebi, Majko moja! Ti vidiš
moje duševne patnje i trzavice.
Njih ti prikazujem!...”*

Prije fizičkog trpljenja koje se približavalo, vlč. Miroslav prolazio je očito već kroz teška duševna trpljenja, tjeskobe i kušnje.

Nakon završene 1946./47. školske godine, vlč. Bulešić zadržavao se uglavnom u sjemeništu u Pazinu, ali izlazeći prigodice u okolne župe radi posebnih pastoralnih potreba. Već smo spomenuli kako je 15. lipnja sudjelovao kod slavlja Prve Pričesti u župi Rukavac, bio je zatim u Klani, i drugdje. U

knjizi župskih “Napovijedi u Kanfanaru” zapisao je kako je, kroz tjedan dana uz svetkovinu Velike Gospe, proveo ovdje u župskom pastoralu, jamačno u dogovoru s upraviteljem župe A. Cukarićem. Župske obavijesti proglasio je u nedjelju 10. kolovoza i cijeli je tjedan ostao u Kanfanaru, do uključivo nedjelje 17. kolovoza (1947.). Kroz tri dana pred Veliku Gospu najavio je održavanje trodnevnice, s posebnim propovijedima za žene izjutra, i za djevojke predvečer; ujutro uz misu, navečer uz krunicu i blagoslov. Pred Veliku Gospu (13. kolovoza) pozvao je na ispovijed djecu; 14. kolovoza pozvao je na ispovijed majke i žene izjutra, predvečer djevojke, mladiće i muževe. Pošao je osim toga istoga dana ispovijedati i u Dragu (u 10 h), a popodne u Sošiće (u 15 h). Svakog dana držao je nadalje vjeronauk: jedan dan za pričešćene, drugi dan za nepričešćene. Čak i u nedjelju popodne (od 16 do 17 h) držao je vjeronauk. Na Veliku Gospu najavio je dvije mise u Kanfanaru, jednu (u 9 h) u Sošićima; za iduću nedjelju najavio je opet dvije mise u Kanfanaru, a u 9 h u Rovinjskom Selu, kraj Sošići. – Vlč. Bulešić kao da ne zna za odmor, pa ni dok su sjemeništarci na ljetnim ferijama. On je sada proveo dakle cijeli tjedan u intenzivnom pastoralnom djelovanju, u župi kojom je ranije upravljao i gdje su još uvijek boravili njegovi ukućani; potom se vratio u nedjelju, 17. kolovoza predvečer u Sjemenište u Pazin. Idući tjedan pratit će delegata Sv. Stolice na krizmama po Istri, a u iduću nedjelju će biti u Lanišću.

Unutrašnjost župne crkve u Buzetu

PRATITELJ DELEGATA SV. STOLICE

U međuvremenu, u subotu 16. kolovoza u pazinsko je Sjemenište bio prispio delegat tršćanskog biskupa Santina, mons. Jakov Ukmar. Iako je ranije mons. Santin bio obećao da će osobno doći dijeliti sv. krizmu, zbog pogoršanih odnosa koje su prema njemu iskazivale jugoslavenske komunističke vlasti, sada je poslao izaslanika kojega je za krizmanje ovlastila Sveta Stolica. On je trebao kroz dva tjedna obaviti krizmanje čak u 34 župe srednje i sjeverne Istre koje su tada pripadale tršćansko-koparskoj biskupiji. Sve župe nalazile su se u tzv. “zoni B” u Istri, koja je bila pod upravom komunističkih vlasti Jugoslavije.

Mons. Ukmar smjestio se u pazinskom sjemeništu i prvih dana odatle polazio je, radi krizmanja, na okolne župe. Krizmatelja mons. Ukmara prva dva dana pratio je dekan mons. Gregorović, potom ravnatelj Sjemeništa preč. Leopold Jurca; u utorak, 19. kolovoza bio je s njime i vicerektor Sjemeništa vlč. Bulešić, koji će ga od idućeg petka, 22. kolovoza stalno pratiti.

Sjemenišni poglavari nisu ništa znali, kakva nasilja i “demonstracije” u tajnosti pripremaju komunistički vlastodršci prigodom krizme u nekim župama. Krizmanje se ispočetka u župama oko Pazina odvijalo u redu i uz veliko sudjelovanje krizmanika i naroda. U svom kasnijem izvještaju Biskupskoj Kuriji u Trstu (od 12. studenog 1947.) mons. Jakov Ukmar je javio: “Glede župe Tinjan [19. kolovoza 1947.] mogu javiti samo što mi je rečeno jer osobno nisam mogao tamo doći. Stigavši autom iz Pazina, zajedno s pazinskim dekanom i sjemenišnim podravnateljem [Miroslavom Bulešićem], približio sam se na oko jedan kilometar od župne crkve. Tada nas je neki mladić obavijestio da su se već od jutarnjih sati okupili neki pobunjenici, oboružani poljoprivrednim alatom, koji onemogućuju ulaz u crkvu svima krizmanicima, kumovima i svećenicima, osim mjesnome župniku. U to je vrijeme kraj nas upravo prošao načelnik Kotara i mi smo ga zamolili da nam javi kakve su prilike u župi. On nam je nakon četvrt sata, preko nekog čovjeka kojega je poslao, javio da mnogo naroda “demonstrira” pred crkvom i da nam on ne može zajamčiti našu sigurnost. Nakon te obavijesti mi smo se vratili u Pazin. Poslije toga čuo sam iz pripovijedanja drugih, da su pobunjenici pred crkvom plesali “kolo” i uključili u kolo također dva svećenika, da ih izrugaju. Prilaz crkvi bio je zatvoren gotovo do podneva. Poslije podne su pokušali onemogućiti onima koji su radi krizmanja htjeli doći u [susjednu] Kringu. Uza sve to četrdeset

osam krizmanika (sa svojim kumovima) došlo je do milosti sv. krizme, neki pod sami nadolazak noći.”

Ovo prvo onemogućavanje sv. krizme tobožnjim “demonstracijama” izvedeno je 19. kolovoza u župi Tinjan. Poslije toga se kroz nekoliko dana sv. krizma dijelila bez teškoće u drugim župama. Ali do nasilnog sprječavanja sv. krizme došlo je 23. kolovoza u župi Buzet, na sjeveru Istre.

Uz djelatelja krizme mons. Jakova Ukmara te subote, 23. kolovoza bio je također vlč. Bulešić, a došlo je i nekoliko drugih svećenika. Vlč. Bulešić je, prema riječima buzetskog kapelana vlč. Ivana Jelovca, najmanje pola sata prije početka obreda, kad su vjernici tek počeli pristizati, već klečao u klupi u crkvi i s anđeoskom sabranosti molio brevijar. Djelatelj krizme, ne očekujući nikakve smetnje, krenuo je iz župne kuće u svečanoj procesiji preko lijepog ali nevelikog starogradskeg trga, još djelomice pokrivenog jutarnjim sjenkama okolnih, mahom upravnih zgrada i zakoračio u crkvu, u 9 sati. Pred samim vratima crkve doletjela je velika trula rajčica i rasprsla se po licu čovjeka koji je bio kraj Monsinjora. Ipak su svi svećenici ušli u crkvu, a pratilo ih je svečano crkveno pjevanje. Dok se zatim Monsinjur kod oltara oblačio da započne misu, iznenada je oko dvadeset nasilnika, muškaraca i žena, grubo prodrlo u crkvu i počelo divljački vikati; tjerali su iz crkve krizmanike i njihove kumove vičući kako oni neće dopustiti da krizmavaju

“popovi”, oni traže da dođe biskup, a traže i da dođe domaći hrvatski biskup. Kad je nastala vika mnoga su djeca počela plakati a odrasli izlaziti iz crkve. Bukači su vikali: “Zašto ne smiju borci biti kumovi? Zašto smo mi prolijevali svoju krv? Dole s agentima fašista!...” – Tada je odvažno stupio pred njih Miroslav Bulešić i nekoliko svećenika: bio je blijed od uzrujanosti i glasno je zaorio:

“Van iz crkve! Gdje je sloboda vjeroispovijesti? Ne poznajete li odredbe Ustava?”

– Oni su se na to za kratko vrijeme primirili tako da je započela sv. misa. No pred crkvom počelo se plesati kolo, novi su bukači ušli u crkvu i stali jače vikati: “Krizme neće biti!” A drugi su vikali, čak više minuta bez prekida: “Tito! Staljin! Partija, partija, partija!” Neki su kumovi pokušali suprotstaviti se nasilnicima, došlo je i do tučnjave. Krizmanici su glasno plakali i pokušavali približiti se glavnom oltaru. U tom metežu i buci Monsinjur je služio misu. Bukači su se još više približili glavnome oltaru da onemoguće krizmanje. Monsinjur se spremio da će krizmati barem nekoliko djece. No nasilnici su prodrli u prezbiterij pokušavajući sve istjerati. Tada je vlč. Miroslav Bulešić stao u roketi pred svetohranište i glasno poručio nasilnicima:

“Dalje ćete ići samo preko mene mrtvoga!”

Oni su nato zastali i malo se povukli. No čim je Monsinjur pokušao podijeliti krizmu prvome dječaku, doletjela mu je u lice i rasprsla se rajčica, a nasilnici su uz još veću buku navalili da spriječe

krizmanje te protjerali od oltara sve krizmanike i kumove.

Kad je nestala nada da se može obaviti krizmanje, mons. Ukmar sa svećenicima povukao se u sakristiju i potom u župnu kuću.³⁴

Tijekom ručka je, na prijedlog kapelana vlč. Ivana Jelovca, zaključeno da se popodne pođe u kapelaniju Črnicu, nedaleko Buzeta, i tamo pokuša obaviti krizmanje koje je bilo zapriječeno u Buzetu. Obaviješteni su bliži roditelji i kumovi krizmanika koji su se u 16 sati okupili oko crkve u Črnici. Nakon popodnevne pobožnosti i propovijedi vlč. Bulešića, sretno je podijeljena krizma pristiglim krizmanicima.

Od sadašnjeg župnika u Lanišću vlč. Antuna Merlića saznajemo što mu je više puta pripovijedala njegova majka Marija: nakon krizme u Črnici s narodom je prema Buzetu pješačio vlč. Bulešić; razgovarali su o nasiljima u Buzetu i prijetnjama komunista da će sutra biti još gore u Lanišću. Majka vlč. Merlića je tada zapitala vlč. Bulešića: ne boji li

³⁴ Ovaj sažeti prikaz događaja sastavljen je na temelju brojnih dokumenata navedenih u knjigama: M. Bartolić, *nav. dj.*, str. 105.; A. Milovan, *nav. dj.*, str. 71.; V. Milovan, *nav. dj.*, str. 121. Posebno još treba spomenuti: izvještaj mons. Jakova Ukmara Sv. Stolici 'o krizmanju u Istri...' (od 22. 10. 1947.); izvještaj J. Ukmara Biskupskoj Kuriji u Trstu (od 12. 11. 1947.); tekst J. Ukmara, '*Birmovanje po Istri*' (objavljen u listu "*Teden*", Trst, 27. 11. 1947.). Usp. inf. razgovore o S. B. M. B. s vlč. Stankom Macukom 27. 05. 1999. i s vlč. Ivanom Jelovcem 17. 06. 1999. godine; arhiv Post.

se ići u Lanišće? A vlč. Bulešić je odgovorio: “*Samo jedanput će se umrijeti!*” Bilo je očito kako je u duši smiren i kako se ne boji ni smrti.³⁵

Krv Sluge Božjega na zidu u župnoj kući u Lanišću

³⁵ Inf. razgovor o S. B. M. B. s vlč. Antunom Merlićem 24. 07. 2000. godine; arhiv Post.

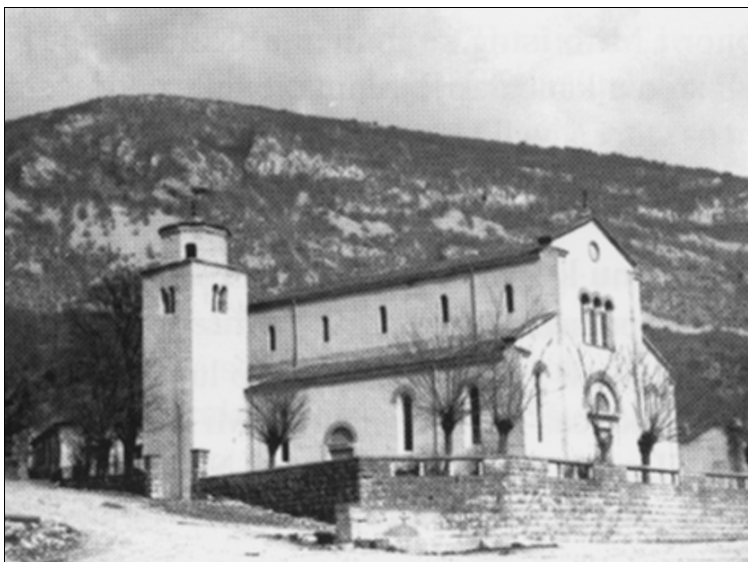
MUČENIŠTVO

Pred večer u subotu 23. kolovoza krizmatelj mons. Ukmar i vlč. Bulešić krenuli su automobilom iz Buzeta prema Lanišću. Nakon nereda, nasrtaja i prijetnji koje su doživjeli u Buzetu te nakon sretno podijeljene sv. potvrde u Črnici, uspinjali se automobilom zavojitom i neširokom cestom prema Lanišću. Mons. Ukmar javio je kasnije u pismu mons. M. Pavatu (5. rujna 1954.) glede vlč. Bulešića: "... Bio je milosrdnog srca. Navečer pred katastrofom, kad smo se vozili prema Lanišću, siromašne ljude koji su teško hodali, pozvao je u naš auto..." – U Lanišću su mons. Ukmar i vlč. Bulešić prenoćili u župnoj kući. Obavijestili su župnika vlč. Ceka o nasiljima kojima su neprijatelji Crkve onemogućili krizmanje u Buzetu. Župnik Cek je i sam bio primio više prijetnji protiv krizme u Lanišću, tako da je – dogovorno s uglednim gostima – odlučio da će sutra crkvu prigodom krizme čuvati posebni čuvari, koje će on pozvati. Osim toga je zaključeno da će misa pred krizmom početi jedan sat ranije nego je to bilo prije najavljeno, da se izbjegne prijetnjama komunista. Noć je u selu podno tamnih ćićarijskih vrleti protjecala puna neizvjesnosti.

Župna kuća u Lanišću

Sutradan, u nedjelju 24. kolovoza svanuo je vedar, sunčan dan. Ujutro u 8 sati već je u crkvi, koja se okružena zidićem diže na prirodnom platou kao na ispruženom dlanu, započela sveta misa, a stražari su već od ranije svima provjeravali potvrde za krizmu. Nešto kasnije, za vrijeme mise čulo se pjevanje i plesanje kola na cesti. Nasilnici nisu mogli ući u crkvu, sprječavali su ih čuvari tako da je vani nastala svađa i tučnjava. “Dok su komunisti vani galamili i pucali, vlč. Miroslav je smirivao ljude, posebno djecu”, naveo je mons. Ukmar kasnije u pismu mons. Pavatu (5. rujna 1954.). Nakon završene mise i krizme, u crkvi je još misio vlč. Bulešić: “Vlč. Bulešić služio je posljednju misu u čast Presvetog Srca Isusova za obraćenje grješnika i tako, a da nije ni znao, okrijepio se posljednjom popudbinom”; tako je javio mons. Ukmar Ravnateljstvu Sjemeništa

Župna crkva u Lanišću

‘Lombardo’ u Rimu u pismu od 3. studenog 1947. godine.³⁶

Kad je završena služba u crkvi, sva tri svećenika pošla su u obližnju župnu kuću. Ovdje je Monsinjur krizmao još sedam dječaka i djevojčica koji su bili, zbog smetnji na putu, došli kasnije. U to je u Lanišće došla skupina od nekoliko milicajaca, a župnik je pozvao zapovjednika, potporučnika Marka Tomašu, u župnu kuću da ga obavijesti o

³⁶ Dopis Jakova Ukmara (iz Trsta 03. 11. 1947.): *Circa defunctum Dom. Bulesić brevis relatio. Rev.mae Directioni Seminarii Lombardi Romae*, (“Kratki izvještaj o pok. vlč. g. Bulešiću. Preč. Ravnateljstvu Sjemišta ‘Lombardo’ u Rimu”); arhiv Post.

dotadašnjim zbivanjima. Komandir Tomaša i neki drugi civil razgovarali su kratko sa svećenicima. Kad su oni izašli, u župnu kuću provalila je skupina organiziranih komunista, uz lomljavu, razbijanje stakala i pokušstva. Čini se da je skupina od trojice posebno pripremljenih nasilnika odmah okomila se na vlč. Miroslava Bulešića: iz hodnika ugurali su ga u “pedsoblje”, tj. sadašnji župski ured, i sasuli na njega tuču udaraca – u glavu, u lice, po cijelom tijelu, kuda god su stigli. Kroz prozor, iza željeznih rešetaka, neki su svjedoci zgranuto promatrali to udaranje... Lice je vlč. Bulešića raskrvavljeno od otvorenih rana, iz usta je curila krv. Dok je trajalo ovo silovito udaranje dvaput se čulo kako je svećenik Miroslav zazvao:

“Isuse, primi dušu moju!”

Jedan od ubojica klonulom svećeniku zario je nož u grlo, čak dva puta; dok je on padao, krv je šiknula iz rana i poprskala zid u sobi, pa se razlila u lokvu po daskama na podu. Bilo je oko jedanaest sati.³⁷

³⁷ Prikaz događaja prema dokumentima navedenim u bilj. 35. Nadalje: M. Žmak-M., *nav.dj.*, str. 37.

Inf. razgovor o S. B. M. B. s Matom Žmakom-Matešićem 13. 04. 2000. godine; s Anom Šverko 30. 04. 1999.; s Marijom Šajina 18. 03. 2000.; s Matom Žmakom-Barčićem 22. 08. 2000.; arhiv Post.

Izaslanik Svete Stolice za krizmanje mons. Ukmar nalazio se u susjednoj sobi. Za vrijeme napada na vlč. Bulešića, on je “kratko ostao u pisarni, da pospremi svetu krizmu”;³⁸ otvorio je vrata i vidio kako jedan svećenik leži na tlu, među zlikovcima. Budući da nije bilo nikakva izlaza, Monsinjur se povukao u svoju sobu na prvom katu. No i tu je on teško napadnut, na smrt istučen i pao u nesvijest. Teško izranjenoga zlikovci su ga ostavili, misleći da je mrtav. Ipak on je kasnije dopremljen u bolnicu i nakon 20 sati vratio se k svijesti.³⁹ – Treći svećenik, župnik Cek, uspio se sakriti pred ubojicama i ostao je neozlijeđen.

Ubojice vlč. Bulešića izišli su iz kuće okrvavljenih ruku. Neki Slavko Sanković iz Brgudca držao je okrvavljeni nož. Tražio je vodu da opere ruke. Našao je vodu na obližnjem pojilištu za stoku, na “koritu”, i perući ruke ponavljao: “Isuse primi dušu moju!... Ma sam mu je ja primija!”

³⁸ J. Ukmar, “*Birmovanje po Istri*”, u novinama “*Teden*” (Trst, 10. 12. 1947.).

³⁹ J. Ukmar, ‘*Izvyještaj o krizmanju...*’ (za Svetu Stolicu, od 22. 10. 1947.); arhiv Post.

VLASTI UREDUJU

Po završenim zlodjelima milicionari su zatvorili vrata i prozore na župnoj kući, ne misleći na pomoć eventualnim ranjenicima. Pred vrata su postavili stražu da nitko ne ulazi.⁴⁰ Popodne oko 16,30 sati stigla je u Lanišće u ime Javnog tužilaštva za Istru u Pazinu četveročlana komisija koju je predvodio javni tužilac za Istru Andrija Grbac, da izvrši istražno-kriminalistički uviđaj crkve, župnog dvora i njihove okolice. Komisija je radila od 16,30 do 19,30 sati i sastavila je iscrpan zapisnik o svojim nalazima.⁴¹ Nešto prije toga (oko 15,30 sati) bila je prispjela i prva komisija s doktorom dr. Argentierijem iz Roča, koji je utvrdio smrt vlč. Miroslava Bulešića i pružio prvu pomoć izranjenom mons. Ukmaru. Ovaj je potom kamionom odvezen u Sjemenište u Pazin, a s njime je pošao i župnik vlč. Cek. Po noći je mons. Ukmar odvezen u bolnicu u Rijeku, jer vlasti nisu dozvolile da ga odvezu u Trst.

Navečer o “zdravomariji” komandir milicije Tomaša zadužio je malu skupinu od troje ljudi da

⁴⁰ Mate Žmak – M., *nav. dj.*, str. 43.

⁴¹ “Zapisnik o istražno-krim. uviđaju Javnog tužilaštva za Istru...” od 24. 08. 1947. godine; arhiv Post.

operu i urede ubijenog svećenika te počiste tragove razlivenne krvi. Među njima je bio i Mate Žmak-Matešić, koji će kasnije opisati izranjenog i ubijenog vlč. Bulešića. Presvukli su mu okrvavljenu košulju i povezali oko vrata bijeli zavoj.⁴²

Pri koncu dana i tijekom večeri milicionari i agenti u civilu počeli su uhićivati Lanišćane po kućama i odvoziti u zatvor, sve one koji su obranili crkvu od nasilnika; njih će kasnije “narodni sud” osuditi kao krivce, zajedno sa župnikom vlč. Cekom i mons. Ukmarom.

U ponedjeljak, 25. kolovoza 1947. godine, popodne pristigla je iz Pazina nova službena komisija s predstavnicima Javnog tužilaštva za Istru u Pazinu i Odsjeka unutrašnjih poslova Kotara Buzet, s liječnicima dr. Matijašićem iz Pazina i dr. Argentierijem z Roča te više pomoćnika; u ime Javnog tužilaštva provedena je nad tijelom ubijenog vlč. Bulešića autopsija i utvrđeno je da je smrt nastupila vrlo brzo, i to kao posljedica dviju smrtonosnih rana na grlu: “Rane su zadane krajnjom žestinom od istog oštrog bodeža” – navodi se u službenom zapisniku Komisije koja je pregledala tijelo poginulog svećenika.⁴³ – Od pouzdanih svjedoka saznajemo, osim toga, da su agenti OZNE pokušali od liječnika ovdje izvući potvrdu da je vlč.

⁴² Mate Žmak-M., *nav.dj.*, str. 52.

⁴³ “Zapisnik o istražno-liječničkom pregledu... Javnog tužilaštva za Istru...” od 25. 08. 1947. godine; arhiv Post.

Bulešić umro zbog slabosti srca, no liječnici su odlučno odbili prihvatiti već pripremljeni falsifikat.⁴⁴

Grob Miroslava Bulešića u Lanišću od 1947. do 1958.

⁴⁴ Usp. inf. razgovor o S. B. M. B. s vlč. Antunom Merlićem (24. 07. 2000.) i inf. razgovor o S. B. M. B. s gđom Amelijom Argentieri 23. 10. 1999.; arhiv Post.

POGREB

Majka ubijenog svećenika i rodbina tražili su da se vlč. Bulešić pokopa u rodnoj župi Svetvinčentu, ali “narodne vlasti” odlučile su da se on mora pokopati u Lanišću gdje je ubijen. Bojale su se jamačno da se na sprovod u rodnom kraju ne bi okupilo suviše mnogo naroda, koji bi iskazao poštovanje prema ubijenom svećeniku.

Trećeg dana po ubojstvu (26. kolovoza 1947.) popodne dovezen je iz Pazina u Lanišće lijes i najbliža rodbina ubijenoga. Druge svećenike, rodbinu i štovatelje vlč. Bulešića komunističke vlasti spriječile su, tako da vjernici izvan Lanišća nisu mogli doći na sprovod. Čak ni župnik rodne župe Svetvinčenat Antun Cukarić, koji je motociklom došao nadomak Lanišća, ali je tamo zaustavljen. Zato su se pobrinuli posebni čuvari koji su blokirali cestu; a i vlak iz Vodnjana do Buzeta nije se zaustavio, da nitko ne može doći na sprovod.⁴⁵

Vlasti su dopustile da sprovod vlč. Bulešića obavi njegov prijatelj i staratelj dr. Ivan Pavić, a došla su i dva svećenika iz susjednih župa: vlč. Petar

⁴⁵ Marijan Bartolić, *nav. dj.*, str. 137-139.; Mate Žmak-M., *nav. dj.*, str. 64.

Matijašić iz Sluma i vlč. Ratko Udovičić iz Roča. Iz župnog stana tijelo pokojnika preneseno je najprije u crkvu gdje je obavljen svečani sprovod s molitvama i uz pjevanje časoslova. Cijelo selo Lanišće okupilo se na sprovodu. Vjerni narod je bio uvjeren kako časti pravednika ubijenog zbog vjere, pa je prigodom pogreba počeo pjevati pjesme kao “Hoćemo Boga”, “Krist pobjeđuje” i druge, uvjeren da slavi svjedoka vjere. Kovčeg je iz crkve potom ponesen na groblje u Lanišću, gdje su obavljene završne molitve.

Već se približila večer i majka, sestre i brat ubijenog vlč. Bulešića s posebnom su se boli oprostili od groba, koji je ostao daleko od njihova prebivališta, daleko u brdima na sjeveru Istre, u Lanišću.

Grob vlč. Bulešića u Lanišću kitili su i održavali pobožni vjernici, a majka i najbliža rodbina dolazili su kroz više godina, barem jednom mjesečno, svakog 24. u mjesecu pohoditi ga i pomoliti se kraj njega.

MONTIRANI PROCES

Neposredno nakon ubojstva vlč. Bulešića i teškog ranjavanja mons. Ukmara prigodom svečanosti krizme u Lanišću, komunističke su vlasti pokrenule i daljnji teški progon Crkve: kao optužene za bolne događaje u Lanišću uhitile su župnika Ceka i djelitelja krizme, izranjenog mons. Ukmara, potom i veći broj župnikovih suradnika koji su obranili crkvu u Lanišću prigodom krizme. I ubijeni vlč. Bulešić je u komunističkom tisku javno optužen za teška zlodjela: sam predsjednik vlade NR Hrvatske dr. Bakarić, javno je pokrenuo optužbe protiv trojice svećenika službenom izjavom od 28. kolovoza 1947. godine, dva dana nakon sprovoda vlč. Bulešića, proglašavajući svećenike krivima za događaj u Lanišću. Cijela je komunistička propaganda to “papagajski” prenosila. Idućeg je dana, 29. kolovoza Vojna uprava u Opatiji raspustila “Zbor svećenika sv. Pavla” (čiji je tajnik bio vlč. Bulešić), kako su pripočeli - “na nalog iz Zagreba”.

Novinar Zvane Črnja objavio je, na poticaj najviših čelnika Partije i vlade NR Hrvatske u zagrebačkom “Vjesniku” - i to čak dvaput uzastopce (31. kolovoza i 1. rujna 1947.) - članak pod naslovom “Pozadina provokacije u Lanišću”; u

članku on suprotstavlja “poštenim narodnim svećenicima” ubijenog vlč. Bulešića protiv kojega iznosi najteže optužbe: “... Agenti imperijalističke reakcije imaju druge ciljeve. Svećenik Bulešić je rimski đak, koji se tek god. 1944. vratio iz Vatikana, poštenu narodni svećenici čude se njegovom naglom usponu. On je za tri godine od kapelana postao najprije tajnik poznatog biskupa fašiste Radossija, a potom profesor na sveučilištu u Pazinu. Međutim, narod zna tajnu njegova uspjeha. Tu tajnu dovoljno je razotkrila činjenica, da je Bulešić bio desna ruka Radossija u pitanju borbe protiv Narodno-oslobodilačkog pokreta od 1944. godine do danas. On je bio podmukli kovač svih mogućih protunarodnih parola, koje su se širile u Istri i jedan od glavnih zakulisnih rukovodilaca imperijalističke agenture.”

Iako su teške zločine u Lanišću 24. kolovoza 1947. godine organizirano izveli komunistički nasilnici, komunističke vlasti nakon toga prebacile su krivicu za zločine na crkvene ljude: kao da su svećenici i vjernici u Lanišću svjesno organizirali tu “provokaciju”, na poticaj međunarodne “reakcije” i u službi neprijatelja FNRJ!...

U Pazinu je od 29. rujna do 2. listopada 1947. (točno godinu dana nakon zagrebačkog montiranog sudskog procesa nadbiskupu Stepincu) održan istarski montirani sudski proces koji je, kao glavnog krivca, osudio župnika Ceka na 6 godina zatvora s prisilnim radom, a na više mjeseci zatvora njegove

suradnike, muškarce iz Lanišća, dok je mons. Ukmar, premda izranjen od komunističkih nasilnika, osuđen na mjesec dana zatvora. Za ubojstvo Miroslava Bulešića nije osuđen nitko! Optužnica Javnog tužitelja od 22. rujna 1947. godine iznijela je doduše otvorenu tvrdnju kako je “optuženi Slavko Sanković, tukući zajedno sa drugim ... učesnicima gomile svećenika Bulešića, nanio je ovome sa dva uboda nožem u vrat teške tjelesne povrede od kojih je nastupila smrt”. No tijekom suđenja u Pazinu suci su oslobodili Slavka Sankovića od optužbe za ubojstvo, a osudili su ga - zajedno s drugom trojicom nasilnika - samo na blagu kaznu zbog “krivičnog djela protiv javnog reda i mira”.

U optužnici Javnog tužitelja iznesene su teške optužbe protiv vlč. Bulešića, da je navodno za vrijeme rata 1944. godine otvoreno surađivao s Nijemcima koji su poslije toga kod sela Rakovci pobili 11 partizana, a poslije rata da je radio protiv “narodne vlasti” i “antifašističkih organizacija”...

Na samom suđenju u Pazinu 30. rujna 1947. godine izvedeno je čak pet (lažnih) svjedoka koji su iznosili optužbe protiv vlč. Bulešića kao da su ga “vidjeli” kako surađuje s Nijemcima prigodom ubojstva spomenutih 11 partizana...; ali u presudi Okružnog suda od 2. listopada (1947.) - nije rečeno ni riječi o toj navodnoj krivici vlč. Bulešića!

I ovakav sud je odustao u presudi od očitih falsifikata!...

Tijekom suđenja u Pazinu neprijatelji vlč. Bulešića javno su govorili:

“Što je tražio, to je i dobio!”

To znači: on je cijelim svojim djelovanjem “tražio” da bude ubijen! Značilo je da javno opravdavaju ubojstvo, koje su sami organizirali. Na tom montiranom procesu protiv župnika Ceka i drugih u više je navrata kao krivac spominjan i vlč. Bulešić. Njegovo je ime od tada označeno nazivom “crnog narodnog neprijatelja” što će on ostati do konca komunističkog režima.⁴⁶ – Sačuvana nam je optužnica i presuda ovog procesa, a nedavno je kod Županijskog suda u Puli pronađena i druga dokumentacija.

⁴⁶ Usp. inf. razgovor o S. M. B. M. s gđom Zorom Mohorovičić-Bulešić, 20. 03. 1999. i 06. 06. 2000.; arhiv Post.

PRIJENOS MUČENIKA

Majka i rodbina su godinama opetovano tražili od vlasti da im dopuste prenijeti tijelo ubijenog svećenika iz daleke Ćićarije u njihovu rodnu župu Svetvinčenat. Komunističke su vlasti tek jedanaest godina nakon pogreba dozvolile da se tjelesni ostaci prenesu.

Kad su te vlasti 1958. godine dale dozvolu da tijelo vlč. Bulešića bude iz Lanišća preneseno na groblje u Svetvinčenat, pobrinule su se da se to obavi strogo privatno, bez ikakve svečanosti, potpuno izolirano od javnosti.⁴⁷ Odredile su i točni datum: to se mora izvršiti 13. svibnja 1958. godine. Tako je i učinjeno. Tijelo vlč. Bulešića nakon jedanaest godina “izgnanstva” moglo se pokopati u rodnoj župi Svetvinčentu. Tog se dana spominjao upravo njegov 38. rođendan i 41. obljetnica prvog ukazanja Gospe Fatimske.

Mati vlč. Bulešića umrla je smireno dvadesetak dana nakon toga.

⁴⁷ NRH-NO Općine Buzet, Sanitarni Inspektorat: odobrenje za prenos mrtvaca, br. 12/1958.; arhiv Post.

Samo je najuži krug rodbine i svećenika znao da je vlč. Bulešić prenesen u rodnu župu i da se nalazi u svećeničkoj grobnici, ali se o tome nije smjelo javno govoriti. Nad ovim grobom godinama nije bilo zapisano ni ime ubijenog svećenika, niti postavljen ikakav drugi znak. Tek se oko 1973. godine pojavio iznad groba manji brončani medaljon s likom i natpisom: "Svećenik Miroslav Bulešić, mučenik, 1920.-1947.". Rijetki su prijatelji prigodice dolazili pomoliti se na ovaj grob koji je stalno bio ipak, makar skromno, okičen cvijećem.

*Biskup Dragutin Nežić sa svećenicima na grobu u Lanišću
1951.*

*Grobnica Miroslava Bulešića na groblju u Svetvinčentu
od 1958. do 2003.*

Eufrazijeva bazilika u Poreču

CRKVENI PROCES

Biskup mons. Dragutin Nežić, apostolski administrator porečko-pulske biskupije i hrvatskog dijela tršćansko-koparske biskupije, uspostavio je 22. travnja 1956. godine “processum dioecesanum informativum... canonizationis per viam martyrii Servi Dei Miroslavi Bulešić”, koji je ubijen “in odium fidei LANIŠĆE in Histria die 24... mensis augusti anno 1947.”⁴⁸ Biskup mons. Nežić odlučio je da kao sudac osobno predsjedava tom procesu, promicateljem pravde imenovao je mons. Leopolda Jurcu, a bilježnikom dr. Ivana Pavića. Održane su dvije sjednice procesa, obje dana 24. travnja 1956., u posvemašnjoj tajnosti, zbog opasnosti uslijed progona sa strane komunističkih vlasti.

Kao nastavak započetog procesa, kod Biskupske Kurije u Trstu održana je 29. travnja 1957. godine sudska sjednica u sklopu istraživanja “per rogatoria”, kod kojeg je i mons. Jakov Ukmar iznio svoje svjedočanstvo o događajima u Lanišću.

⁴⁸ Biskup mons. Dragutin Nežić uspostavio je (1956.) “dijecezanski informativni proces za kanonizaciju putem mučeništva Sluge Božjega Miroslava Bulešića, (koji je ubijen) iz mržnje na vjeru u Lanišću, u Istri dana 24. mjeseca kolovoza 1947. godine.”

Svetvinčenat, 24. 08. 1987. o 40. obljetnici mučeništva

Mnoštvo vjernika na misi o 50. obljetnici mučeništva

Svečana koncelebracija s kardinalom Kuharićem na 50. obljetnicu smrti Sluge Božjega

na trgu ispred župne crkve u Svetvinčentu

Prigodom 40. obljetnice ubojstva vlč. Miroslava Bulešića istarski svećenici, s dvojicom biskupa (nadbiskupom mons. J. Pavlišićem i biskupom mons. A. Bogetićem), održali su u Svetvinčentu 24. kolovoza 1987. godine javnu liturgijsku komemoraciju i postavili iznad njegova groba spomen-ploču s natpisom:

“Ovdje čeka uskrsnuće
Miroslav Bulešić,
Svećenik, svjedok Kristov,
1920.-1947.”

Svetvinčenat, 24. 08. 1997. o 50. obljetnici – na groblju

*Prijenos tijela Sluge Božjega u župnu crkvu u Svetvinčentu,
2003. godine*

Nosioci komunističkih vlasti i ovom su prilikom otvoreno pokazali kako im to nije po volji. Još uvijek su htjeli da se ime Miroslava Bulešića ne spominje.

Ali uskoro poslije toga vrijeme je komunizma isteklo (1990.) te se štovanje Sluge Božjega moglo i javno očitovati. Od 1991. godine vjernici i svećenici Istre priredili su u više navrata, spominjući žrtvu svećenika Miroslava Bulešića, brojna spomen-slavlja, bilo u Lanišću, Pazinu ili Svetvinčentu. Posebno svečano obilježena je 24. kolovoza 1997. godine proslava 50. obljetnica žrtve Sluge Božjega, i to slavljem u Lanišću i svečanom Euharistijom pred crkvom u Svetvinčentu, koju je predvodio zagrebački

Prijenos tijela Sluge Božjega u župnu crkvu u Svetvinčentu, 2003. godine

nadbiskup i predsjednik Hrvatske biskupske konferencije kard. Franjo Kuharić, uz sudjelovanje cijelog episkopata riječke metropolije. Osobito su snažno tom prigodom odjeknule kardinalove riječi iz propovijedi, izrečene pred nekoliko tisuća nazočnih vjernika ispred župne crkve u Svetvinčentu:

“Pobjednik je Isus Krist. I mučenik je uvijek pobjednik, jer se ljubavlju suprotstavio zlu, jer se vjerom i vjernošću suprotstavio napasti otpada, jer je vjeran bio do kraja i zato je svoju žrtvu stopio sa žrtvom Isusa na križu. I zato postaje dionik njegove pobjede i života i uskrsnuća...”

Kroz sve godine poslije 1985. već je postalo običajem da se istarski svećenici uz godišnjicu pogibije njihova subrata vlč. Bulešića, za 24. kolovoza okupljaju na svoj “svećenički dan”, kada se uz biskupa drži misno slavlje, prigodni nagovor i duhovni susret.

Kad su i za Hrvatsku došla nova vremena, nakon pada komunizma, pokrenut je iznova biskupijski dijecezanski proces za kanonizaciju Sluge Božjega Miroslava Bulešića; po odluci biskupa porečko-pulskog mons. Ivana Milovana ponovno je 28. ožujka 2000. godine pokrenut dijecezanski proces i uspostavljen novi dijecezanski tribunal, da nastavi ranije započeto službeno istraživanje.

O 60. godišnjici svećeničkog ređenja vlč. Miroslava Bulešića (11. travnja [1943.] - 2003.) odlukom Biskupskog Ordinarijata u Poreču tjelesni ostaci Sluge Božjega svečano su preneseni sa groblja u Svetvinčentu, gdje su počivali od 1958., u novu grobnicu u župnoj crkvi Navještenja Marijina u Svetvinčentu.

*Grobnica Sluge Božjega Miroslava Bulešića u župnoj crkvi
u Svetvinčentu*

*Na zidnoj ploči kraj ove nove grobnice
postavljen je natpis:*

**OVDJE ČEKA USKRSNUĆE
SLUGA BOŽJI**

**MIROSLAV BULEŠIĆ
SVEĆENIK KRISTOV”**

*U donjem dijelu ploče nad grobnicom još je
zapisano:*

POLOŽIO SVOJ ŽIVOT KAO SVJEDOK VJERE 24. 8. 1947.

*Ispod toga uklesan je na ploči tekst iz
"Duhovnog dnevnika" (22. 03. 1944.) Miroslava
Bulešića:*

MOJ BOŽE!... AKO ME HOĆEŠ K SEBI, EVO ME PRIPRAVNA.

MOJ ŽIVOT TI SASVIM DARUJEM ZA SVOJE STADO. UZ TVOJU

MILOST I AKO ME TI UČINIŠ DOSTOJNIM, NE BOJIM SE

MUČENIŠTVA, VEĆ GA ŽUDIM. NEKA BUDE TVOJA VOLJA.

DUH. DNEVNIK. 22. 03. 1944.

*Uvodna procesija prigodom zaključenja biskupijskog
istraživanja u Poreču*

Nakon nešto više od godine dana od prijenosa tjelesnih ostataka Sluge Božjega u župnu crkvu u Svetvinčentu, u katedrali - bazilici u Poreču, gradu u kojem su sveti Mauro, Eleuterije i drugi porečki mučenici iz prvih stoljeća Crkve svojom krvlju posvjedočili privrženost Kristu, dana 11. rujna 2004. pod predsjedanjem porečko-pulskog biskupa mons. Ivana Milovana, svečanom javnom sjednicom službeno je završeno četverogodišnje biskupijsko istraživanje o mučeništvu i glasu mučeništva (fama martyrii) sluge Božjega Miroslava Bulešića. Službeno potvrđene i zapečaćene materijale uspješno

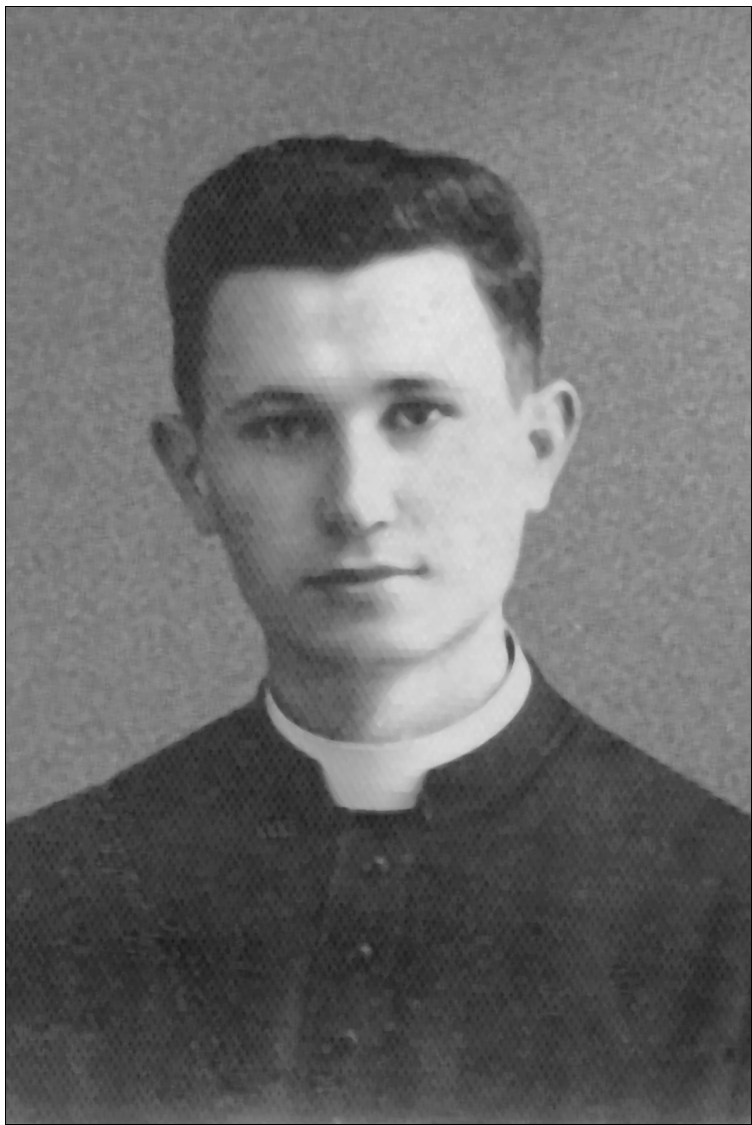

Biskup mons. Ivan Milovan službeno je zaključio biskupijsko istraživanje u Poreču, 11. rujna. 2004. godine

završenog postupka potom je postulator kauze prenio u Rim i predao Kongregaciji za kauze svetih.

“Moje je uvjerenje da ste smrću toga svećenika više dobili nego li izgubili”, rekao je na jesen davne 1947. godine poglavarima u pazinskom Sjemeništu tadašnji papinski pronuncij u Beogradu mons. Joseph Hurley, “ - jer dobili ste sveca, mučenika.”⁴⁹

⁴⁹ Vjekoslav Milovan, *nav. dj.*, str. 171.

Portret Sluge Božjega

Drugi dio

PROPOVIJEDI I PISMA

Umjesto uvoda

Nakon sažetog prikaza životnog puta uzornog svećenika Miroslava Bulešića, sluge Božjega, u prvom dijelu ove knjige, u drugom dijelu donosimo niz Bulešićevih vlastitih tekstova. To su ponajprije njegovi nacrti ili skice za propovijedi koje je, u različitim prigodama i okolnostima, održao tijekom svojega kratkog svećeničkog djelovanja (1943. - 1947.). Pretežno su to nedovršeni nacrti, a samo se nekoliko od tih sastavaka može smatrati cjelovitom propovijedi.

Potom donosimo određeni broj Mirovih osobnih pisama, od kojih je neke uputio svojoj rodbini ili bliskim prijateljima, počevši od svog dolaska na bogoslovski studij u Rim (1939.) pa do posljednjih dana života u Istri.

Kad je mučeničkom smrću završio svoj život Miroslav Bulešić bio je navršio tek dvadesetsedam godina života i četiri godine svećeničkog djelovanja; on nije napisao nikakvu posebnu knjigu i nije čak uspio – zbog rata i poratnih izuzetno teških okolnosti – formalno zaključiti ni predviđeni vlastiti teološki studij. Ali njegov život i njegovi spisi pokazuju kako je vlč. Miroslav dostigao izvanrednu puninu duhovne zrelosti te je svojim likom već za života svijetlio kao uzor brojnim mladim svećenicima i bogoslovima među kojima je živio.

Zapisani tekstovi Miroslava Bulešića koje ovdje donosimo – njegove propovijedi i pisma – mogu pobliže čitatelju osvijetliti i približiti kako samog autora, tako i posebno zahtjevne okolnosti u kojima je on kao svećenik živio i djelovao. Upravo svojim dosljednim zalaganjem kao svećenik u ovakvim okolnostima vlč. Bulešić postao je ono po čemu i danas svijetli među nama – ‘sluga Božji’ i ‘svjedok Kristov’.

I.

Propovijedi i nagovori

Propovjednik

Nije više moguće čuti vlč. Miroslava kako propovijeda, no ostali su nam pismeni tragovi njegovih propovijedi kojima je osvajao svoje župljane u Baderni i Kanfanaru, ponekad i drugdje. Sačuvani su nam brojni nacrti, skice za govor, a imamo i nekoliko potpunije razrađenih propovijedi.

Prvi njegov nagovor koji je sačuvan nosi datum 10. siječnja 1943. godine. On je bio tada još đakon. Boravio je u Rimu, u Papinskom sjemeništu 'Lombardo'. Pretpostavljamo da je to bio nagovor ili kateheza u nekoj župi u Rimu, kamo je prigodice dolazio, zato je i napisan na talijanskom jeziku: posvećen je *ukazanjima Majke Božje u Fatimi i njenim porukama* trojici vidjelaca, malim pastirima.

Ukazanja i poruke Majke Božje u Fatimi bile su za vlč. Miroslava posebno dirljive, s njima se osjećao osobno duboko povezan: prvo ukazanje Majke Božje dogodilo se je 13. svibnja 1917. godine, a tri godine nakon toga, istog datuma, 13. svibnja 1920. godine, Miroslav se rodio. Spominjući svoj rođendan on se uvijek sjećao i Fatime. O tome je zapisao kasnije svoje misli i u 'Duhovnom dnevniku'. – Fatimskim ukazanjima i porukama vratio se vlč. Bulešić i kao župnik u Baderni (12. 03. 1944.) i ostavio nam svoje zabilješke iz kojih prenosimo posljednji dio:

“Marija je (djeci) kazala da Bog želi za oslobođenje grešnika ... po svemu svijetu raširiti pobožnost prema Presvetom Srcu Marijinu. 'Vidjeli ste pakao – kazala im je – kamo padaju duše jadnih grješnika. Da ih Bog oslobodi pakla, želi Bog proširiti po svemu svijetu pobožnost prema mojem Bezgrješnom Srcu. Ako budu ljudi učinili što ću vam poručiti biti će spašeno mnogo duša i bit će mir na zemlji. Ako to ne budu učinili, ako ne budu prestali vrijeđati Boga, Božja će se Providnost pokazati s novim još gorim kaznama. Po svijetu će se raširiti strašne zablude koje će zapaliti mnoge ratove i progone Crkve. Mnogo će dobrih biti mučeno; Papa će morati mnogo trpjeti; više će naroda biti uništeno'.

Rat [1914. - 1918.] ide k svršetku. Ako ljudi ne budu prestali da žaloste Boga, neće proći dugo vremena kad će pod drugim papom [Pijo XI] buknuti novi rat, još gori. Kad budete vidjeli u nekoj noći tajanstveno i nepoznato svijetlo, znajte da je to znak koji vam šalje Bog, da je blizu kažnjavanje svijeta za njegove zločine preko rata, ... s proganjanjem Crkve i Pape ...’ (O tom znaku se je govorilo i pisalo 24. - 25. 01. 1938.) – ‘Došla sam da zatražim posvećenje svijeta mojem Bezgrješnom Srcu i da pozovem na naknadnu svetu pričest u prve subote u mjesecu. Ako ljudi prihvate moj poziv, kazna će biti odvraćena ili umanjena. Napokon će moje Bezgrješno Srce nadvladati. – Tada će se svijet posvetiti Marijinom Srcu, Rusija će se obratiti i nastat će doba mira na

svijetu; ...' Konačno je poručila: 'Neka se ljudi poprave i mole za otpuštenje svojih grijeha. Neka ne žaloste više našega Gospodina jer je već previše ražalošćen!'

(Jacinta je godine 1920. prije svoje smrti prerekla da će Bog poslati svijetu kaznu, ako se ne obrati, kakvu svijet još nije vidio, i da će prva na redu biti Španjolska...)."

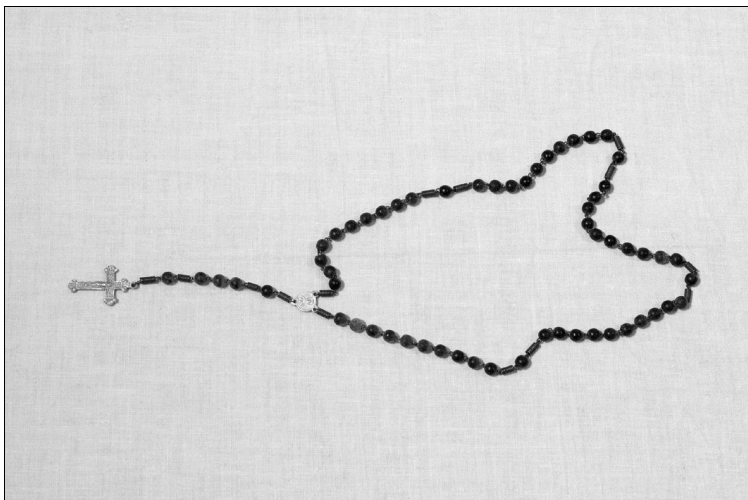
Kao zaključak svoga govora o Fatimskim porukama vlč. Miroslav je na koncu zapisao sažetak:

"1. Molitva sv. krunice;

2. Prve subote;

3. Žrtvovanje".

To je postalo i sastavnim dijelom njegova života i svega svećeničkog djelovanja.

Krunica Sluge Božjega

Bijela Nedjelja

Među napisanim propovijedima sačuvan nam je list na kojemu je mladomisnik vlč. Miroslav vlastoručno zapisao naslov 'Bijela nedjelja' i nanizao potom misli i poruke svoje propovijedi. Čini se da je ovu propovijed, prve nedjelje nakon Mlade mise, održao u Motovunskim Novakima. Vlč. Miroslav u tekstu spominje svoje krštenje, koje je obavljeno u Juršićima 23. svibnja 1920. godine. Kaže kako će se uskoro navršiti 23 godine od kada je stupio u crkvu i postao kršćanin... Vrlo vjerojatno propovijed je održana 2. svibnja 1943. godine.

Na Bijelu nedjelju od starine čita se Evanđelje (Iv 20,19 s) o ukazanju uskrslog Isusa apostolima i o Tomi koji je odbijao svjedočanstvo svojih drugova da im se ukazao Uskrsnuli. "Nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Vrata bijahu zatvorena... Isus dođe, stade u sredinu i reče: 'Mir vama'! Zatim će Tomi 'Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke!... *I ne budi nevjeran, nego vjeran.*' Odgovori mu Toma: '*Gospodin moj i Bog moj!*' " – Nadovezujući se na poruku ovog Evanđelja, mladomisnik Bulešić posvećuje ovu propovijed - Božjem daru vjere. Ova propovijed nije izlaganje ili tumačenje vjere, nije apologetsko opravdavanje ili dokazivanje: ovo je navještaj, snažni i jasni navještaj kršćanske vjere, koja je Božji dar, koja nas preobražava i čini Božjom djecom.

Iz propovijedi izbija duboko uvjerenje govornika sazrelo u razmišljanju, studiju i molitvi, hranjeno svetopisamskim tekstovima apostola Ivana i Pavla. – Evo propovijedi koju je napisao vlč. Miroslav:

“Veseli me što vam mogu govoriti baš na današnji dan, jer je ovaj dan – dan vjere. I na ovaj dan, u ovaj trenutak, moje zahvalne misli hite do onog časa kada sam pred skoro 23 godine prvi put stupio u crkvu da postanem kršćanin, da primim u svoju dušu svetu vjeru u Krista Boga. Sretnog li dana za mene, sretnog li dana za sve vas, vjernici predragi, kada smo bili primljeni u sv. Crkvu, da postanemo sinovi Božji, dionici Kraljevstva Nebeskoga. Uzaludan bi bio naš život, uzaludna naša djela, naše trpljenje, naše veselje - kad ne bi imali vjere. Blago nama, braćo, koji imamo živu vjeru. Zahvalimo se Bogu što se dostojao pozvati nas za Kristom, da budemo uz Krista u muci i u uskrsnuću. Jer po vjeri možemo, dapače moramo nadjačati sve poteškoće, sve neprilike! Vjera nam je usađena u srce od dragoga Boga. I ‘sve što je rođeno od Boga – kaže sv. Ivan – pobjeđuje svijet’. U svetom krštenju mi smo se ‘rodili od Boga’. Dakle možemo i moramo pobijediti svijet, tj. moramo biti nad svijetom i svjetovnom taštinom. ‘Sve što je na svijetu: požuda je tijela, požuda očiju i oholost života’ – veli sv. Ivan (1 Iv 2, 10) – A mi smo od Boga rođeni, dakle smo božanskog podrijetla i nebesko plemstvo. Zato se uzdignimo iznad svega, što je vremenito. Prezrimo

svijet i što nam on nuđa. Znamo, da smo djeca Božja. Dakle je i Bog za nas. Može li nam onda svijet nauditi? 'Ako je Bog za nas, tko će protiv nas?... Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolje, ili stiska ili progonstvo, ili mač?... Ali u svemu ovom pobjeđujemo po Onomu koji nas ljubi' (Sv. Pavao, Rim 8,31 s). - Što nam može svijet koristiti? Baš ništa! On nas nije dostojan! 'Tko zna da je dijete Božje, ne može cijeniti ni ljudske časti ni ljudska dobra', – veli sv. Ciprijan. 'Budući da smo rođeni od Boga uzdignimo se nad svijet i nad njegova dobra i interese. Naše [temeljno] načelo neka bude: Nemojte se izroditi i nemojte napustiti uzvišene i plemenite misli da ste djeca Božja.' – Pobjedit ćemo svijet, jer 'sve što je rođeno od Boga, pobjeđuje svijet'. 'Naša vjera je ta pobjeda koja pobjeđuje svijet. Tko je koji pobjeđuje svijet, ako ne onaj koji vjeruje da je Isus Sin Božji?' (sv. Ivan, 1 Iv 5,5).

Ima ljudi koji se ravnaju i žive samo po svojim osjetilima. A ima i ljudi koji se u svemu ravnaju po svojem razumu. Ni jedni ni drugi ne poznaju uzvišenosti ni bogatstva kršćanskog života. Samo ga oni poznaju, koji živo vjeruju u Isusa, Sina Božjega, i u ovoj vjeri traže samo ono što je i Isus tražio. Njihov je najveći cilj i najuzvišeniji ideal, da stupaju stopama Isusovim i da slijede Onoga koji je 'put, istina i život' i 'u komu je sve blago mudrosti i znanja' (sv. Pavao, Kol 2,3). Oni ljube sve koje je Isus ljubio. Oni izabiru ono što je Isus izabrao: dragovoljno siromaštvo, trpljenje, križ, poniznost

pred Bogom, odricanje. Oni vjeruju da je Isus Sin Božji, neprevarljiva istina, mudrost Božja, sve njihovo. To je plod duboke i žive vjere u Isusa Sina Božjega. Što je ova vjera dublja i što više oživljava dušu, tim se savršenije uzdiže nad svijet i nad sve što je prolazno.

Zahvalimo se dakle Bogu za taj dar, za taj biser, koji je postavio u naše srce, za tu svjetlost koju je htio da bude u našem razumu. Bez vjere mi smo nesretni, osobito u današnji dan. Pomislite: kako se može jedna žalosna majka, koja je izgubila dva sina u ratu, utješiti? Jedno maleno dijete, koje je oca i majku izgubilo, – smiriti? Samo živom vjerom: kada stupi k Isusu i kaže mu: ‘Za Te hoću da trpim, jer si Ti za mene puno trpio, jer si sve pretrpio’. – Ničice pred Gospodinom moramo zaviknuti: ‘Gospodine moj i Bože moj!’ – Isus traži samo vjeru i samo onaj koji vjeruje može pobijediti svijet.

Uskrs je! Sva naša nutrina treba da bude neko uskrsnuće, uzdignuće nad zemaljsko, vremenito i svagdanje. Uskrsnuti znači biti slobodan i neodvisan o zemlji. Uskrsnuti znači biti svijestan, da nam je Krist oprostio grijeha, da smo djeca Božja, da imamo zalog vječnoga života i pravo na baštinu u nebu. –

Kada bismo imali savršenu uskrsnu vjeru bilo bi u nama nešto pobjedničko, neko sunčano svjetlo koje bi divno preobrazilo svagdanji život s njegovim brigama i nevoljama.

Miroslav Bulešić s prvopričesnicima

Vjerujemo, jer samo tako pobijedit ćemo svijet i sve ove poteškoće! Sretni ćemo biti na tom svijetu, a sretniji i nagrađeni na drugom.”

Danas još živući svjedoci potvrđuju kako su vjernici rado slušali i prihvaćali propovijedi vlč. Miroslava. Iz njih izbija iskrena vjera, jasnoća, hrabrost, revnost za Božje kraljevstvo, neka nutarnja privlačnost. Zadivljuje nas duhovna snaga vjere mladomisnika Miroslava koji još nije navršio ni 23 godine. On je već tada doživio u duši onu posebnu ljepotu usklika apostola Tome pred Uskrsnulim Isusom:

“Gospodin moj i Bog moj!”

Uzašašće

Za svetkovinu Isusovog Uzašašća 3. lipnja 1943. godine Miroslav Bulešić je zapisao u svoj ‘Duhovni dnevnik’:

“Blagdan veselja i radosti!

Vrhovni Svećenik uzašao je na nebo i sjedi ob desnu Oca, da vrši svoju svećeničku zadaću. – Isuse Svećeniče, daj da moje misli, moja djela, moje želje budu združene s Tvojima. Daj da budem svećenik, pravi svećenik, kakvim me Ti hoćeš ...”

No za istu svetkovinu Uzašašća vlč. Miroslav pripremio je i održao propovijed koja je ostala do danas sačuvana. – Propovijed je izrekao u nekoj rimskoj župi gdje je pastoralno pomagao. Napisana je, dakako, na talijanskom jeziku; mi prenosimo njen glavni dio u hrvatskom prijevodu. Vlč. Miroslav započinje:

“Ovo je blagdan radosti, jer današnji dan je blagdan pobjede i slavlja. Isus Krist je izvršio djelo koje mu je povjerio nebeski Otac; sada se vraća u slavi i veličanstvu da preuzme mjesto koje je od prije imao: sjedi ob desnu Očevu. On koji je pobijedio smrt, svijet, đavla – sada preuzima nagradu. – Od radosti klikću anđeli dok vide svojega Kralja kako se vraća nakon obavljenog poslanja, okrunjenog blistavim vijencem slave. Od toga kliktanja ne možemo i ne smijemo izostati ni mi, predragi vjernici: radi nas je Krist sišao s neba, radi nas je

*bilo njegovo rođenje u siromaštvu, radi nas je on
trpio, radi nas je umro i uskrsnuo, a potom i uzašao
na nebo.*

S braćom Cukarić u Štinjanu

Sišao je s neba, postao je radi nas čovjekom, umro je na križu da nas oslobodi od đavolske vlasti, uskrsnuo je da bismo i mi uskrsnuli; uzašao je na nebo kako bismo i mi mogli ući u nebesko kraljevstvo. Pravedno je da mi koji smo Kristovi udovi budemo tamo gdje se nalazi on. Pravedno je da tijelo, kako se izražava apostol Pavao, bude ondje gdje je njegova Glava. A Krist nam je rekao: "Idem da vam u nebu pripravim mjesto. Ja uzlazim k Ocu mojemu i Ocu vašemu".

Isus je molio: "Oče, ja hoću da tamo gdje sam ja, bude i moj učenik".

Gledajte koja je naša budućnost, naša sreća: radosno slavlje u raju!

Ali radost raja i proslavu mi moramo zaslužiti u sadašnjem životu: "Učenik ne može biti nad svojim Učiteljem". Krist je stekao svoju slavu i pobjedu svojim trpljenjem, svojom mukom, svojom smrću. Tako moramo učiniti i mi. "Ako tko želi biti moj učenik, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom." "Ja sam put!" – To je ono što i mi trebamo učiniti. Ili smo kršćani ili to nismo. Nema polovične vjere, ne može je biti. Ako smo kršćani moramo biti vjerni učenici Kristovi. S Kristom, slijedeći Krista moramo i mi nositi svoj križ, veći ili manji. (...)

Povjerimo se Kristu. On nam ponavlja bez prekida iz sakramenta svoje ljubavi: "Dođite k meni svi vi, koji ste umorni i opterećeni, ja ću vas okrijepiti!" Pođimo k njemu svi: i vi majke koje ste u

boli, vi supruge, vi očevi, vi djeco – obratite se Kristu. On je izvor za svaku pomoć. I dok smo u boli Krist će nam ponoviti: “Adhuc modicum, još malo! I onda će završiti!” – Povežimo se uz Krista živom vjerom, čvrstim pouzdanjem i sinovskom ljubavlju prema njemu. Tako ćemo biti sigurni da ćemo doći do slave. – A onaj dan kada se On vrati u istoj slavi u kojoj ga opisuju ona dva anđela koja su sišla s neba, tada ćemo i mi doživjeti kako smo uzneseni na nebo, dok budemo čuli one slatke riječi: “Slugo dobri i vjerni, uđi u radost Gospodara svoga!”

Vlč. Miroslav ovdje govori dok svijetom, posebno Europom, hara drugi svjetski rat, koji mnoge obitelji u Italiji zavija u crno: rastužene su majke, supruge, očevi i djeca; oni su oni “umorni i opterećeni” koje Krist doziva k sebi da ih “okrijepi”. Ali i u ovakvim okolnostima čujemo kako vlč. Miroslav poziva na kršćansku dosljednost, odlučno traži cjeloviti kršćanski život, što će činiti i kroz cijelo vrijeme svoga svećeničkog djelovanja:

“Ili smo kršćani, ili to nismo. Nema polovične vjere, ne može je biti. Ako smo kršćani moramo biti vjerni učenici Kristovi”.

Njemu u duši stalno odjekuju riječi Gospodina Isusa: “Neće ući u kraljevstvo nebesko svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca mogega, koji je na nebesima” (Mt 7, 21).

Mladomisnički križ Miroslava Bulešića

Mlade mise

U svom 'duhovnom dnevniku' vlč. Miroslav Bulešić je 4. srpnja. 1944. godine zapisao:

“Proživio sam ovih dana svoju radost, koju sam gajio u sebi kad sam bio ređen za svećenika, jer sam se pridružio radosti i veselju mladomisnika...”

O kojim to mladomisnicima govori? – To su bili prijatelji iz mladih dana, iz godina školovanja u sjemeništu u Kopru i bogoslovskog studija, koji su u ljetu 1944. godine slavili mlade mise: Božo Jelovac, Slavko Kalac, Božo Milanović (mlađi), Ratko Udovičić. Njima je vlč. Miroslav iz Baderne (30. 05. 1944.) bio uputio i posebno pismo s “bratskim čestitkama” i pozdravima prigodom svećeničkog ređenja, a pozvao ih je kao mladomisnike k sebi:

“Ja vas čekam sve u Baderni. Svatko od vas bit će ovdje jednu nedjelju. Svečanost [ćemo imati] samo u crkvi. Javite mi kada ćete moći doći, da mogu javiti ljudima. – Moje vas molitve prate. (...). – Uz bratski pozdrav ostajem vam odani – Miro”.

Prema zamolbi dvaju mladomisnika, vlč. Miroslav je toga ljeta bio propovjednikom prigodom mladih misa: vlč. Ratka Udovičića u Sv. Petru u Šumi (29. 06. 1944.) i vlč. Bože Milanovića (mlađeg) u Kringi (09. 07. 1944.). Sačuvani su glavni

dijelovi tih propovijedi, iz kojih ovdje prenosimo kraće isječke.

U Sv. Petru u Šumi vlč. Udovičiću je progovorio:

“Svaki ... svećenik ... koji se od ljudi uzima, za ljude se postavlja u odnosu prema Bogu da prinosi darove i žrtve za grijehе. On može primjereno suosjećati s onima koji su u neznanju i zabludi jer je i sam podložen slabosti. Zato mora i za narod i za sebe prinositi okajnice. I nitko sam sebi ne prisvaja tu čast, nego je prima od Boga, pozvan kao Aron” (Heb 5, 1-4).

Eto vam, u ovim riječima pisca poslanice Hebrejima obilježena je bit, život svećenika Kristova, koga danas radosno pred oltarom gledamo. Od vas je “uzet”, za vas je postavljen na “službu Bogu”, da njemu prikaže žrtve za grijehе svoje i vaše, da blago uputi one koji lutaju, da rasvijetli one koji su još u tami, da vas poput dobrog pastira vodi na pašu Kristove nauke.

Pred nama je dakle vaš mladomisnik, vaš sin, koji je ovih dana primio sveti svećenički red i trostruku svećeničku vlast.

“Uzet je od vas”. Da! Vi ga se svi sjećate kad je bio malen, kada je on pasao blago i pomagao raditi u polju. Možda se prisjećate i dana kada ste čuli da će mali Ratko u više škole u Goricu, pa u Kopar i da želi postati plovani (...). U školama smo se

sreli. Još mi je živ u pameti njegov crvenkasti lik. Postali smo dobri drugovi. U onoj smo godini utemeljili prijateljstvo koje se sada učvrstilo i upotpunilo, kada smo se našli na onom mjestu kamo smo težili: na oltaru Gospodnjem. – I vi ste prisustvovali i svjedoci ste njegovom razvitku u znanju i u godinama (...).”

Desetak dana nakon toga slavila se mlada misa vlč. Bože Milanovića (mlađeg) u Kringi (09. srpnja. 1944.). Ovdje je vlč. Miroslav započeo svoj govor:

“Govoriti o svećeniku – veli sveti Dionizije – znači govoriti o Božanskom čovjeku. On je sličan Anđelima, jer je svećeničko dostojanstvo Božansko”. I sv. Efreem dolazi nam u susret svojim znamenitim riječima: “Dostojanstvo svećenika je čudo vrijedno udivljenja. Ono je veliko, neizmjereno, neizrecivo. Milost svećeničkog dostojanstva nadilazi svako poimanje”. Istinitost tih riječi potvrđujete i vi svojom prisutnošću, jer ste se ovdje sabrali, staro i mlado, muško i žensko, i suzama ovlaženih očiju gledate ... na osobu jednog mladomisnika i u njemu prepoznajete osobu Krista, čiji je on predstavnik. A tko je taj svećenik? Poznate ga dobro, a i ja ga poznajem ..., jer smo zajedno dijelili u našim školskim godinama svoje muke i poteškoće, svoje jade i strah, i tješili se i hrabрили jedan drugoga. Eto ga tu pred vama, onog dječaka, koji je pred dvanaest godina

napuštao svoje rodno mjesto, svoje roditelje, majku i blagopokojnog oca, svoju braću i pošao u škole. Bog je pogledao na onu sretnu obitelj, odabrao je toga dječaka te ga je pozvao: “Dođi za mnom! ...” I eto nam ga svećenikom okrunjenim trostrukom krunom: svećeništva, učiteljstva, pastirskog poslanja. Radost ispunja naše grudi! Sada on stoji pred oltarom, da prikaže Trojedinom Bogu svetu žrtvu Novoga Zavjeta, za žive i za mrtve. Danas će on obnoviti i vlastito prikazanje Bogu, stavit će sav svoj život u službu Bogu za vas, za narod, jer je on tijelo od vašeg tijela, krv od vaše krvi, srce od vašeg srca. – Da! On će živjeti ne sebi, ne majci i braći, ne ovom trulom i pokvarenom svijetu, već će živjeti i služiti jedino Bogu; na duhovnu korist i na vremenitu i vječnu sreću svoga naroda.”

Vlč. Miroslav Bulešić gledao je na svećenika u vjeri, kao na najbližeg suradnika Spasitelja Isusa Krista. Sam je bio duboko svjestan vlastitog izabranja i svećeničkog dostojanstva te je u skladu s time ocjenjivao sav svoj život, u kojem je otkrivao mnogo pogrešaka i za njih se stalno kajao ... Ali on je svima proglašavao i propovijedao uzvišenost onog poziva koji je Krist dao apostolima i svima svećenicima u Crkvi: “Ne izabrate vi mene, nego ja izabrah vas i postavih vas da idete i rod donosite i rod vaš da ostane” (Iv 15,16).

Odgajatelj u molitvi

Mladi župnik u Baderni Miroslav Bulešić održao je na “11. nedjelju po Duhovima” (1944.) – negdje u kolovozu – propovijed svojim župljanima koji su pretežno bili slabije vjerski izgrađeni. Propovijed je bila o molitvi.

Te se nedjelje u Markovom evanđelju čitala poznata zgoda kako je Isus svojom božanskom moći čudesno izliječio gluhog mucavca. Vlč. Miroslav je započeo svoj govor navodeći riječi evanđelista Marka:

- *“I odmah mu se otvoriše uši i razdriješi se spona jezika te stane govoriti razgovijetno, pravo” (Mk 7,35)...*

Bog nam je dao moć govora zato da ga iskoristimo na onaj način, kako Bog hoće.

I vlč. Miroslav navodi sad kao primjer kada se ne govori “pravo”: kada se izrekne štogod protiv Boga, našega Stvoritelja, i posebno u kletvi; ili kad se govori protiv brata svoga, kao što se događa u uvredama.

“A mi pravo govorimo kada Boga hvalimo, častimo, slavimo. Kad našim riječima, koje odgovaraju našem nutarnjem raspoloženju, priznajemo Boga za svojeg Vrhovnog Gospodara kojemu služimo, kojega volimo.

A kada to činimo? Kad se Bogu molimo. Molitva je svako djelo učinjeno Bogu na čast, bilo tjelesno ili duševno. Molitva je uzdizanje našeg razuma ili pameti k Bogu. Molitva je tada kad se čovjek udalji od ovih zemaljskih stvari i od ljudi te se uzdiže k Bogu i s njime razgovara ...Ta molitva može biti i samo unutarnja, ali i izvanjska; ova se pokazuje u “formulama”, obrascima. Možemo imati posebne načine ili obrasce molitve, kao što je ona prekrasna formula, čista molitva, koju nas je naučio sam Isus Krist: “Oče naš, koji jesi na nebesima ...”

Bog je stvorio tijelo i dušu. Oboje moraju Bogu služiti pa bilo gdje se nalazili i bilo u kakvom su poslu. A da to može imati jednu svrhu treba to izraziti, usmjeriti te imati uvijek tu dobru nakanu. – Moli zato ona siromašna žena, koja se u svojem siromaštvu muči u radu za svoju obitelj, koju uzdržava i odgaja za Boga; moli onaj ratar na polju kada to Bogu prikazuje; moli onaj bolesnik na svojoj postelji, kada Bogu prikazuje svoje trpljenje. – I najsitnije djelo naše, ako je k Bogu upravljeno, ima vrijednost te postaje molitva. Dakle, treba da je prisutna nakana! – Kada možemo izraziti tu svoju nakanu? Na početku svakoga dana. A kako? “Sve što budem danas činio, neka bude Tebi na čast!” – To je lako i svatko od nas može to učiniti. Od tada cijelo naše djelovanje jest uređeno i određeno za službu Božju. Sveti Pavao poručuje. “Ili jeli, ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite.” (1 Kor

10,31). Razumije se: Bogu je na čast samo ono što je dobro! - ...

Za koga se moliti? – Za sebe najprije. A i za druge! Za našeg blišnjega. Za onoga koji je dobar, ali i za onoga koji je zao.

Da li pomaže molitva? – Sve je obećano molitvi: “Ištite i dat će vam se! Tražite i naći ćete! Kucajte i otvorit će vam se! Doista, tko god ište prima; i tko traži nalazi; i onomu koji kuca otvorit će se” (Mt 7,7). – Potrebno je da se molitva upravlja osobito za one koji ne služe Bogu: za grješnike. Da se zadovolji za njihov grijeh i da se izmoli milost obraćenja i spasenja. – Molimo i molimo!”

I kao primjer za uspješnost molitve navodi uglednog njemačkog biskupa K. – Kao mladić on je upravo završio maturu te se predao zabavama da se odmori i rasonodi. Mislio je postati advokat. Jedne večeri doživio je međutim viđenje i vidio je neko lice, usne su se micale i nešto šaputale, vidio je dvije ruke sklopljene na molitvu. Osjetio je u sebi neku promjenu, razmišljao je kod kuće o svom zvanju ... Odluči napustiti svjetski način života: pošao je u sjemenište, nakon toga postao je svećenik i kasnije biskup. – “Kao biskup misio je jednog jutra u samostanu redovnica. Kod pričešćivanja prepoznao je u jednoj milosrdnoj sestri onaj obraz koji je bio davno vidio one večeri. – Nakon mise htio je govoriti s redovnicama. No nedostajala je jedna, koja je bila u kuhinji. – To je bila upravo ona koja je (one davne

večeri) za njega molila. – Vidite koliko može molitva, koju upravljamo Bogu jedan za drugoga!”

Poznato je da je vlč. Bulešić ne samo revno propovijedao o molitvi, nego je i osobno zauzeto molio. To nam pokazuju i brojni zapisi kod župskih napovjedi u Kanfanaru. – Nakon Bulešićeve mučeničke smrti u Lanišću 1947. djelatelj krizme mons. Jakov Ukmar, u svojem službenom iskazu napomenuo je: “Poslije završetka krizme Miroslav je pobožno služio misu i – što mi je duboko ostalo utisnuto u sjećanju – klečeći na najnižoj stepenici oltara ostao je duže vremena u zahvaljivanju, vjerojatno samo jedan četvrt sata prije smrti.” – Tako je čak deset godina nakon Mirove smrti svjedočio (1957.) mons. Ukmar.

S prvopričesnicima

Križ u životu kršćanina

Već kao bogoslov u Rimu, a potom kao župnik u ratom razdrtoj Istri (1944. i 1945.), vlč. Miroslav Bulešić otkrivao je i naviještao tajnu o povezanosti Isusovog križa i trpljenja u životu vjernika kršćanina. O toj tajni govorio je u propovijedima u Baderni i Kanfanaru. Ovdje donosimo veći dio propovijedi koju je održao u Baderni uz blagdan 'Uzvišenja sv. Križa' 14. rujna 1944.

U početku propovijedi on je pokazao na Isusov križ i proglasio usklik iz liturgije Velikog Petka (dok svećenik pokazuje vjernicima raspelo):

"Evo drvo Križa, na kojem je Spas svijeta visio!"

I nastavio je svojom propovijedi:

"Križ je znak našeg spasenja: drvo u raju zemaljskom označilo je propast: drvo na Golgoti – naše spasenje. – 'Ovo je ono skupocjeno drvo – govori danas sv. Crkva – usađeno posred raja, na kojem je Početnik života svojom smrću nadvladao smrt sviju nas. O velikog djela ljubavi: smrt je tada umrla, kad je na Križu život bio usmrćen'. – (...)"

Ovo me trpljenje sjeća na [neko] drugo trpljenje: na žestoko trpljenje koje mi dan za danom podnosimo, a i na ono što trpe naši gospodari i očevi, sinovi, braća, - tko u vojništvu, tko u zarobljeništvu: kada moraju naučiti da nose ono strašno oružje, moraju gladovati i trpjeti sva pomanjkanja daleko od svoje kuće, svoje žene, svoje djece, svoje majke, svojega oca i prijatelja. Tko je u zarobljeništvu, u tvrdom robovanju, mora da provodi svoje dane u mislima na svoje protekle dane, kada se osjećao sretan u svojoj kućici, veseo sa svojom dječicom, radostan na svome polju na kojem si je žuljevima pribavljao svagdanji kruh, za se i siromašnu obitelj: a sada mora tamo u tuđini prekapati i prevraćati tuđe grude i tražiti bar malo razumijevanja kod drugim majki koje ga ne poznaju; oni možda govore u plaču: 'Bože mili, kud sam zašo!...'

I navodi bolne riječi zalutalog "putnika" (Preradovićeva pjesma!), sina izgubljenog u tuđini, daleko od majke i domovine; on se pita:

'... Gdje su ruke tvoje majke, sad da kupe suze sina? Gdje koljeno da počine, da si teško breme skine; gdje je tvoja domovina?' – I gledaju prema nama, k svojim obiteljima gdje zamišljaju svoju sreću, k svojim poljima; oni koji pišu pitaju vas kako s vama i poljima, a neki u svojim pismima izražavaju i svoju vjeru: "Bog neka vas i mene brani, Bog neka vam bude u pomoći, ufajmo se u Boga da

ćemo se skoro vidjeti...”; nekoji se sjećaju svoje crkve i obnavljaju u mislima lijepe događaje iz svoje mladosti, sjećaju se sv. mise koju su... u nedjelje slušali, - a sada u inozemstvu odvedeni ili utamničeni, to ne mogu. Nekoji se sjećaju svojeg župnika i njemu se u molitvi preporučuju. – Ah, župnik ne može zaboraviti te svoje sinove, koje svaki dan Kristu kod sv. mise preporučuje. – Većina pak u svojim pismima ponavlja preporuke ženi i djeci da si budu dobri, ženskama da budu poštene, da poslušaju svoje majke i starije (...); od nas koji smo doma zahtijevaju da budemo dobri: žene da se skrbe još više... za dobro svoje i svoje djece, ... da dočekaju svoje muževe u toploj ljubavi; djecu hoće poslušnu, podložnu svojim roditeljima... Oni tamo misle na svojega Boga, na svoju obitelj, na svoje imanje.

Žalosni mi ljudi! Za one koji imaju vjere postoji ipak znak utjehe: Raspelo! Raspeti, koji im veli: ‘Ja sam pretrpio premnogo za te!’ – Eto svjetla koje rasvjetljava naše dane! Po njemu dobivamo smisao naših patnja i trpljenja, smisao našeg zemaljskog postojanja. – U tolikoj nesreći sv. Mati Crkva diže visoko jedan znak: Križ, koji moramo vidjeti, koji će nas krijepiti. To je ono ‘slatko drvo’, na njemu su ‘slatki čavli’ koji ‘nose Teret slatki taj’.

Molimo: O Križu, jedino naše ufanje, pozdravljamo te; Ti dobrima umnoži milost, a slabima izbriši krivice. – Štiti, Gospodine, puk svoj znakom sv. Križa od zasjeda svih neprijatelja, da Ti ugodno služimo i da Ti prijatna bude naša žrtva, koju

Ti danas prikazujemo: za sve naše vojnike, za sve naše zarobljenike, za sve one koji su daleko. Ti, sv. Križu, budi nama i njima znak utjehe u nevoljama, znak spasenja i izbavljenja iz sadašnjih patnji i trpljenja; škola mudrosti za budući život, kada ćemo se, iskušani u trpljenju, svi združiti u tvoju obitelj kod kuće.

– To Te molimo. To nam podijeli. Amen. –

Poznato nam je kako je vlč. Miroslav završio svoj život: nožem ubijen u Lanišću u župnoj kući 24. kolovoza 1947., nakon što je u crkvi zaključeno slavlje sv. mise i potvrde. A već dan prije smrti, za vrijeme dok se spremala sv. krizma u crkvi u Buzetu, odvažno je od komunističkih nasilnika branio (skupa s drugim svećenicima) okupljene vjernike; i na kraju svojim tijelom zaštitio je Svetohranište na glavnom oltaru, uz odlučnu izjavu: “*Ovuda možete proći samo preko mene mrtvoga!*” – Vlč. Miroslav je jamačno i prije toga u svoj požrtvovni svećenički život prihvatio križ Isusov. To vidimo već iz zapisa koji je on skoro dvije godine prije ove propovjedi, kao đakon u Rimu, unio u svoj ‘Duhovni dnevnik’ (s. 54):

“O Križu, slatki Križu, Ti si mi vjeran drug...

Ti si me pomogao i nadahnuo, Ti si me krijepio i ponukao da idem pravim putem... O Križu, budi uvijek sa mnom. O Križu sveti, daj da Te ja nosim u svojem srcu i da Te nasljedujem.”

Božić 1944.

Pred Božić 1944. godine mladi župnik u Baderni vlč. Bulešić poslao je svojim župljanima pismenu poruku radosti, mira, Božje ljubavi – koju betlehemske Dijete donosi svima: “gospodarima” obitelji, ženama, mladima, djeci, onima koji su daleko od kuće ili u zarobljeništvu... No osim te poruke – sačuvana nam je, čak u dvije verzije, propovijed koju je vlč. Miroslav održao istoga tog Božića u Baderni i to samo na trećoj misi. Ovo je osobito značajan dokument koji zaslužuje i posebnu analizu.

O Božiću 1944. godine krvavi se rat već usmjeravao prema završetku. Godina 1944. donijela je u Istri teške okrutnosti i krvoprolića. Brojna su sela popaljena i mnoštvo je nevinih palo kao žrtva nečuvenih okrutnosti, bilo od Nijemaca, fašista ili komunista. “Boljševici” među partizanima svoje su protivnike nerijetko bacali u jame, sijući posvuda teror. Takve su bile okolnosti i oko župnika u Baderni, gdje su djelovali najžarči “boljševici”.

“*Visimo na koncu i nad jamom svi...*” pisao je vlč. Miroslav (22. 05. 1944.) svećeniku I. Paviću. Ali i u takvim prilikama on je djelovao kao revan dušobrižnik. No partizanski “boljševici” nisu prihvaćali toga župnika, nego su posvuda sijali klevete, mržnju, optužbe i prijetnje, ne bi li ga kako ušutkali. Mnogi od mlakih i naivnih Baderljana bili

su prešli na stranu ovih sijača mržnje. Njima je vlč. Miroslav sada odvažno progovorio, na trećoj misi u Baderni, kad su u crkvu toga Božića došli i oni koji rijetko dolaze.

Vlč. Bulešić nadovezao je svoje riječi na Evandjelje sv. Ivana koje je upravo pročitao:

“I Riječ tijelom postala i nastanila se među nama’ (Iv 1,14). Otajstvo, koje danas slavimo. Uzrok tomu jest ljubav Božja i milosrđe njegovo. Eto Krist je ona ‘svjetlost, koja rasvjetljuje svakog čovjeka koji dolazi na ovaj svijet’ (Iv 1,9). To Dijete je tu da svima pruži mogućnost da ‘postanu djeca Božja’ (Iv 1,12). Pa i one Njegove ručice, koje On proteže k nama, govore nam o Njegovoj ljubavi do nas, jer nas hoće njima privezati uza se, tako da mi budemo svi za Njega, samo za Njega i za nikoga drugoga. Ali, žalibože, mi se ne damo da nas On prigrli, mi nećemo da ga primimo: ‘I njegovi ga ne primiše (Iv 1,11)’. To Dijete postavljeno je kao ‘znak osporavan’ (Lk 2,34)... I za nas opstoji kao takav znak, protiv kojeg se mi postavljamo. I mi vičemo: ‘Nećemo to Dijete – Krista, nećemo njegovu nauku, nećemo njegovu Crkvu, nećemo njegovog svećenika! To je sve staro, mi hoćemo nešto novo’.

- Dragi moji Baderljani! Takvih se izraza često čuje iz vaših ustiju. A nema dugo vremena da ste vi svom silom navalili na me, kad ste me tužili, da ja vršim ili vodim neku politiku. – Budimo jasni u toj

stvari. Moja politika je ta, da vas potičem na put poštenja, od koga ste daleko; da vam pokažem cilj vašega života, da u vaša srca usadim kršćansku ljubav, slogu i dobrotu, da vam pružim sreću na ovome i na drugom svijetu; da se za vas žrtvujem danju i noću. To je moja politika. To sam činio do sada, to isto učinit ću za vas i ubuduće.

Desilo se je i ovo glede tog nesretnog 'baderljanskog popa': da se je u jednom krugu žena htjelo potpisima dokazati 'da je baderljanski pop zao, zločest'. Zašto to? Ja ne znam. Valjda me vi smatrate za vašeg izrabljivača, za nekoga koji vam je na teret?

Još sam bio tužen, ovo me je strah niti kazati vam, a i sam osobno se bojim - jer ću si morati opet otvoriti na srcu onu tešku ranu koja mi je bila tom istom tužbom zadana: da sam ja dao ubiti onu jedanaestoricu kod Rahovci. Srce mi plače od tuge, kada na to pomislim, do kuda može doći čovječja zloba.

Ni ovo nije bila posljednja tužba. Ocrnili ste me i time što ste kazali da ja držim neku 'fašističku školu'. Ja ipak nisam očekivao da ćete do toga doći. To je vaša zahvalnost za moj trud uložen za vas? Baderljani! Zar ste vi zaboravili na sve ono dobro što sam vam ja učinio; i što vam dan za danom činim? Sada se ne sjećate onih premnogih usluga što sam vam učinio, toliko puta stavio za vas svoj život u opasnost... To je vaš odgovor na moju neprestanu brigu za sve vas, za vašu djecu, malenu i veliku, koju

drage volje sakupljam da ih naučim vjerske istine i da ih u tom duhu odgajam; da vama, roditelji, ta djeca mogu biti sada obrana, a u vašoj vam starosti na pomoći. Nemojte, nemojte mi poslati tu djecu, ako vam se čini da ih 'pop' napućuje na zlo; i ni vi sami nemojte doći k meni i nemojte me slušati, ako mislite i uvjereni ste da vas ja upućujem na krivi put. – Baderljani! Nećete da ovaj svećenik, koji vam govori, ostane s vama? Javite mi!... Hoćete upropastiti sebe i svoju djecu? ...

Ja ipak ne bježim od vas. (Primjer svećenika iz Pariza:

vlč. Miroslav iznosi primjer nekog revnog svećenika, kojega su zaslijepljeni 'župljani' pogodili kamenom o glavu)

... Mene još nije nitko kamenom pogodio u glavu, još me nije nitko ranio. Može doći danas i do toga, da me rane ne kamenom, već kuglom; može biti da ću ja zbog vaših tužbi izgubiti i glavu. I kad bi se to dogodilo, znajte, da će ova moja krv biti prolivena za vas, za vašu sreću i obraćenje. Ničega se ne bojim, jer znam da činim u svemu svoju dužnost, i miran sam pred Bogom i pred ljudima. Puštam vama da sudite i da prosudite moje djelovanje. Ja, znajte, da ću se uvijek držati vjere, držati svojeg poštenja, koje neću prodati za ikakvu zemaljsku cijenu; bez straha ću svakome kazati ono što je pošteno i ono što nije pošteno.

Prema tim ću načelima uvijek živjeti. A to su načela Kristova.

Giuseppe Radole i Miroslav Bulešić s skupinom mladih u Baderni

Kud i kako je On išao, onuda i onako idem i ja..."

Na koncu je vlč. Bulešić iznio još preporuku neka svi dobro paze na njegove riječi, osobito oni koji su zaduženi da to drugima referiraju. - Dok je toga Božića 1944., vlč. Miroslav otvoreno propovijedao u Baderni, on je bio svjestan kako se lako mogu ostvariti prijetnje da se prolije njegova krv.

Kao revni pastir on je prihvaćao i tu mogućnost. Ali on je htio svjedočiti za Isusa Krista: kao ono svjedoci Isusovi koji se spominju uz sam Božić - prvomučenik sv. Stjepan i 'Nevina Djeca', koje su posmicali nekadašnji okrutni moćnici.

O sv. Lovri

Đakon i mučenik sv. Lovro časti se u Istri od starine, o čemu svjedoče čak četiri župe njemu posvećene, a brojne su i druge crkve. Vlač. Miroslav Bulešić kao župnik u Baderni imao je u neposrednom susjedstvu župu Sv. Lovreča, s kojom je bio, jamačno preko župnika, uže povezan. Iako imamo razmjerno mali broj sačuvanih Bulešićevih propovijedi, o sv. Lovri ih imamo čak šest, sve su iz 1944. i 1945. godine. Dvije su na talijanskom, a ostale na hrvatskom jeziku. Lik hrabrog đakona i mučenika sv. Lovre bio je za vlač. Miroslava očito posebno inspirativan – u njemu je gledao uzor kako treba hrabro i ustrajno svjedočiti za Isusa Krista. I ako treba, spremno za njega položiti i svoj život. Prenosimo glavne dijelove jedne od propovijedi iz 1945. godine.

“Braćo!

‘Tko sije oskudno, oskudno će i žeti; a tko sije obilato, obilato će i žeti. Svatko neka daje kako je srcem odlučio; ne sa žalošću ili na silu, jer Bog ljubi vesela darivatelja. A Bog vas može obilato obdariti svakovrsnim darom da u svemu svagda imate svega dovoljno za se i izobilno za svako dobro djelo – kao što je pisano: ‘Rasipno dijeli, daje sirotinji, pravednost njegova ostaje dovijeka.’ – A onaj koji pribavlja sjeme sijaču i kruh za jelo pribavit će i

umnožiti sjeme vaše i povećati plodove pravednosti vaše' (2 Kor 9,6-10).

Jezgra kršćanstva jest: ljubav prema Bogu iznad svega i ljubav prema bližnjemu. Drugim riječima, srž kršćanskoga života je u ovim dvjema zapovijedima: 'Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svojega, iz sve duše svoje... Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga' (usp. Mk 12,30-31). – Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu nije samo riječ, već se ona mora ostvarivati u djelu 'Jer neće u Kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine!, nego onaj koji vrši volju Oca mogega, koji je na nebesima' (Mt 7,21).

Ljubav prema bližnjemu nije samo riječ: djelima moramo to dokazati. U našem odnosu prema bližnjima mi dokazujemo da li smo kršćani, tj. da li slijedimo vjeru koju nam je usadio u srce Bog. I baš u ljubavi prema bližnjemu mjeri se naša ljubav prema Bogu. 'Rekne li tko: Ljubim Boga, a mrzi brata svog, lažac je. Jer tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti' (1 Iv 4,20). – Sv. Lovro je razumio te istine, po njima je uredio svoj život, u kojem se jasno očitovala ljubav prema Bogu i prema bližnjemu.

Lovro je bio đakon u Rimu gdje je imao zadaću da pomaže siromasima crkvenim imetkom. Tada je bilo žestoko progonstvo protiv kršćana i prijetila je pogibao da progonitelji otmu sve ono što su vjernici Crkvi dali. Sv. Lovro poslušao je savjet pape sv. Siksta te je crkveni novac razdijelio

siromasima. – (Crkva je uvijek pomagala siromahe: uvijek je vršila djela milosrđa...).

Kad je upravitelj grada Rima to doznao, pozove Lovru: ‘Ne tražim od tebe, što mi ne možeš dati. Znam, da se vaši svećenici kod žrtve služe zlatnim i srebrnim posuđem i pale svijeće na skupocjenim svijećnjacima. Kršćanski Bog nije na svijet donio novaca nego riječi. Riječi neka budu vama kršćanima, a nama dajte novce. Daj mi sakriveno bogatstvo. Car ga treba. I po svojoj nauci vi morate dati caru što je carevo.’ – Lovro odvrati: ‘Istina je da je Crkva bogata. Ni car nema toliko bogatstva. Daj mi samo tri dana vremena pa ću ti sve crkveno bogatstvo pokazati.’

[Kad su se nakon tri dana opet susreli] upravitelj pita: ‘Gdje je crkveno blago, što si mi obećao donijeti?’ Lovro (pokaza na veliki broj siromaha koji su ga dopratili): ‘Ovo je crkveno bogatstvo: bijednici, koji nevolje strpljivo podnose. A biseri i dragulji: to su udovice i Bogu posvećene djevice. To je kruna Crkve.’

Plod vjere je ljubav: a ona se dokazuje djelima ljubavi.

To je učinio sv. Lovro: dokazao je veliku ljubav prema bližnjemu. – Braćo! Imademo siromaha, nevoljnika, udovica; svi su oni naša braća, bliska braća, prema kojima moramo imati otvoreno srce i ruke. Njih trebamo pomoći. – Ako budemo živjeli po svojoj vjeri to ćemo i učiniti: jer ćemo mi biti sigurni da, prema riječi Isusovoj: ‘Ono što činite svojem bližnjemu, meni činite.’ – Tad ćemo imati

plaću na nebu: 'Dođite, blagoslovljeni Oca mojega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta!' (Mt 25,34). – *To je i svrha našega života!*

Sv. Lovro neka nas zagovara: da bismo i mi išli putem koji nam je on pokazao! – Molimo se sv. Lovri za sve mrtve, za sve koji su dali svoje živote za ideal; molimo za sve žive, da se raširi poštenje i pravda, za sve one koji bilo na koji način sudjeluju u radu za narod."

S vlč. Valentinom Cukarićem u Štinjanu

Znak križa

U zapisima koji su nam sačuvani nakon nasilne smrti vlč. Miroslava Bulešića nalazimo brojna svjedočanstva kako je on duboko doživljavao Isusovu žrtvu na križu kao svjedočanstvo njegove predanosti Bogu Ocu i zauzete ljubavi za spasenje svih ljudi. O Isusovoj žrtvi na križu vlč. Miroslav je često razmišljao i govorio vjernicima. Tako je govorio i o jednostavnom znaku križa, kojim se kršćani češće obilježavaju: on je osjećao kako znak križa ima svoje duboko značenje kao čin vjere i pouzdanja u Isusa Krista Spasitelja. Sačuvan nam je i nacrt propovijedi o znaku križa koju je vlč. Miroslav 4. studenog 1945. godine održao svojim župljanima u Kanfanaru, pozivajući ih da “znak sv. križa” obavljaju s razumijevanjem i pobožnošću te da taj znak prati sav život kršćanina.

Svoj govor vlč. Miroslav počeo je navodeći događaj iz vlastitoga života kad je pred nekoliko godina putovao autobusom: kad su došli do nekog raskršća iznenada je pred njih s lijeve strane izišao neki auto i samo je njihov šofer, spretnim manevrom, uspio u zadnji tren izbjeći teški sudar... “*Žene su počele kričati*” a vlč. Miroslav je mogao opaziti kako su se mnogi u autobusu “*označili znakom sv. križa*”... Propovjednik je nastavio o temi – kakvo značenje za kršćane ima “*znak sv. križa*”: “*To mi*

običavamo činiti ne samo u nesreći, nego i u raznim trenucima našeg svagdanjeg života.”

Iz njegove propovijedi ovdje prenosimo glavne dijelove.

“Nema vojske, nema organizacije, ni plemenske udruge koje ne bi imale svojih vlastitih oznaka. Tako, zastava je npr. znak vojničke časti, sudačka “toga” je oznaka suca, a “talar” [svećeničko ruho] je oznaka svećenika...Po tim znakovima oni se razlikuju od drugih vojski i od drugih ljudi...

Dolikovalo je da i kršćanin ima izvana jedan znak po kojemu bi se on razlikovao od svih drugih koji nisu kršćani: to je znak križa.

Počeli su ga upotrebljavati već apostoli. [Nakon apostola] sveti oci govore o njemu kao o pobožnom djelu koji je u običaju u Crkvi. Mučenici su se označivali znakom križa prije sudbonosne borbe, kršćanski vojnici po njemu su primali srčanost i jakost.

Tertulian (početkom III stoljeća) zapisao je kako su se ‘kršćani običavali označavati znakom križa: ujutro kad su se digli, kad su se odijevali, kad su izlazili iz kuće, kad su se imali kupati, kad su imali sjesti za stol, kad su užigali svjetiljku – i uopće prije svakog djela.’

Apostoli su ga prvi upotrebljavali... - ”

I u nastavku vlč. Miroslav je naveo različite načine znakova križa koji i danas žive u Crkvi:

“ - Znak križa kojim svećenik blagoslivlje narod ili stvari. Svaka stvar života, žalosti i radosti, blagoslovljena je od Crkve.

- Onaj uobičajeni kršćanski znak: ‘U ime Oca i Sina ...’. Ovaj je znak raširen od IV stoljeća kad je Arije htio oboriti vjersku istinu o božanskoj naravi Isusa Krista. Protiv te zablude vjernici su se označivali ovim znakom, po kojem su ispovijedali dostojanstvo i božanstvo svih triju Božanskih osoba.

- Križ na čelu, križ na ustima, križ na prsima. To je vrlo stara praksa: ‘učiniti na čelu i na srcu znak križa!’ –

- Tako npr. majka križa dijete: ‘Sveti križ na čelu, Bog na oči, Majka Božja na prsi, svi Anđeli oko tebe, svako zlo ča od tebe!’ –

Čemu onaj znak križa koji mi najviše upotrebljavamo da označimo njime svoju osobu? – Tim znakom mi posvećujemo Bogu cijelo naše biće: pamet, razum, volju - dotičući si čelo; srce i ljubav - dotičući si prsa; cijeli život - dotičući si ramena, stvorena da nose teret; to je znak spremnosti na patnje i muke, kao što je život [pun trpljenja] za svakoga čovjeka!

Znak križa neka nas na to uvijek sjeća! Učinimo znak križa uvijek dobro, - lijepo i dostojanstveno!”

Veliki preminuli papa Ivan Pavao II, u svom kratkom nagovoru, neposredno nakon blagdana Uzvišenja sv. križa “od kojega vjernik prima utjehu i hrabrost” uz molitvu “Anđeo Gospodnji” 19. rujna 2004. godine progovorio je vjernicima o značenju križa u životu kršćanina: “ ‘Kad budem uzdignut sa zemlje’ – reče Isus – ‘sve ću privući k sebi’ (Iv 12,32). Kristov je križ vjernicima slika nade jer na njemu se dovršio spasenski naum Božje ljubavi...”

O tome je razmišljao i to je u duhu doživljavao i Sluga Božji Miroslav kad je župljanima u Kanfanaru govorio o “znaku Svetog križa”.

S prvopričesnicima u Baratu

Predan Mariji

Kako je poznato, Miroslav Bulešić rođen je 13. svibnja 1920. godine., na treću godišnjicu ukazanja Majke Božje u Fatimi trojici pastirića. Miroslav će kasnije, kad je otkrio tu podudarnost, biti ugodno iznenađen, a pomalo će u toj činjenici osjetiti i posebni poziv. Tijekom djetinjstva i mladenačkih godina on je postao sve više svjestan svoje tijesne povezanosti s Majkom Isusovom i rastao je u vjeri i pobožnosti prema Svetoj Bogorodici. Njegovi zapisi u 'duhovnom dnevniku', po kojem lijepo pratimo njegov duhovni razvitak od bogoslovskih dana, najbolje nam o tome govore. Vjera i životno predanje Spasitelju Isusu Kristu te djetinje povjerenje i pobožnost prema njegovoj Majci Mariji – to su postali čvrsti temelji cijelog Miroslavovog kršćanskog života. On se osobno posvetio Svetoj Bogorodici; bez prekida se Njoj utjecao u svojim kušnjama, razmišljanjima i molitvama; o Mariji je neumorno propovijedao i kao svećenik bez prestanka širio njeno štovanje među vjernicima. Do kraja života.

Navest ćemo ovdje nekoliko tekstova koji govore o Mirovoj predanosti Mariji.

Za blagdan Bazgrješne 08. prosinca 1942. godine Miroslav je kao đakon bio na studiju u Rimu. U svom 'duhovnom dnevniku' on je toga dana pribilježio:

“Bio sam u Sv. Petru i tamo učinio posvetu zajedno sa Sv. Ocem Papom i mnoštvom puka...”

A u isti dnevnik toga je dana zapisao i svoju posvetu:

“Posveta svega sebe Majci Božjoj. – Majko moja, evo me ovdje pred tobom. Razmatram Tvoju dobrotu i Tvoju darežljivost prema meni. Ti si mi puno i puno pomogla u mojem životu. Hvala Ti. Ti si mi predobra i prelijepa Majka. Ti me pozivlješ k sebi, Ti želiš da ja budem sav Tvoj. Svijet vrijeda Boga, Ti hoćeš da se zadovolji za sve te uvrede te želiš da se ja postavim potpuno u Tvoju službu, da Ti se sav posvetim. Neću da budem škrt, već širokogrudan, i od svega srca darujem Ti se sada i zauvijek. Hoću da živim u Tebi, za Tebe, s Tobom, da mogu tako živjeti s Kristom, za Krista, u Kristu Bogu ...”

Kao župnik u Baderni (1943.) i potom kao župnik u Kanfanaru (1945.) on je očito iz dubine srca govorio o Mariji i neumorno širio njeno štovanje, a to je kod njega postalo temeljnim sastavnim dijelom cijeloga apostolskog djelovanja. U Baderni se vjernici još danas sjećaju Marijanskih pobožnosti, uz Gospinu kronicu i druge molitve, koje su uz vlč. Miroslava zajednički obavljali, naročito za svibanjskih večeri, u lijepom parku uz špilju Lurdske Gospe pred uspon prema župnoj crkvi. A u Kanfanaru, nakon što su se bile održale vrlo uspjele misije, pred krajem travnja (28. 04. 1946.), vlč.

Miroslav je među nedjeljnim oglasima proglasio župljanima:

“U utorak navečer u 7 sati početak će svibanjska pobožnost. Dođite mnogobrojni, častiti Majku Božju. – Svibanjska će se pobožnost održati i ujutro i uvečer. Svako jutro bit će sv. misa u 5 sati, nakon sv. mise kratak govor, iza govora molitva na čast Majke Božje. Svaku večer pak krunica, nakon krunice govor, zatim blagoslov (...) – Oni župljani iz daljnjih sela, koji ne mogu svaki dan u crkvu – kroz mjesec maj – neka mole sv. krunicu u svojim obiteljima. Častimo, častimo Mariju! – Ugađati ćemo Gospi Nebeskoj kad se budemo kroz mjesec njoj posvećen često pričestivali! ...”

Vlč. Miroslav je bez prekida i zamora širio štovanje Svete Bogorodice. To se vidi iz brojnih napovijedi, poziva i poticaja na štovanje Gospe, rasijanih po knjizi župskih oglasa. – O njegovoj neumornoj revnosti govori i posljednji Bulešićev zapis u knjizi “Napovjedi u Kanfanaru”, koji je proglasio u nedjelju 10. kolovoza 1947. godine (dva tjedna prije smrti!). On je već u veljači prestao biti župnikom u Kanfanaru i preuzeo dužnosti podravnatelja i profesora u sjemeništu u Pazinu; ali sada, za ljetnih ferija u sjemeništu, on je došao da pomogne u dušobrižništvu župe Kanfanar. On očito ne pozna odmora, ne štedi se, nego intenzivno zalaže se u apostolatu. U nedjelju prije svetkovine Velike Gospe on je sada proglasio župske napovjedi i, među ostalim, najavio je trodnevnicu pred Gospin blagdan:

Ispred crkve Sv. Marije od "Trih kunfina" 1936.

"Sutra (u ponedjeljak) navečer u 7,30 je krunica i večernja. – U utorak počinje trodnevica: naime ujutro je misa u 5,30; nakon mise propovijed za žene. – Uvečer u 7 sati propovijed, krunica i blagoslov za djevojke. I tako sva tri dana, tj. u utorak, srijedu i četvrtak od 12. do 14. 8. U srijedu poslije podne je ispovijed za djecu u 4 sata. U četvrtak ujutro ispovijedat ću žene, u 10 sati sam u Dragi; u 3 sata sv. ispovijed u Sošići; a od 6 sati

naprijed ispovijed za djevojke i druge, naročito mladiće i muževe! U petak (na blagdan Majke Božje ili Sv. Marije Velike) od 4 sata ujutro bit ću na raspolaganju za sv. ispovijedi! (...) Svakog dana je vjeronauk za djecu: 1. dan za pričešćene i 2. dan za nepričešćene. Šaljite ih. – Mise na Sv. Mariju Veliku služe se u 7 i 11 sati u Kanfanaru, u 9 sati u Sošići. U nedjelju 17.8.: mise u 7 i u 11 sati u Kanfanaru, u 9 u Rovinjskom Selu. Večernja: u 5 sati popodne. – Od 4 do 5 sati: vjeronauk!”

Kad smo u ‘Ladonji’ (br. 11/2003.) objavili gornji tekst zaključili smo: “Zadivljuje nas tolika pastoralna zauzetost, angažiranost i požrtvornost, i to usred ljeta za vrijeme ljetnih ferija. (...) Vlač. Miroslav vratio se u nedjelju 17. kolovoza, predvečer u Pazin u sjemenište. Te večeri on se prvi puta u sjemeništu susreo s mons. Ukmarom, koji je iz Trsta bio prispio u Pazin u subotu 16. kolovoza, ...” – Vlač. Miroslav će tijekom idućeg tjedna pratiti djelatnika krizme mons. Ukmara na više istarskih župa, do nedjelje 24. kolovoza 1947. godine – prigodom slavlja u Lanišću – kad će dovršiti svoj revni svećenički život mučeničkom smrću, ubijen u župnoj kući.

Kako su nakon toga potvrdili pouzdani svjedoci: vlač. Miroslav je prigodom smrti uza se imao i Gospinu kronicu, koju je svakodnevno molio.

Kapelica Gospe Lurdske u Baderni

Veliki petak

Među sačuvanim propovijedima Miroslava Bulešića nalazi se jedan opširniji govor s naslovom “Veliki petak”. Sačuvan je tekst pisan pisačim strojem, opširniji je nego obične propovijedi; vidi se da je pripremljen s osobitom pažnjom i stručnošću; uz tekst se navode citati iz knjiga četvorice evanđelista, no sve rečenice nisu do kraja ispisane, naznačene su brojne natuknice, češće se upotrebljavaju točkice (...); tako da je ovaj tekst mogao poslužiti i kao predložak za neki govor prigodom duhovne obnove ili duhovnih vježbi.

Možemo odmah primijetiti kako se ovo razmatranje o događajima uz Veliki petak doživljavalo kao posebno aktualno za Veliki petak 1946. i 1947., kada su komunistički vlastodršci u našoj zemlji bili preuzeli ulogu nekadašnjih židovskih vlasti i Pilata, koji su pripremili muku i smrt Isusa Krista.

1. *Isus je pravi i jedini prijatelj naroda:*
 - a) kao čovjek...
 - b) i još više - kao Bog...
2. *I kao takvoga prati ga na Uličnicu sav židovski narod: starci i mladež, muški i ženske; djeca viču i pjevaju 'Hosana' (Luka 19,38; Marko 11,9).*

Veličanstvena manifestacija pokazuje pravu dušu naroda, mišljenje ljudi koji su dugo vremena morali šutjeti iz straha i bojazni pred svojim poglavarima i vođama!

Nekoliko dana kasnije ovaj isti narod viče: 'Propni ga, propni ga!' - Kako to? Što je On u ovih nekoliko dana sagriješio? Možda je bio varalica? Zašto taj narod traži Isusovu smrt?

Ne, nije narod tražio Isusove smrti, jer je bio i na Veliki Petak uvjeren da je Isus pravi, istiniti, jedini njegov prijatelj ...

Isusovu smrtnu osudu tražili su "u ime naroda" oni koji su Isusa već dugo vremena mrzili i progonili: lažni prijatelji naroda, pismoznanci, farizeji i saduceji. Ne narod, nego oni, pismoznanci, farizeji i saduceji, pripremali su kroz zadnje tri godine života Isusu teški križ. Bili su to lažni prijatelji naroda, koji su mu navukli svoj teški jaram na vrat i mučili ga sa svojim, a ne Božjim zapovijedima, sa svojim teretima, svojim licemjernim poštenjem.

3. Kao dokaz [o rečenome] pogledajmo samo njihovo tadašnje ponašanje:

I) kako su sa Isusom govorili u prisutnosti naroda;

II) kada su o Isusu govorili s narodom, a da Isus nije bio prisutan;

III) kako su govorili o Isusu, kada s njima nije bilo ni Isusa ni naroda, kada su dakle bili sami.

Ad I. Kako su oni sa Isusom govorili u prisutnosti apostola i naroda?

a) Luka 20,21: 'Učitelju, znamo da pravo zboriš i naučavaš te nisi pristran, nego da po istini učiš putu Božjemu...'

Luka 20,28: 'Učitelju, Mojsije nam napisa...'

Luka 10,25: 'Učitelju, što moram činiti da život vječni baštinim?'

Matej 22,16: 'Učitelju! Znamo da si istinit te po istini putu Božjem učiš i ne mariš tko je tko jer nisi pristran.'

Matej 22,36: 'Učitelju, koja je zapovijed najveća u Zakonu?'

Ponavljaju dakle onda: 'Učitelju, Gospodine, Velečasni..., ti si istinit i učiš putu Božjemu...'; klanjaju mu se, hvale ga i časte...

b) Da li oni dolaze pitati Isusa, da bi nešto naučili? Ne!

Luka 10,25: 'Tada se diže neki zakonoznanac da ga kuša...'

Luka 20,20: 'Vrebajući na nj, poslaše uhode (špijune) koji su se pravili pravednicima da ga uhvate u riječi'. Već od tada gledali su književnici i glavari svećenički da stave ruke na njega, ali se pobojaše naroda. Oni su ga tada htjeli predati poglavarstvu, vlasti namjesnika,...mrzili su ga a govorili su mu: 'Učitelju, Gospodine...'

Ad II. Kakvo je njihovo ponašanje i govor o Isusu pred narodom, kad je Isus odsutan?

Matej 12,2: 'Vraga ima. Taj izgoni đavle samo po Belzebubu, poglavici đavolskom.'

Ivan 19,16: 'Nije taj čovjek od Boga! Ti budi njegov učenik, a mi smo učenici Mojsijevi.'

Ivan 9,21: 'Kako sada vidi, to mi ne znamo; i tko mu je otvorio oči, ne znamo. Njega pitajte! Punoljetan je, on je velik: neka sam o sebi govori!' Rekoše tako njegovi roditelji jer su se bojali Židova. Židovi se doista već bijahu dogovorili da se iz Sinagoge ima izopćiti svaki koji njega prizna Kristom... 'On će proći... a mi ćemo ostati i s nama ćete kasnije voditi račune. Mi ćemo vas "regulati"!' Ivan 3,2: *Zbog ovakvih prijetnji i Nikodem dođe k Isusu po noći: 'Ovaj dođe noću k njemu...'*

Ivan 19,38: 'Nakon toga, Josip iz Arimateje, koji je – kriomice, od straha od Židova – bio učenik Isusov...'

Isusa časte i hvale, pozdravljaju ga što ljepše mogu...a narodu prijetu: "Nemajte posla s njim, ne pačajte se s njim, inače..." I narod drhće pred njima, a – potajno vjeruje u Isusa.

Ad III. A sada dolazi najvažnije pitanje: Što misle i govore oni o Isusu, kada su sami na svojim sjednicama, među pouzdanim osobama, kada nisu prisutni ni Isus ni narod, - kada mogu slobodno govoriti?

Matej 26,3-5: 'Uto se sabraše glavari svećenički i starješine narodne u dvoru velikog svećenika imenom Kajfe i zaključiše Isusa na prijevaru uhvatiti i ubiti. Jer se govorilo: "Nikako ne o Blagdanu, da ne nastane pobuna u narodu"' - (kako sada govore istinu!).

Marko 14,1: 'Glavari svećenički i pismoznanci tražili su kako da ga na prijevaru uhvate i ubiju'.

Ivan 11,47- 48: 'Stoga (nakon uskrsnuća Lazarova) glavari svećenički i farizeji sazvaše Vijeće. Govorili su: "Što da radimo? Ovaj čovjek čini mnoga znamenja. Ako ga pustimo tako, svi će povjerovati u nj pa će doći Rimljani i oduzeti nam ovo mjesto i narod!..."'

Ivan 11,53: 'Toga dana dakle odluče da ga ubiju.'

Ivan 11,57: 'A glavari svećenički i farizeji izdadoše naredbu: Ako tko sazna gdje je, neka dojavu da ga uhvate. I od tada su veliki svećenici i poglavari naroda tražili prigodu da bi mogli Isusa uhvatiti i ubiti, ali bojali su se naroda.'

Matej 26, 4-5: 'Zaključiše Isusa na prijevaru uhvatiti i ubiti. Jer se govorilo: nikako ne o Blagdanu da ne nastane pobuna u narodu.'

Marko 14, 1-2: 'Glavari svećenički i pismoznanci tražili su kako da ga na prijevaru uhvate i ubiju. Jer se govorilo: "Nikako ne na Blagdan da ne nastane pobuna naroda."'

4. *Isusa Boga treba ubiti i njegovu nauku uništiti, učiniti da nitko više ne vjeruje; – ali kako? Lukavo, prijevarom, šegavo, ne u prisutnosti naroda jer bi se bunio.... Treba ga smaknuti, ali kako? Noć neka ga pojede ... (I došli su po noći).*

Dobro, moraju ga ubiti. Zato ga moraju tužiti. (Usp. Mt 26,59-60). Bile su tada u Palestini dvije vlasti: a) domaća narodna vlast, sastavljena od svećenika i farizeja: i b) rimska, okupatorska vlast, zastupljena od Pilata. Obje moraju izreći smrtnu osudu, da ga mogu ubiti...

*Ad a: Optužuju ga **pred narodom** i svojom vlašću kao narodnog izdajicu i psovača Boga.*

Luka 20,22: 'Smijemo li davati caru porez?' (...tadašnje prilike!..).

A Isus umjesto da buni narod protiv rimske vlasti, odgovorio je:

“Dajte caru što je carevo...”

On se druži s grijешnicima, surađuje s njima

...

Marko 14,61-64: “Opet ga zapita veliki svećenik: 'Jesi li ti Mesija, Sin Božji’? A Isus odgovori: 'Ja jesam...' Tada veliki svećenik rastrga haljinu svoju i reče: 'Čemu trebamo još svjedoke? Čuli ste hulu na Boga.' Oni jednoglasno izjaviše, da je zaslužio smrt.”

*Ad b: **Pred Pilatom**: ovdje treba govoriti drukčije, postaviti druge pa makar i protivne tužbe... Luka 23,1-5: “Tada se diže sva skupština i dade ga*

odvesti k Pilatu. Ondje ga počеше tužiti: 'Nađosmo, da ovaj buni naš narod, da zabranjuje plaćati porez caru te se izdaje za Mesiju kralja.' Pilat ga ispita i potom izjavi: 'Ja ne nalazim nikakve krivnje na ovome čovjeku.' A oni ostadoše i dalje na tom: 'On buni svojom naukom narod po svoj zemlji Judejskoj...' "

I tako je Isus osuđen zbog politike, kojom se nikada u svom životu nije bavio! Narodni izdajica, pred narodom, politički rukovodilac, pred Pilatom. Zato mora umrijeti! Tako se dalo narodu "intenditi". – Međutim Isus je osuđen za to, jer je svima - i farizejima - uvijek govorio istinu, otkrivao i žigosao njihove pogriješke..., jer je tumačio Božje zapovijedi i branio Boga, svoga Oca; jer je priznao da je Bog. I umrijet će ne zbog politike nego za svoju nauku, za vjeru, za spasenje svijeta...

5. *Tko je Isusa osudio? Zar narod? Zar narodni sud? Ne! Čitajmo evanđelje; sv. Marko veli (14,65): 'A oni ga osudiše, da je zaslužio smrt.' Sv. Matej (27,1): 'Kad je osvanuo dan, zaključiš glavar i svećenički i starješine naroda, da ubiju Isusa'. Ne, naroda nije nitko pitao za njegovo mišljenje. Narod je pokazao svoje mišljenje na križnom putu: 'A za njim je išlo veliko mnoštvo naroda i žena, koje su naricale i plakale za njim', kaže sv. Luka (23,27).*

Na Kalvariji: 'Narod je tu stajao i gledao (jer je morao, jer je bio prisiljen) a članovi visokoga vijeća rugali su se...', veli sv. Luka (23,35). Ali narod je vikao: 'Raspni ga, raspni!' Da, vikao je, jer je morao pod pritiskom prijetnja, iz bojazni i straha za budućnost, budući da je ostao u njihovim rukama. Ali, koji narod i koliko naroda? Pismoznanci, farizeji i poglavari s nekoliko svojih pristaša; – 'mala', ali tada ipak jaka 'reakcija', koja je nastupala i govorila protiv Isusa u ime naroda, koji je prema izjavi samih farizeja vjerovao u Isusa: ("Eto svi vjeruju u Njega! Što da činimo?"). Ali se onda bojao nastupiti protiv one malene i nesretne reakcije, koja bi u tom slučaju s njima postupala kao i s Isusom.

Farizeji i starješine naroda skrivili su Bogoubojstvo. Ali tome zločinu nadodali su drugi: zahtjev Bogoubojstva položili su u usta nedužnoga i vjernoga, ali nesretnoga, naroda.

Nesretni i jadni narode!

Najveće zločine, o kojima narod nikada ni sanjao nije, progonstvo vjere, napadaje na Crkvu..., sve to čine drugi u ime naroda. Svi su ti zločini tobože zahtjevi i volja naroda.

Dragi vjernici!

Kršćanska braćo!

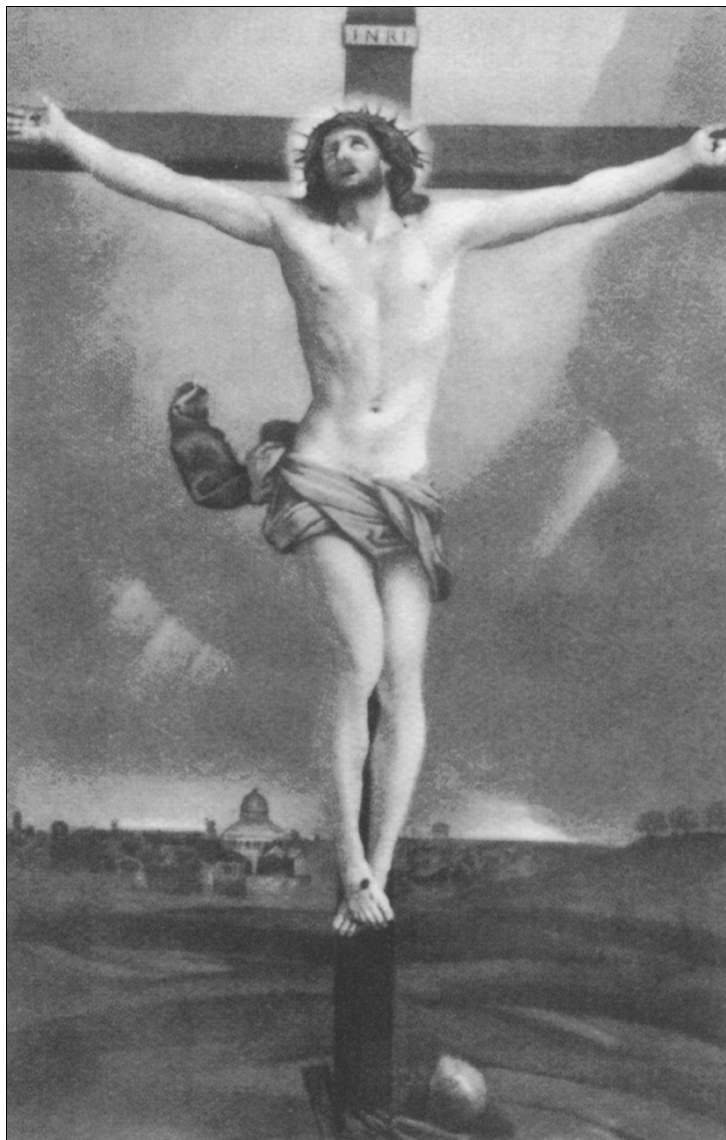
Tko je predvodio proganjanje Isusa i njegove nauke, tko je tražio njegovu smrt? Obnovite danas svi ispovijed svoje vjere pred Isusom propetim, koji nije umro ni kao narodni izdajica ni kao Bogopsovač

ni kao buntovnik, koji nije umro zbog politike – premda se onda dalo tako narodu razumjeti, – nego je umro za svoju nauku, za vjeru svoju, kao Bog da izmiri griješni svijet sa svojim Ocem, da spasi sav ljudski rod i vas, kršćanska braćo.

I molite propetoga Isusa, da ne biste iz straha i bojazni ni pred kojim čovjekom ili vlašću vikali: “Raspni ga...” ili da vam drugi polože kakvu sličnu smrtnu osudu na vaša usta.

Propeti Krist je naš Bog i naš Kralj, Crkva je naša Majka, vjera je spas naših duša i najveća dragocjenost i svetinja.

Ovim potresnim razmišljanjem o krivnji židovskih vođa za smaknuće nedužnog Isusa, Spasitelja čovječanstva, i usrdnim, dramatičnim pozivom kršćanskim vjernicima završio je hrabri propovjednik svoj govor. Riječi ovog poziva kao i cijelog govora bile su u našoj zemlji posebno aktualne i svima razumljive u teškim vremenima komunističkog jednogumlja u godinama nakon svršetka rata 1945. godine.

Slika Raspetoga iz sobe Miroslava Bulešića

O sv. Tomi Akvinskom

Među propovijedima vlč. Miroslava Bulešića sačuvan nam je rukopis s naslovom “Sv. Toma Akvinski”, bez naznake datuma kad je nastao. Prema samom tekstu zaključujemo da on nije sastavljen kao propovijed za seoske vjernike u Baderni ili Kanfanaru; ovaj govor vlč. Miroslav vjerojatno je pripremio za sjemeništare u Pazinu, gdje je u jesen 1946. imenovan za podravnatelja i profesora. Zaključujemo da ga je, po svoj prilici, održao u Sjemeništu uz blagdan sv. Tome Akvinskoga (g. 1947.), koji se tada slavio 7. ožujka. Kako nam je poznato, vlč. Miroslav je u višim razredima sjemenišne gimnazije predavao filozofiju.

Iz ovog teksta možemo pročitati kako vlč. Miroslav nije bio samo omiljeni pučki propovjednik i misionar; ovaj govor nam ga predstavlja radije kao mladog intelektualca i kao odgojitelja u izabranoj skupini mladih sjemeništara koji teže prema najvišim ciljevima: sv. Toma im je predstavljen kao “heroj” na putu svetosti i kao “genij” na putu novih spoznaja.

“Svaki čovjeku imponira heroj zbog njegove hrabrosti i požrtvornog zalaganja, a genij zbog dubine njegove stručnosti. Naš zaštitnik (sv. Toma) spada među heroje, jer je to dokazao svojom svetošću a s potpunim opravdanjem možemo ga

ubrojiti i među druge, među genije, među najviše stručnjake, među posve izuzetne bogoslove i filozofe.

Bit će vam poznato da se on rodio od plemića d'Aquino u Roccasecca (u južnoj Italiji) god. 1225. Prvi je odgoj primio (kod benediktinaca) u Montecassinu, učio je zatim u Napulju tzv. "arti liberali", (što bi odgovaralo našoj gimnaziji); kasnije je, usprkos velikom protivljenju roditelja i cijele plemićke obitelji, ušao u Dominikanski red; tu je pohađao bogoslovske nauke u školi Alberta Velikog, najprije u Parizu, kasnije u Koelnu; god. 1252. vraća se u Pariz, gdje poučava (na sveučilištu) do 1260. Vraća se potom u Italiju, postaje učiteljem na papinskim dvorovima, a u Orvietu nuka svojeg subrata Wilhelma von Moerbecke, da prevodi izravno iz grčkog originala Aristotelova djela, kojima se on kasnije služi za interpretiranje peripatetizma. God. 1269. opet je u Parizu i mora voditi žestoku borbu s averoizmom... God. 1272. nalazi se u Napulju, gdje je postao učiteljem bogoslovlja. God. 1274. godine, dok je bio na putovanju za Lionski Koncil, obolio je i umro u Fossanova (između Napulja i Rima). Živio je dakle samo 49 godina.

No, kratkim životom – proživio je 'mnoga vremena'.

Što je učio i što nas sada uči, taj čovjek golem i vrlo težak? Taj debeli čovjek, spor, miran i blag, kojemu nije bilo stalo do ikakvog društva? Taj šutljivi stvor – nazvan "nijemi vol" – i koji je bio

plašljiv, unatoč ponizne svoje svetosti? Koji je bio rastresen, premda u kontemplaciji i sabran do maksimuma? Taj čovjek koji je izgledao tako trom i nehajan, da su ga njegovi profesori (ispočetka) smatrali glupanom? Što je on učio i što nas uči?

Odgovor je kratak: sve ono što mi učimo u predmetu 'filozofije' i što ćete učiti u bogoslovlju. U čemu je njegova važnost i originalnost? U tome što je pomirio razum i vjeru, što se nije bojao osloniti se na Aristotela, uza svu svoju evanđeosku poniznost, da se pomoću njega pozove na razum i autoritet osjetila; što je pokazao vjeri put k eksperimentalnoj znanosti i rehabilitirao osjetila, tako da su postala 'prozori duše'; što je pokazao da je Bog dao pravo razumu, da se hrani utvrđenim činjenicama te da je dužnost vjere da "prožvače" tvrdu hranu onoga što je najpraktičnije u poganskoj filozofiji; što je preokrenuo iz temelja konzervativnu anarhiju; što je bio reformator, a reformatori su i reakcionarni; što je dao, na koncu konca – a to je srž tomizma – povjerenje razumu, koji je mogao dublje prodrijeti u vjerske istine.

Što je napisao?"

Vlč. Miroslav navodi niz Tominih djela s latinskim naslovima: "Suma protiv pogana", "Teološka suma", "O besmrtnosti duše", "O duhovnim stvorenjima" i brojna druga.

"O čemu nam govori sv. Toma?

O svetosti najprije, a i o velikoj učenosti. Kako je postigao svetost? Svagdanjim naporom i žrtvom, borbom protiv napasti! A učenost? Opet svakodnevnom mukom i naporom. – Baš si je za to zaslužio od Krista pohvalu (u posebnom viđenju): “Bene scripsisti de me, Thoma; quam ergo mercedem accipies?” (“Dobro si o meni pisao, Toma; kakvu stoga nagradu da primiš?”). I sv. Toma, prožet Kristovim duhom, na to je odgovorio: “Non aliam, Domine, nisi teipsum!” (“Nikakvu drugu, nego Tebe, Gospodine!”). –

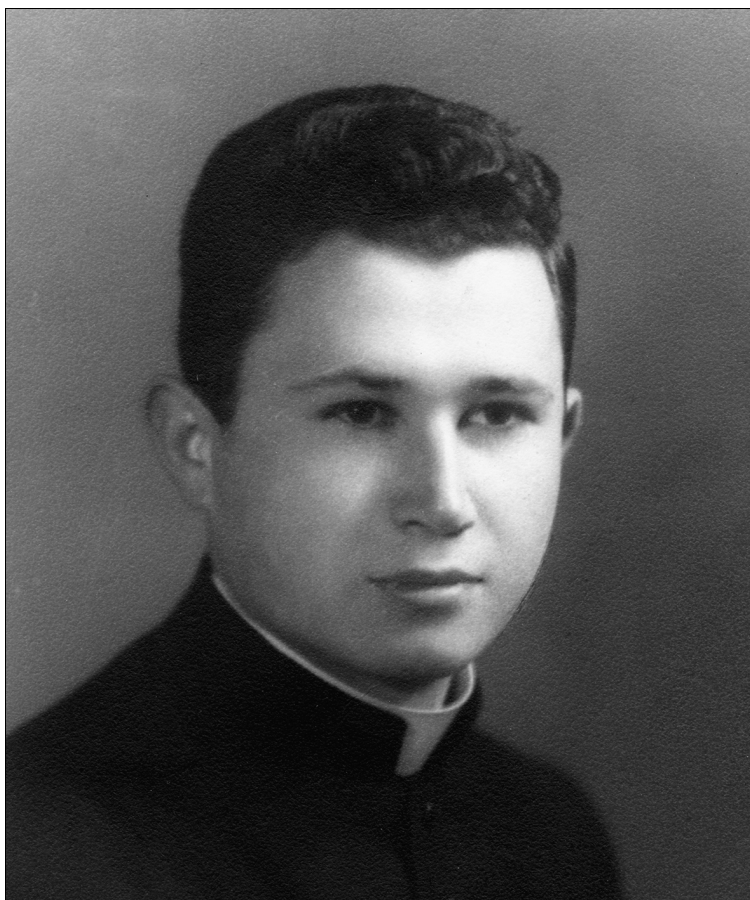
Njega, Krista, Toma je postigao; Njega, Krista, primio je za svoju plaću. Mi mu zavidamo. No i mi smo na njegovu putu; i mi ga možemo dostignuti.

Heroji i geniji imponiraju. Sv. Toma bio je i jedno i drugo. A danas, kada svijet većim dijelom naginje modernom divljaštvu, kršćanstvo se mora vratiti k učitelju logike!

Danas trebamo i heroja i genija, - svetaca! (...).”

II.

P i s m a

Nakon prikazanih propovijedi vlč. Bulešića, u nastavku dokumentarnih tekstova ove knjige donosimo četrnaest njegovih pisama, koja su nastala tijekom osam godina, u različitim, ali karakterističnim okolnostima Bulešićeva života: od njegovog dolaska na bogoslovski studij u Rim pa do pred samu njegovu mučeničku smrt.

Prispio u Rim

Bogoslov Miroslav Bulešić, nakon završetka klasične gimnazije u Kopru, s veseljem je pomišljao na mogućnost da pođe na bogoslovne nauke u Rim, što su mu preporučivali brojni prijatelji. Tako je svećenik Ivan Pavić i pismeno zamolio biskupa u Poreču da Miroslava uputi u bogosloviju u Rim: “Radi se o odličnom mladiću, inteligentnom, otvorenom, pobožnom i dobrom...” – No poglavari Papinskog zavoda “Lombardo”, kamo su obično dolazili bogoslovi sa sjevera Italije, na biskupovu su zamolbu odgovorili kako više nemaju nijednog slobodnog mjesta... Tako je Miroslav započeo bogoslovski studij u Gorici. Ipak biskup Pederzolli dobio je malo potom pozitivan odgovor od Francuskog sjemeništa u Rimu, da će tamo rado primiti njegovog bogoslova; tako je biskup dopisom od 11. studenoga 1939. godine javio Miru neka iz Gorice prijeđe u Rim. Idućih dana on se oprostio u Gorici i krenuo prema Vječnome gradu.

Sačuvano nam je pismo mladog bogoslova koje je iz Rima uputio 21. studenoga 1939. godine svom dobročinitelju svećeniku Ivanu Paviću u Motovunske Novake. Pismo prenosimo u cijelosti.

“Velečasni gospodine,

Došao sam sretno ovamo i primljen sam vrlo uljudno, bilo sa strane vlč. poglavara kao i od drugova.

Sve je lijepo i dobro; ali osjećam se u neprilici što ne znam francuski jezik, koji se [u kući] najviše rabi, premda ima malo Francuza. Ufam se da ću brzo naučiti barem malo, jer mi je jedan ‘Pere’ obećao da će me podučavati. Svih bogoslova ima nas 45, među kojima smo dva Hrvata, tri Slovenca, sedamnaest Francuza, pet Maltežana, jedan Amerikanac, a ostali su Talijani. U školu sam počeo ići u ponedjeljak i uključili su me u prvu godinu bogoslovlja; ali morat ću položiti jedan ispit iz nekih teza filozofije, poslije Božića. Da li ste zadovoljni što sam tako učinio?

Bio sam u Istočnom Zavodu i ondje mi je kazao ‘Pater’ [Sakač] da se prošlih dana nije ništa govorilo ni raspravljalo o meni. Kazao je da se toga nije niti sjetio dok je Nadbiskup bio ovdje; ali obećao mi je da će se odmah poskrbiti i da se ufa da ću moći ubuduće bez brige za tu stvar [financijske obaveze] napredovati u mojem učenju.

Išao sam se predstaviti i u Zavod Sv. Jeronima, ali tamo mi nisu niti spomenuli tu stvar. Upoznao sam se sa svećenicima koji se nalaze ondje te sam ih zamolio da bi nam dali kakvu reviju ili knjigu da čitamo. Obećali su mi da hoće. Ali ja sada moći ću malo čitati, jer ću morati puno učiti i filozofiju i bogoslovlje.

Imat ću puno troškova sada za knjige i za robu što mi fali, kao takozvani “feraiolo” i “fascia” [pojas]. Za upis na Sveučilište morao sam platiti 165 (stošezdesetpet) lira tako da sada imam samo malo novca i zato ću morati pisati doma da mi pošalju.

Danas pišem i Biskupu da mu zahvalim za sve što je za me učinio. Svršavam, preporučujući se Vašoj molitvi, da me Bog uvijek uzdrži u dobru, i zahvaljujući Vam najljepše za sve one brige što sam Vam zadao tih prošlih dana.

Pridružujem mojim pozdravima pozdrave vlč. Patra Sakača i od Beletića te ostajem

odani Vam

Miro Bulešić

U Rimu, 21. 11. [1939.]”

Miroslav je sada u dvadesetoj godini, na početku je dublje svećeničke formacije; ali već ovdje pokazuje svoju ozbiljnost i osobnu angažiranost; vlč. Paviću on piše:

“Preporučujući se Vašoj molitvi, da me Bog uvijek uzdrži u dobru...”. - Mladi bogoslov Miroslav očito se odmah dobro snašao u novom ambijentu u Rimu. Već prvog tjedna svog boravka u velegradu on se povezao s hrvatskim “oazama”, s Istočnim Zavodom gdje je djelovao P. Sakač i Zavodom Sv. Jeronima, gdje su na studiju boravili brojni hrvatski

svećenici. – Iz pisma je nadalje vidljivo kako se Miroslav suočio s ozbiljnim financijskim potrebama, budući da je pomoć koju je dobivao od obitelji i od biskupije bila i suviše skromna. Uskoro će ipak neophodnu pomoć dobiti od dobrotvora: od Zavoda Sv. Jeronima u Rimu i još posebno – od zagrebačkog nadbiskupa A. Stepinca, s kojim će ga povezati pater Sakač. S nadbiskupom Stepincem Miroslav će se kasnije i osobno upoznati.

Bazilika sv. Pavla u Rimu

“Trebamo više dobro izgrađenih svećenika!”

Poveći je broj originalnih pisama Miroslava Bulešića koja su sačuvana i nakon njegove nasilne smrti u Lanišću. Najviše ih je sačuvao Bulešićev prijatelj i dobrotvor od njegove mladosti – svećenik Ivan Pavić, koji je Miroslava pratio od djetinjstva do smrti. Osim Mirovih originala, sačuvana nam je oveća bilježnica u kojoj je Miroslav sastavljao koncepte svojih pisama tijekom 1939. i 1940. godine. U njoj nalazimo brojne nacрте pisama koje je Miroslav uputio raznim crkvenim uglednicima (svome biskupu, nadbiskupu Stepincu, poglavarima) i osobito osobama s kojima je bio uže povezan, kao vlč. Paviću, vlč. Milanoviću, vlč. Beletiću i drugim prijateljima. Ovdje donosimo originalni tekst pisma koje je Miroslav iz Rima uputio vlč. Paviću. – Miroslav će za dva mjeseca navršiti dvadeset godina, nalazi se tek četiri mjeseca na studiju u Rimu, upisan je na Papinsko sveučilište ‘Gregoriana’.

U Rimu, 15. 3. 1940.

“Velečasni gospodine!

Neizmjerно Vam se zahvaljujem na onolikoj dobroti koju ste pokazali do mene kada ste bili ovdje i na pismu koje ste mi tako brzo poslali. U svojoj nakani bio sam već odustao da idem doma [za

Uskrs], imajući u vidu veliki trošak i videći da ne bih imao puno dana na raspolaganje da vidim i posjetim svoje roditelje i prijatelje. Žao mi je ipak ostati ovdje skoro sam, dok se svi moji drugovi već sada dogovaraju kamo će tko ići, a ja ne mogu; jer, znate i vi, zbog koje zapreke: ja imam premalo novaca i mislim da ako ga sada potrošim, kako bih poslije mogao naprijed?! Siromah sam i od siromašnih sam roditelja sin! No ipak se ne žalostim, već se veselim! Ta i Isus je bio siromah!

Pripravljam se za duhovne vježbe koje će početi u nedjelju. Preporučujem Vam se toplo u molitvu, da mi Bog dade milost da ih dobro obavim i da mi one posluže da mogu sve više napredovati na putu kreposti.

Iznenadila i ujedno razveselila me je vijest o Vašem budućem učenju ovdje. Informirao sam se o onom što bi mogli učiti i kazali su mi da uzmete 'ius canonicum' [kanonsko pravo]. Ono je najkraće, iako nije najlakše, no ono se može lako učiti i privatno, kako biste Vi željeli. Svrši se u tri godine.

Što se tiče Univerze, mislim da bi bilo bolje da biste išli na 'Apollinare' (gdje je Bottizer), jer za 'ius' je bolje ondje nego ovdje na ovoj Univerzi; tamo imaju fakultet za 'ius ecclesiasticum' [crkveno pravo] i 'ius civile' [građansko pravo], tako da biste mogli obadva učiti zajedno; i još je značajno da se

na ovoj Univerzi mora pohađati škola, ne može se biti dispenzirani, dok je na onoj to fakultativno. Prve se godine dobije 'Bacalaureatus', druge 'Licentia', treće 'Laurea'.

Mogli biste učiti i bogoslovlje, tako da položite ispit za tri godine [koje ste već prošli] i tako ući u četvrti tečaj i svršiti u dvije godine (IV i V tečaj).

Ili bi mogli filozofiju, tako da položite ispit, kao što sam učinio ja, i svršiti također u dvije godine (III i IV tečaj). Ali mislim, da Vam je najbolje i najzgodnije uzeti 'ius', jer za ono niste dužni puno slušati profesora.

Dobro da ste došli do te misli. Oh, kad bi moglo doći i mnogo drugih bilo svećenika, bilo bogoslova i sjemeništara, da se ovdje bolje i dublje izuče u bogoslovlju, filozofiji i još u drugim disciplinama! Dobro bi bilo i upravo idealno da možemo imati malenu četu učenih i svetih svećenika da mogu puno i savjesno raditi u svojem staležu, da mogu podučavati, pisati, organizirati, itd. i da mogu također počastiti i proslaviti naš istarski hrvatski narod.

Ufam se i želim da Vam ne iščezne ta misao; i ufam se također da ćete pomoći Vi i drugi svećenici da može doći još tko od mojih prijatelja ovamo, da se može ispuniti ono što sam već gore kazao.

Koristim tako lijepu prigodu da Vam od srca čestitam sretan Uskrs. Čestitam također i svima Vašima.

- Preporučujući se ponovno Vašoj molitvi i
pozdravljajući najiskrenije
ostajem Vam
zahvalni Miro”

U gornjem pismu vidimo kako Miroslav, iako je tek u prvom tečaju bogoslovije, zrelo prosuđuje i svoj život i skromne financijske mogućnosti u kojima živi:

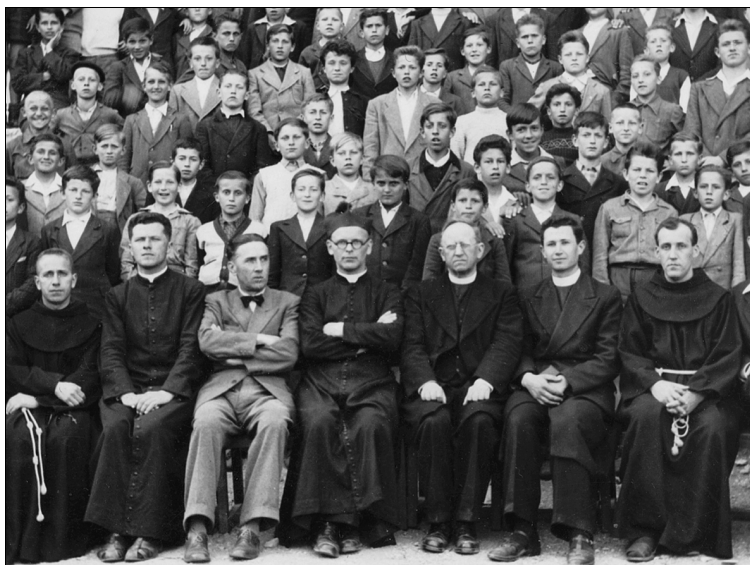
“Siromah sam i od siromašnih sam roditelja sin! No ipak se ne žalostim, već se veselim! Ta i Isus je bio siromah!”

On se toplo preporučuje u molitve vlč. Paviću da mu Bog dade milost dobro obaviti duhovne vježbe kako bi mu pomogle napredovati na putu kreposti. – Vrijedno je nadalje upozoriti na usrdnu zamolbu vlč. Paviću da pomogne i drugim istarskim svećenicima i bogoslovima kako bi došli na kvalitetniju formaciju u Rim. U nacrtu ovog pisma, kako je sačuvan u ‘bilježnici koncepata’, Miroslav je bio zapisao i šire obrazloženje ove svoje zamolbe:

“Bilo bi idealno da bismo mogli imati dobru četvu svetih i učenih svećenika, da možemo suprostaviti se našim protivnicima i da možemo prihvatiti u ruke i koji dio poučavanja, osobito u sjemeništima; da nismo uvijek tlačeni i da nas ne drže za bedake, nego da im se uspješno suprostavimo te im pokažemo riječju i osobito djelom ono što vrijedimo.”

Miroslav, iako još posve mlad, pokazuje svoju odlučnost, snagu i neustrašivost pred svim teškoćama. Kasnije kao svećenik on će često upotrijebiti izreku apostola Pavla:

“Sve mogu u Onom koji me jača!”
(tj. uz pomoć Krista Gospodina; Fil 4,13).

*Sa zajedničke fotografije profesora i sjemeništara
u Pazinu 1947.*

Vlč. Boži Milanoviću

U ‘bilježnici s konceptima’ sačuvana su nam čak tri pisma koja je Miroslav Bulešić tijekom 1940. godine uputio uglednom istarskom svećeniku Boži Milanoviću, koji je tada boravio u Trstu: najopširnije je pismo iz veljače (ili početka ožujka) te godine; slijedi pismo od 21. ožujka i konačno ono od 11. listopada (1940.). Navedena pisma pokazuju kako je mladi bogoslov Miroslav bio u bliskim i prijateljskim vezama s vlč. Božom Milanovićem, te se aktivno angažirao u širenju knjiga koje je za istarske Hrvate izdavalo u Trstu “Društvo sv. Mohora”. Iz tih pisama vidimo nadalje kako je Miroslav u Rimu odmah uspostavio dobre kontakte s tamošnjim crkvenim ustanovama. – Drugospomenutim pismom Miroslav, malo pred Uskrs, upućuje vlč. Milanoviću svoje uskrsne čestitke, najavljuje skori posjet Patru Sakaču i Nadbiskupu [Fogaru?], a svog će biskupa zamoliti da iduće godine može prijeći u sjemenište ‘Lombardo’; javlja nadalje kako će iduće nedjelje poći na misu Svetog Oca u crkvu sv. Petra, a danas ide u Vatikan na jedan sat klanjanja u “Cappella Paolina”. – Koncept trećeg pisma, Miroslav je napisao kod kuće u Čabrunićima dok su mu još trajali ljetni praznici, a prva je dva pisma sastavio u Rimu tijekom prve godine studija. U ovom pismu Miroslav javlja vlč. Milanoviću, kako je već primljen u sjemenište ‘Lombardo’ gdje će boraviti uz osjetno

manje troškove. Za Rim namjerava krenuti oko 25. listopada, a želio bi odazvati se pozivu prijatelja bogoslova iz Gorice koji ga zovu da ih tamo posjeti. Želio bi usput poći i u Kopar, da vidi “*kako je ondje*” [s hrvatskim sjemeništarcima], pa će radi toga u Trst stići koji dan prije... On piše tako detaljno vlč. Milanoviću jer ga jamačno želi pohoditi u Trstu a, kako piše, “*robu [prtljagu] bi odmah povezao na postaju [železničku]*”.

Ovdje prenosimo tekst prvog pisma koje je Miroslav iz Rima poslao vlč. Milanoviću u veljači ili početkom ožujka 1940. godine.

“Velečasni gospodine!

Živom sam željom primio Vaše pismo i lijepe knjige Društva Sv. Mohora. Pismo sam primio u redu, a drugog dana odnio sam ono [drugo] pismo Nadbiskupu. Jako se obradovao pročitavši Vaše pismo. On sam je odmah pisao ravno na “Kvesturu” da Vam daju “nihil obstat”, navodeći razloge koje Vam tu ne treba da kažem. Zamolio me je toplo da Vas najsrdačnije pozdravim. – Krasne su Vam knjige “Društva” ove godine! Sa željom čitam ‘Danicu’ samo kada imam malo vremena. One druge [knjige] već sam prije pročitao. -

Odnosao sam knjige i P. Sakaču, koji ih je jako rado primio; počeo je odmah po ‘Danici’ gledati i čitati one pripovijesti koje su sastavljene u istarskom narječju. Zahvaljuje Vam za knjige i za Vaše pozdrave. – U Zavod sv. Jeronima nisam ih

[knjige] još odnesao, jer sada [tamo] imaju duhovne vježbe. Ići ću čim prije, da posjetim Mons. Magjerca i da mu zahvalim za ono što je za me priskrbio. –

Sa mjesečnim doprinosima sam u redu. Platili su mi već pred petnaest dana, a da ja nisam niti znao. Donesao je novac Spiritual istog Zavoda, a došao je kada mene nije bilo kod kuće.”

U konceptu ovog pisma u bilježnici nedostaje još završni dio pisma s pozdravima, no očito je da je to vlastoručno pisao Miroslav Bulešić. Pismo vlč. Milanoviću (od 11. listopada 1940.) Miroslav završava pozdravom:

*“S velikim poštovanjem i zahvalnošću
ostajem u Kristu*

– odani Miro”.

Sličnim pozdravom, uz uskrсне čestitke, Miroslav završava i pismo napisano 21. ožujka iste godine.

Na kraju možemo navesti kako je bogoslov Miroslav, dok je bio u Rimu, češće primao i pisma koja mu je upućivao vlč. Božo Milanović. Pred par godina dobili smo iz Rima paketić s raznim (većinom školskim) bilješkama, ali i veći broj sačuvanih pisama koje je Miroslav za vrijeme studija primao. Među njima su i tri dopisa koja mu je pisao vlč. B. Milanović: svi su ti dopisi upućeni iz Bergama (gdje je vlč. B. Milanović bio u konfinaciji); prvo je pismo

napisano 03. prosinca 1941., drugo 11. veljače 1942., a treća razglednica 28. siječnja. 1943. godine.

Kako su u bliskim i prijateljskim odnosima bili Miroslav i vlč. Milanović pokazuje i zaključni dio pisma vlč. Milanovića od 03. prosinca 1941. godine:

“Pozdravi mi Beletića. – Javi mi, kad ćeš se poslije Božića vratiti natrag u Rim. Možda bi bilo zgodno, da na povratku prođeš ovuda. – Sjetit ću te se često kod oltara, a tako se i ja preporučujem u Tvoje molitve.

– *Lijepo Te pozdravljam*

– *odani – B[ožo] M[ilanović].”*

Roditeljima pred rat

Dok je bogoslov Miroslav 09. svibnja 1940. godine iz Rima pisao ovo pismo roditeljima u Čabruniće, za nekoliko dana navršavao je tek dvadesetu godinu; boravio je u Rimu na bogoslovskom studiju od prošlog studenoga. Na više je strana Europe tada već tutnjio rat koji je 01. rujna 1939. godine započeo Hitler napadom na Poljsku i njenim osvajanjem (a istočne je djelove zemlje prepustio svom savezniku Staljinu). Fašistička Italija podržavala je ratovanje Njemačke po Europi (iako sama formalno još nije ušla u rat); ipak je iste godine zaposjela Albaniju i spremala se napasti Grčku... U predosjećanju da će zemlja uskoro ući u rat, u Rimu i po cijeloj Italiji osjećala se sada zabrinutost i napetost. Rat će uskoro zahvatiti sve širi krug zemalja i postupno cijeli svijet.

Ovdje prenosimo glavninu Bulešićevog pisma (nije sačuvan završni dio, koji je bio zapisan na drugom listu).

U Rimu, 9. maja 1940.

“Predragi roditelji!

Primio sam vaše lijepo pismo u kojem mi javljate toliko zanimljivih vijesti. Veseli me puno da je vaše zdravlje dobro i svi poslovi da vam idu prilično dobro.

Upravo sam očekivao da mi pišete kako je s vama jer me je to jako zanimalo, bojeći se da stojite puno gore, slabije nego mi javljate. Hvala velika dobrom Bogu da vas uzdržava u takvim prilikama koje su [ipak] jako teške. Znam i predstavljam si kako morate biti žalosni, bez snage, bez kuraja, kako bi se kazalo po domaću! Tako sam i ja, tako su i svi moji drugovi, svi s kojima imam prigode da govorim! Ne može se više, ne zna se ništa, ne razumije se ništa, ne može se nikako predvidjeti što će biti. Samo, svaki čovjek kaže da se zlo pripravlja... Ima već dugo vremena, skoro 8 mjeseci, otkad se nalazimo uvijek u tom strahu među ratom i među mirom, a budućnost ima Bog u rukama. Njemu se dakle predajmo svi, predajmo same sebe, sve svoje brige i onda ako budemo s Njime, ništa nam neće moći naštetiti, ni razaliti [nas]. – Ni mi studenti, koji bismo mogli nešto više znati, jer imamo prigode da čitamo i da govorimo s velikim osobama, ne znamo ništa. Živimo iz dana u dan čekajući da se što razjasni, da dođe ili rat (svakako od njega očuvao nas Bog!) ili pak mir. Kažu da mi zasada ne idemo u rat, ali do kada ne? To se ne zna. Svi govore da ćemo i mi (to jest Italija) ići, ali kada – to se ne zna: ili do mjesec dana, ili do godinu, ili do dvije godine, to se ne zna. Treba dakle da budemo pripralni podnesti sve zlo, koje bi mogao sa sobom donesti jedan rat, i da nas ne iznenadi ako bi došao. – Ali s druge strane ne smijemo se bojati ničega. Ako je Bog za nas, tko će protiv nas?! Nitko! Ne smijemo se dakle žalostiti, tugovati, možda ne

raditi i napustiti rad pa razgovarati o toj politici, (iako ne znamo ništa), i tako strašiti jedan drugoga. Ne, tako ne smijemo, nego moramo uvijek veselo naprijed kao da ne bi bilo ništa. Raditi, veseliti se, pjevati, piti, jesti, kao da se ništa slabo ne čuje. Ono što moramo umnožiti jest molitva, da isprosimo od Svemogućeg i Milosrdnog Boga mir svima narodima. Dakle ne baviti se politikom, ne slušati te 'čakule', nego treba moliti i raditi; a s druge strane pa ne smijemo zaboraviti u kojim smo vremenima, i kako zlo može doći, i kako lako može doći do rata; i ako do toga dođe, onda prikažimo i povjerimo se Bogu i Svetoj Mariji. Oni će nas čuvati. Jeste li razumjeli?!

Dali su Vam te tesere [točkice], jer mislim da će sada na njih sve davati [u trgovini], jer posvuda je velika mižerija. Ne strašiti se za to i misliti da smo već u ratu. Mi ovdje u sjemeništu živimo još dosta dobro!

Drago mi je da ste kupili to malo robe. Dobro ste učinili, jer poslije tko zna da li će se moći. Dobro biste učinili da si još štogod kupite, ono što vam je najpotrebnije: možda vam treba postole komu, kako ih treba [brat] Bepo mislim; ili brageše [hlaće], ili košulje, ili maje, ili kotule i sve drugo. Vi već znate, i ako možete, gledajte si providiti. Dobro bi bilo da si priskrbite i štogod za jelo, dok se može. Osobito kruha treba da imate dosta. Budite jako korisni [štedljivi] na svakoj stvari i gledajte svi svaki malo trpjeti. Možda taj život ne bude trajao jako u dugo. Dobro bi bilo da si priskrbite i dosta zabilji. Sir

nemojte prodavati, nego držite ga za se, jer će doći u korist. Vi, majko i čako, znate što je glad, i onda znajte se ravnati. Ali s tim ja neću da kažem da treba da patite glad i da slabo jedete i pijete, ne, nego samo da se gleda korist [štednja] i da se ne baca previše s darom Božjim. Nemojte se pustiti bez novca. Sada ja mislim da ne treba da prodajete goveda, ali to vi već znate kako se mora učiniti i kako je bolje; nego, ako nemate novca, mogli biste prodati makar jednu tovaricu. – Evo to sam vam želio kazati, da vas malo umirim i da vas malo poučim kako treba raditi. Ako bi bilo što jako zlo, onda pa bih dotrčao brzo doma!”

Vidimo mladog bogoslova Miroslava kako ovdje razborito o ratu razmišlja, kao ozbiljan vjernik kršćanin, i daje preporuke svojim najbližima. I on proživljava neizvjesnosti i teškoće koje donose mračne okolnosti u kojima teče život, ali on znade da ni u teškoćama nismo prepušteni mutnoj i bezizlaznoj sudbini, nego da je Bog gospodar cijele povijesti i svih događanja oko nas. Miroslav je dobro upamtio i usvojio riječi pouzdanja i nade velikog apostola Pavla: “Ako je Bog za nas, tko će protiv nas?!” (Rim 8,31). Gledajući na veliku neizvjesnost i mogućnost da uskoro dođe do rata Miroslav poručuje svojim:

“Onda prikažimo i povjerimo se Bogu i Svetoj Mariji. Oni će nas čuvati.”

Ratna cenzura pisama

Otkad se je Mussolinijeva Italija otvoreno uključila u rat na strani Njemačke (u lipnju 1940. godine), pojačana je – uz ostalo – i policijska cenzura nad pismima, tako da je pismeno komuniciranje znatno otežano. Osim toga, u jesen iste godine najbliži Mirov prijatelj vlč. Ivan Pavić, koji je bio župnik u Motovunskim Novakima, odveden je u konfinaciju na jug Italije, u Avellino (nedaleko Napulja). Iz tog vremena, i posebno iz ratne, 1941. i 1942. godine, ostalo nam je vrlo malo Bulešićevih pisama. Sačuvano nam je ipak nekoliko dopisnica koje je policijska cenzura lakše pratila i propuštala; na njima je Miroslav pisao adresu na talijanskom, a zatim sadržaj češće i na hrvatskom. Ovdje ćemo donijeti dio sačuvanih tekstova, koje piše iz Rima u jesen 1940. i tijekom 1941. godine - Ovo je druga godina Bulešićevog studija u Rimu. Sada boravi u zavodu 'Lombardo', zajedno s prijateljem Beletićem.

Prva u tom nizu je razglednica (od 13. 11. 1940.) koju Miroslav piše vlč. Paviću:

“Al Molto Reverendo Don Giovanni Pavi, Grottaminarda, prov. Avellino”. Donosimo prijevod talijanskog originala:

Miroslav Bulešić na motorkotaču s Božom Jelovcem

*“Pređragi don Ivane,
- Primio sam Vašu dopisnicu. Nije potrebno da se brinete za moj ‘feraiolo’ [dio ruha], jer mi nije potreban. Vaš kufer imam još uvijek ovdje. – Nadam se da se osjećate dobro i da ćete uskoro moći*

započeti s Vašim studijem. Ja se ne mogu žaliti na ništa. – Dok Vas s poštovanjem pozdravljamo i ja i Ratimir [Beletić], mi se preporučamo i u Vaše molitve.

– Vaš Miro.”.

Uskoro nakon toga, (26. studenog 1940.) Miroslav piše ponovno u Avellino dopisnicu na talijanskom:

“Predragi don Ivane,

- Najzad sam uspio poslati Vam jučer kufer i paketić koji sam držao kod sebe otkada sam došao ovamo. – Ratimir je dobio svoj kovčeg. – Ja sam ovdje dobro. Moji kod kuće, kako pišu, čini se da su također dobro. – Vama ne mogu drugo nego zaželjati svako dobro od Gospodina. Svakog Vas se dana sjećam u svojim molitvama i molim Gospodina da Vam dade snage i pomoći u ovoj kušnji.

- Pridružujem svojim pozdravima također pozdrave Ratimira

– i ostajem uvijek Vaš – Miro”.

Kako se vidi, Miroslav vlč. Paviću u konfinaciji piše kratko, jasno, u povjerenju – dirljivo.

Istog datuma kao i vlč. Paviću, Miroslav je pisao dopisnicu i njegovoj sestri Jeli, koja je ostala u Motovunskim Novakima u Istri:

“Časna gospođice,

- Napokon sam jučer imao prigodu da pošaljem ‘gospodinu’ robu. Mislim da nije ni sada kasno, jer ovdje nije zima, da bi mu bila potrebna zimska roba.

– *Pisao mi je jedamput te mi kaže da se nalazi dobro. Sada kaže da će se premjestiti na [neko] bolje mjesto. Hvala Bogu! – A Vi, kako se nalazite? Ufam se da ste dobro te da se ni malo ne žalostite za ‘gospodina’. To niti ne treba, jer nemate za što. Molite i radite što bolje možete, za drugo se ne treba skrbiti. Bog će pomoći! – Ja se također nalazim dobro. Zdrav sam, a kad je tako – nema straha za učenje i za rad.*

– *Primate svi skupa moj i Ratimirov pozdrav.*

– *Želeći Vam svako dobro ostajem Vam
– odani Miro”.*

Miroslav evo obavješćuje sestru vlč. Pavića Jelu o svojim kontaktima s ‘gospodinom’ i trudi se prenijeti joj utjehu, ohrabrenje i svoju solidarnost.

Sačuvan nam je također koncept Bulešićevog dopisa (na kartončiću u pismu, hrvatski), koji je iz Rima (18. 02. 1941.) uputio svom ujaku u Štinjan kraj Pule, gdje je ovaj boravio. Ujak je očito bio sklon piću, razbolio se, a bio je i dosta udaljen od kršćanskog života; bogoslov Miroslav pristupa mu prijateljski i kao rođak, nastojeći potaknuti ga da se približi Bogu i kršćanskom razmišljanju. Miroslav piše ujaku:

“Predragi ujače!

– Čuo sam, makar malo kasno, da ste bolestan. Žao mi je i suosjećam s Vama. Ali, pustite da Vam kažem, sam ste si puno kriv. Treba paziti i biti umjereni u piću (...). Poslušajte svojeg nećaka, koji Vam to govori od srca i radi svoje ljubavi prema Vama. – Sada pak gledajte brzo ozdraviti i držati se propisa liječnika. Osobito, nemojte se umarati... nego morate što više počivati! Drugo što Vam toplo i od srca preporučam jest da ne kunete! To je Vaša ružna navadva (...). Spomenimo se uvijek da sve što imamo, imamo od Boga (...). Spomenimo se, da nismo [stvoreni] za taj svijet, nego za drugi; da imamo jednu dušu po kojoj možemo misliti, ljubiti, spoznavati (...), a ta duša treba da se spasi (...). – Zašto je danas taj okrutni rat na svijetu? Jer nas hoće Bog strogo kazniti za naše grijeha! – Dakle budite dobri! Slažite se Vi i Baba, baš kao dobri sin i majka! (...)

Sačuvana nam je i razglednica koju je Miroslav iz Rima (01. 03. 1941.) uputio (na hrvatskom) sjemeništarcu Mirku Štokoviću (“Stocco Michele”) u Kopar:

“Dragi Mirko!

Veseli me što se spominješ uvijek mene, te si mi taj spomen priopćio svojim malenim pismom. – Evo ja, da Ti vratim dug, ne mogu Ti nego preporučiti marljivo učenje i neprestanu molitvu:

učiti i moliti, to je naš posao! Živi bratski sa svojim prijateljima, budi uvijek poslušan svojim poglavarima.

– Piši mi još često, da mogu znati kako je s Tobom.

– Uz srdačan pozdrav ja sam u Kristu

– Tvoj odani – Miro”.

Na koncu donosimo tekst dopisnice koju je Miroslav (31. 10. 1941.) – na početku treće godine studija u Rimu – uputio vlč. I. Paviću u Premanturu (kamo se ovaj bio privremeno vratio, ali u namjeri da opet dođe u Rim):

“Odgovaram odmah na [Vaše] pismo od 29.10.: već sam govorio s preuzv. Biskupom o tome. On će Vam priskrbiti mjesto kod onih Sestara. Stvar je već uređena! – Ovdje u našem Zavodu nema mjesta, već je sve krcato. – Drago mi je da ćemo se ubrzo vidjeti! – Večeras nam počinju duhovne vježbe, [trajati će] tri dana! – Želeći Vam da sretno prođete na putovanju te da lijepo dospijete do Rima,

uz najsrdačnije pozdrave – jesam u Kristu

– odani Vaš – Miro”.

Vrijeme je rata i fašističkih pritisaka, traži se oprez. No sami kratki navedeni tekstovi pokazuju nam Miroslava kao zauzetog, uzornog vjernika - bogoslova.

Pred subđakonomatom

Iz ratne 1942. godine sačuvani su tekstovi samo dvaju Bulešićevih pisama: očuvan nam je nacrt pisma kojim se Miroslav (15. 04. 1942.) kratko javlja roditeljima iz Rima, nakon što se ovamo vratio iz Istre, po isteku uskrasnih ferija; a sačuvano nam je i originalno pismo koje je bogoslov Miroslav (29. 08. 1942.) poslao svom prijatelju i zaštitniku vlč. Ivanu Paviću, neposredno pred početak duhovnih vježbi u samostanu benediktinaca u Dajli, u Istri. Za tjedan dana on će primiti red subđakonata: tada je to bio prvi ‘viši red’, završni korak prije reda đakonata, u neposrednoj pripravi na prezbiterat, svećeništvo. – Miroslav piše vlč. Paviću u povjerenju, očito je duhovno uzbuđen. Pismo odiše posebnom ljepotom.

“Velečasni gospodine!

Došao sam ovamo u Dajlu u samostan Benediktinaca da se malo saberem i da se pripravim na Subđakonat, koji ću primiti šestoga rujna u Poreču. Đakonat će mi podijeliti preuzv. Biskup mjeseca listopada... u Svetvinčentu. Prezbiterat ću primiti, vjerojatno, o Uskrsu.

Uskoro sam svećenik. Malo mi vremena ostaje da se pripravljam. Kako čovjek zanemari, kroz godine malog i velikog sjemeništa, misao da treba postati svećenik! Za to se mora vjerno i ozbiljno pripravljati!

Dao mi Bog – samo za to mu se molim – da bih postao vrijedan, vjeran i radin svećenik u vinogradu Gospodnjem. On neka se udostoji primiti i prihvatiti žrtvu, koju ću mu već u nedjelju prikazati. Tako Vam se preporučujem [da mislite na mene] u molitvi i na žrtveniku Gospodnjem, na kojem uzdignite s Hostijom – Kristom i moj dar (svega sebe, na onaj 6. septembra). (...)

Velečasni! Od srca mi izvire riječ zahvale Vama za sva dobročinstva što ste Vi prema meni učinili. Bog će Vas stalno naplatiti. Uyjeren sam da, da mi nije Bog dao da se s Vama susretnem u svom djetinjstvu, danas ne bih bio u prilikama u kojima se nalazim. Ako postanem svećenik, to moram Bogu najprije, a za njim Vama pripisati. Hvala Vam, dakle! Sa zahvalom prisiljen sam združiti i svoje pokajanje i molbu da mi oprostite, ako ste možda primili od mene koju uvredu ili nezahvalnost. Oprostite sinu svome.

Ponovno Vam se preporučujem u molitve i ponovno Vam od srca izražavam svoju veliku zahvalnost.

*Primite najsrdačnije pozdrave
od zahvalnog Vam Mira
U Dajli, 29. 8. [1942.]”*

Miroslav je dosad završio tri godine bogoslovskog studija u Rimu. Sada osjeća kako je došao na sami prag da postane svećenikom. Osjeća kako je vrijeme pripravljanja “kroz godine malog i

velikog sjemeništa” - previše brzo prošlo! Kao u ispovijedi Miroslav sebe ovdje optužuje: *“Kako čovjek zanemari!...”* Zapravo: u mladim danima čovjek misli da ima jako mnogo vremena, zauzet je školom i drugim malim programima, neposrednim obavezama – tako da se odjednom “probudi”: “Pa ja sam uskoro svećenik!” – Upravo dirljivo ovdje se ispovijeda svom dugogodišnjem prijatelju, prenoseći mu svoje najintimnije želje i molbe za duhovnu pomoć, kako bi postao pravi Kristov svećenik:

“Dao mi Bog – samo za to mu se molim – da bih postao vrijedan, vjeran i radin svećenik u vinogradu Gospodnjem.”

A u svom ‘Duhovnom dnevniku’ Miroslav je tih dana zapisao i svoju životnu posvetu:

“Prikazujem Ti se, o Bože, za Tvoju čast i za spas duša, osobito naših dragih i zapuštenih Istrana. Istro moja, kako si zapuštena i kako si daleko od Tvojega Boga! Obrati se Gospodinu, Bogu Tvojemu!”

Iz riječi ovog mladog pripravnika za subđakonat izbija posebna duhovna zrelost: to se pokazuje po kritičnom pogledu na vlastiti život i priznavanjem zasluga najbližih dobrotvora koji su pomogli njegov duhovni rast:

“Ako postanem svećenik, to moram Bogu najprije, a za njim Vama pripisati.

Hvala Vam, dakle!”

Miroslav će i kasnije kao svećenik, zajedno s drugim kolegama - svećenicima, otvoreno priznavati

posebne zasluge vlč. Pavića u odgoju brojnih istarskih svećenika.

S prijateljima u crkvi sv. Klementa (oltar sv. Ćirila)

Pred svećeničkim ređenjem

Vlč. Miroslav Bulešić bio je zaređen za đakona u Svetvinčentu (25. listopada 1942.), a malo potom krenuo je u Rim, da nastavi u sjemeništu 'Lombardo' - svoju četvrtu godinu studija. No kako vrijeme sada brzo protječe! Tek je prošlo par mjeseci, a Miroslav mora se spremati za skoro svećeničko ređenje (u travnju), pa će malo potom slaviti i Mladu misu. Sve će to biti u Svetvinčentu. On piše iz Rima 18. veljače 1943. godine tamošnjem mladom župniku Antunu Cukariću; traži njegov savjet i pomoć:

"Predragi!

... Danas sam primio [tvoju] razglednicu. Zahvali svima na pozdravima i uzvрати moj srdačan pozdrav.

Ja sam sve uredio s preuzv. Biskupom i sv. Kongregacijom. Dali su mi dispenu "glede nedostatne kanonske dobi". Bojao sam se da će biti teško to postići; no nije bilo nikakve poteškoće. Još bi mi falili ispiti, za koje ne znam kada ću i gdje položiti; i duhovne vježbe, koje ću obaviti ovdje. – Tako da mogu kazati da sam obavio one glavnije poslove. Hvala Bogu!

Sada predstoje druge malenkosti: propovijed, objed, sličice. To moram sada srediti i za to bih želio

imati Tvoj savjet, dapače odluku. I to mi javi čim prije, jer vrijeme brzo prolazi.

Ja mislim da nije oprezno zvati gosp. Banka za propovijed. Gosp. Pa[vić] kazao mi je sam da on neće [ne može]. Ja bih imao nakanu zvati možda gosp. Prematu. Ako on ne bi mogao doći, onda bih zamolio g. Brumnića ili Jurcu. Što Ti se čini?

Sličica: koliko bih uzeo? Koliko ih dao tiskati u jednom i u drugom jeziku [hrvatski i talijanski]?

Za objed bih također morao čim prije znati nešto pozitivnog, radi poziva. To [pitanje] uredi Ti s mojima. (...)

Javi mi onda za zbor. Ako neće pjevati muškarci, onda bih zamolio bogoslove da se malo pripreme; pa bi oni pjevali.

To mi javi.

Reci Perkoviću da sam dobio njegovo pismo. Hvala mu. Pisat ću mu uskoro.

Tebi i svima najsrdačniji pozdrav.

Tvoj odani Miro”

Kako do ožujka Miroslav nije primio odgovor na ovo pismo, pa piše opet vlč. Cukariću:

“Predragi Antune!

Nemam još Tvojeg odgovora. Morao bih čim prije znati kako i što si odlučio za moje ređenje i misu (jer se u Rimu mora dogovoriti s patrom za duhovne vježbe, mora mu točno reći koji će dan započeti) ...

*Prolazim svoje dane već u atmosferi sv. reda.
A ostaje mi malo vremena da se još ispunim svetim
željama i odlukama. Gledat ću što više
[prosvjetljenja] uzeti iz duhovnih vježbi. Mislim da
bih mogao ući u duhovne vježbe 30. ovog mj. Došao
bih doma 7. travnja.(...) Čekam Tvoje vijesti. Sada
pozdravljam i preporučujem Ti se toplo u molitve.
Tvoj zahvalni Miro”*

U prvom pismu, koje je upravljeno župniku vlč. A. Cukariću, Miroslav iznosi svoje dvojbe – kojeg bi svećenika pozvao za propovjednika prigodom Mlade mise: on smatra da “*nije oprezno zvati gosp. Banka*”, “*gosp. Pa[vić] je sam kazao da on neće*”. Možda će moći “*gosp. Premate?*” Ili g. Brumnić, ili g. Jurca... - Ovo je vlč. Miroslav pisao u veljači 1943. godine: tada se talijanska fašistička vlast još “čvrsto” držala u Istri; pod posebnom su prismotrom bili istaknutiji svećenici T. Banko i I. Pavić, a i V. Premate; treba biti “oprezan”... Vlč. Miroslav će na kraju zamoliti da mu propovjednik kod Mlade mise bude gospodin Brumnić.

Miroslav “*već živi u atmosferi sv. reda*”, ali se uz to mora ipak skrbiti i za mnogo “*drugih malenkosti*” koje treba usput rješavati; no on se uza sve to odlučno pripravlja na duhovne vježbe, za koje bi htio da ga ispune “*svetim željama i odlukama*” pa se stoga “*toplo preporuča*” vlč. Cukariću “*u molitve*”.

Mladomisnik s roditeljima i sestrama

Mladomisnik piše svojima

Kad je vlč. Miroslav Bulešić 11. travnja 1943. doživio da mu Biskup podijeli svećenički red (u rodnoj župi Svetvinčentu), osjetio se gotovo preobraženim, osjetio je da je ušao u neku jedinstvenu blizinu s Isusom Kristom Spasiteljem. Par sati prije samog ređenja zapisao je u svoj 'Duhovni dnevnik' nekoliko redaka iz kojih izbija strahopoštovanje pred svetinjom u koju će sada ući:

*"... Moj Bože, sav Ti se prikazujem, sav Ti se darujem: hoću da sav budem Tvoj, sada i uvijek (...) Slava Tvoja i spas duša! (...) Prikazat ću se sav za spas i za mir našeg naroda! (...)
Svećenik na vijeke!"*

– A kad je potom, nakon svih slavlja uz Mladu misu (26. travnja 1943.) i brojnih susreta sa svojim najbližima te mnogim vjernicima, nakon više od mjesec dana vratio se u Rim da dovrši akademsku godinu, on je 23. svibnja 1943. godine zapisao u 'Duhovni dnevnik' svoju radost, zahvalnost Bogu, svoj duhovni ushit, osjećaje preobraženosti – jer je za njega *"počeo novi život: svećenički život"* (pribilježio je to, uključujući i proslavu Mlade mise, na sedam ovećih stranica svoje bilježnice, od 96. do 103. str.). Ta radost i duboka svijest o vlastitom svećeničkom dostojanstvu osjeća se i u pismu koje je

uputio 11. lipnja iste godine iz Rima svojoj obitelji u Čabruniće. Prenosimo glavne dijelove:

“Predragi!

Došlo mi je tek jučer Vaše pismo. Hvala Bogu, da je ocu malo bolje. Bog će pomoći njemu i nama, samo ako je naše ufanje u Njega veliko. Molimo i molimo!

Drago mi je da ste obavili svoje veće poslove. Bog vam blagoslovio rad i trud. Žalosno je što je velika suša. I ovdje je strašna suša. Molimo se Bogu za dažd.

Dobro ste učinili kada ste dali ujc u to malo novca na račun. Ufajmo se da će ipak biti nešto pšenice barem za [vašu] potrebu. (...)

Bepo ...je mogao više učiti. (...) Morat će se mučiti kroz praznike. – Neka radi sada s vama. I otac neka vam štogod pomaže.

Do mjesec dana nadam se [da ću] biti doma. Imam još skoro sve ispite da položim.

Gledajte početi svi na sv. Sakramente za te Duhove. Duh Sveti došao u vaša srca i napunio ih velikom ljubavi prema Bogu, očuvao vas od svakoga grijeha i od svakoga zla. Moram na rad. Pozdravite mi Lucu i Paškolina, sve njih[ove] i sve druge prijatelje i poznanke.

*Vama – sve najbolje i moj svećenički
blagoslov; – i najsrdalniji pozdrav svima!*

*Vaš odani
Miro*

[Rim], 11. 6. 1943.

P.S.

*Danas su točno dva mjeseca da sam svećenik. Kako
brzo prolazi to vrijeme!”*

Miroslav piše svojim u obitelji: jednostavno, prijateljski, intimno, s njima dijeli neposredne brige, a dijeli im i svoje savjete. Lijepo se vidi kako je on duboko svjestan svojeg svećeničkog dostojanstva, a nastupa odmah i kao zauzeti dušobrižnik ukazujući svojim na putove revnijeg kršćanskog života: on je odsad “*Svećenik na vijeke!*”.

Ravnatelju ‘Lombarda’

Proslavivši Mladu misu u rodnoj župi Svetvinčentu (26. travnja 1943.), mladomisnik Miroslav vratio se u Rim i nastavio bogoslovne nauke do mjeseca srpnja. Nakon ljetnih ferija u Istri namjeravao je te jeseni nastaviti bogoslovski studij u Rimu, ali to više nije ostvario. Osmog rujna 1943. godine nastupio je naime dramatični preokret: ratna kapitulacija Italije, rasulo u zemlji i ustanak antifašističkih snaga širom Istre; te su snage objavile proglas o priključenju Istre Hrvatskoj i Jugoslaviji i digle ustanak; razvio se gerilski rat između Nijemaca i fašista s jedne te partizana s druge strane; ovime su nastale silne promjene i posve nove potrebe u porečko – pulskoj biskupiji, koje su izbliza zahvatile i vlč. Miroslava: on mora sada prekinuti sve programe o studiju u Rimu i mora se posvetiti dušobrižništvu u ratom zahvaćenom kraju, u Baderni, kamo ga je uputio biskup Radossi. – Upravo potresno je pismo kojim se Miroslav (20. 11. 1943.) javlja rektoru svojeg zavoda ‘Lombardo’ u Rimu; donosimo glavni dio pisma:

“Prečasni Monsinjore,

Javljam Vam se konačno da sam živ. A još sam živ, zahvaljujući Bogu! Iako živim, proživio sam dane pune neizvjesnosti, strepnje i utučenosti.

Posebno me još izbliza pogodila smrt mogega oca, koji je izdahnuo u miru Gospodnjem dana 31. 10. 1943. Nakon toliko patnji koje je podnio i on i mi – on je odavde prešao na drugi svijet. Jadni moj otac! Počivao u miru!

Kad bih Vam morao ispričati što se dogodilo ovdje kod nas od 8. rujna do danas Vi biste se prestrašili. Ako sam ostao živ moram zahvaliti na poseban način Bogu. Sjećam se onih mojih bježanja, onih metaka što su fjukali oko mene. Da upoznate donekle moju odiseju: započela je 18. rujna kad me Preuzvišeni dozvao da pomognem jednom svećeniku u dušobrižništvu. Ostao sam s tim župnikom više od mjesec dana daleko od moje kuće. Sredinom listopada počeo sam sam upravljati tom župom, a od 1. studenoga imam i dekret za nju. Zove se Baderna, udaljena je 13 km od Poreča. – Da znate kakvu sam pustoš našao: ljudi udaljeni od crkve (samo promislite: na nedjeljnu je misu dolazilo 10, 15 ili 20 ljudi, na ukupno 1500 župljana); narod koji ne zna moliti, koji vrlo malo pozna našu vjeru. Prava nesreća. Naprosto sam klonuo. Htio sam otići. Preuzvišeni je uporno tražio da se posvetim poslu i ja sam to učinio: sada idem, kao misionar, od kuće do kuće da pohodim ljude i pozovem ih u crkvu, da ih potaknem, da ih poučim... Toliko je posla! Nemam vremena da makar malo pogledam svoje knjige. Osjećam stalnu i jaku nostalgiju prema Rimu, prema 'Lombardu' i Univerzi. No mislim da se moram

pomiriti sa sudbinom i da trebam izvršiti volju Biskupovu.”

Miroslav potom javlja o posebno teškim kušnjama koje su prošlih dana zadesile kolegu vlč. Beletića koji je zajedno s njime već više godina boravio u zavodu Lombardo: oca su mu ubili Nijemci, majka i sestra u zatvoru, on je više od petnaest dana bio zatvoren i stalno ispitivan, spasila ga je samo Božja milost. No vlč. Beletić se ipak tješi i ponavlja: ‘Mi smo na svijetu ne da spašavamo svoja tjelesa, nego dušu: iskoristimo ovu dobru prigodu’.

Zatim vlč. Miroslav nastavlja:

“A kako je s Vama? Kako je u ‘Lombardu’? Kako je u Rimu? Jesu li škole opet otvorene? (...) Pozdravite mi sve koji žive u ‘Lombardu’. Dragi ‘Lombardo’! Možda ga nikada više neću vidjeti! Bijedan je naš život! Uzaludan je i bez vrijednosti, ako ga – i u takvim okolnostima – ne prikažemo Bogu. Mi živimo u danima kada se iziskuju žrtve i darivanje Bogu i bližnjemu.

S najvećim poštovanjem pozdravljam

i ostajem Vaš najodaniji

sveć. Miro Bulešić.”

Euharistijski blagoslov u župnoj crkvi u Kanfanaru

Iako mu je bilo izuzetno teško, Miroslav je prihvatio volju biskupa da se posveti radu na obnovi župe Baderna. I počeo je kao misionar okupljati raspršene župljane. Na mladomisničkoj sličici Miroslav je bio zapisao kao program svoga svećeničkog života riječi iz Gospodinove molitve: *“Dođi kraljevstvo Tvoje. Budi volja Tvoja!”*

Sada je shvatio što Bog od njega traži i zaključio je:

“Mislim da se moram pomiriti sa sudbinom i da treba izvršiti volju Biskupovu.”

Čestitka mladomisnicima

U knjizi “Istarska Crkva u ratnom vihoru, II.” preč. Ivan Grah navodi (str. 23.): “Prema ocjeni očevidaca i preživjelih učesnika kao i kasnijih istraživača može se slobodno ustvrditi da je 1944. godina bila jedna od najkrvavijih, najžalosnijih i najtežih godina naše povijesti”.

– I područje oko Baderne, oko vlč. Bulešića, bilo je te godine puno krvi, nasilja, ubojstava, plača i tjeskobe.

No i u ovoj ratnoj 1944. godini, punoj nesreća, suza i krvi, crkvena zajednica u Istri doživjela je i dane vedrine, radosti i nade – prigodom svećeničkih ređenja i mladih misa čak šestorice kandidata: u porečko-pulskoj biskupiji zaređeni su: vlč. g. Giuseppe Radole i Josip Cukarić, a u tadašnjoj tršćansko-koparskoj biskupiji zaređena su (04. lipnja 1944.) čak četvorica istarskih Hrvata: vlč. Božo Jelovac, Slavko Kalac, Božo Milanović (mlađi) i Ratislav Udovičić.

S ovom četvoricom mladih ređenika vlč. Miroslav bio je povezan bližim prijateljskim vezama, još od godina zajedničkog boravka u sjemeništu u Kopru.

Kao župnik u Baderni on im sada, neposredno pred svećeničko ređenje, upućuje svoje pismo s čestitkama i porukama:

“Predragi Mladomisnici!

U predvečerje vašeg ređenja javljam vam se da vam podarim svoje bratske čestitke za tako veliko otajstvo što će se u vašim dušama zbiti. Predstavljam si vaše strahopoštovanje, vaše uzbuđenje i također [vašu] nestrpljivost u čekanju. Misleći na to, proživljavam i ja svoje [nekadašnje] dane koji su bili slični vašima. Krasni dani! Ali su malo trajali. “Sic transit...” [“Tako prolazi (slava na zemlji)”]. Kako je teško sada živjeti i ostvarivati u svojem životu ono što se u takvim danima sanja! “Imitemini quod tractatis!...” [“Nasljedujte što, kao svećenici, obavljate”].

Dočuo sam da ćete svi promisiti u Trstu. Dobro je to, ali mislim da je pogreška ako ne prikazete svečane Sv. Mise u vašim župama. Moramo se poslužiti svim prigodama da se narodu [kao svećenici] prikazemo, da mu protumačimo što smo mi, za što živimo. Prva misa je lijepa prigoda koja se ne bi smjela propustiti, izbjeći. Toliko napadaju na nas!... Širimo tu dobru [pozitivnu] propagandu, koju će ljudi razumjeti i tako će se više ‘zaljubiti’ u svojeg sina koji stupa na oltar Gospodnji da žrtvuje Krista, a i sebe s Kristom, za spas naroda.

Ja vas čekam sve u Baderni. Svaki od vas će biti ovdje jednu nedjelju. Svečanost samo u crkvi. Javite mi kada ćete moći doći, da mogu tako javiti ljudima.

*Nakon Mlade mise Josipa Cukarića u Svetvinčentu 1944. g.
Miroslav treći s desna.*

*Moje vas molitve prate, napose u tim danima,
da vaša žrtva bude potpuna; a vi sjetite se [u molitvi]
ovog jasnog "trožupnika"⁵⁰, da uzmogne što više
dobra učiniti sebi i ovčicama!*

Uz bratski pozdrav ostajem vam odani

Miro [Bulešić]"

Baderna, 30. 5. 1944.

⁵⁰ Autor misli reći: župnika na tri župe, tj. u Baderni, Sv. Ivanu od Šterne i Muntrilju.

Miroslav očito duboko proživljava svoje svećeništvo i vidimo iz pisma kako svoju vjeru i svećenički angažman nastoji prenijeti i svojim mladim prijateljima. *“Toliko napadaju na nas!...”* No Miroslav se zbog toga ne zbunjuje. On poručuje: *“Bila bi pogreška da se mlada misa slavi samo u Trstu”*, treba doći i u vlastite župe. On stoga potiče mladomisnike na pastoralnu inicijativu, na “pozitivnu propagandu” za upoznavanje službe i djelovanja svećenika, da se kršćani još “više ‘zaljube’ u svojeg sina koji stupa na oltar Gospodnji” da se žrtvuje za spas naroda. Miroslav radi toga odmah i poziva mlade prijatelje da dođu u Badernu, da se izredaju kao misnici u ovoj župi, svatko jednu nedjelju. Svečanost će se obaviti samo u crkvi, on će sve spremati sa župljanima.

Ovdje nema ni spomena o brigama, strahovima, opasnostima koje je 1944. godine cijeloj Istri donio rat. Miroslav kao da poručuje ovim mladim svećenicima: s njima će u Badernu doći vedrina, nada i blagoslov Božji koji nadvladava sve tjeskobe krvavog rata.

Pastir u vrijeme rata

U teškim ratnim prilikama (1944. - 1945.) Miroslav se Bulešić u župi Baderna spremno, odvažno i požrtvovno posvetio dušobrižničkom djelovanju u svojoj rastrganoj sredini, među jednostavnim narodom. To pokazuju brojni Bulešićevi zapisi, posebno niz pisama koje je kroz to vrijeme uputio svom prijatelju vlč. Ivanu Paviću (usp. pisma od 27. svibnja 1944., 18. kolovoza 1944. i 29. siječnja 1945.).

Miroslav je u ratom razdrtim župama poduzetan i neumoran 'pastir', u suradnji s biskupom i subraćom svećenicima.

– Ovdje prenosimo glavni dio pisma koje je 18. kolovoza. 1944. godine uputio vlč. Paviću u Premanturu (zahvaljuje za primljeni listić o 'savršenom kajanju' "Spasenje poslije brodoloma").

"Velečasni!

Došlo mi je Vaše pismo od 12.8., a pred nekoliko dana i ono od 26.7. Dobio sam također i listiće, koje sam već razdijelio ovdje mojim župljanima i poslao ostaloj subraći. Šaljem Vam ujedno i novac... Hvala Vama što se uvijek žrtvujete za ljude. Pogodili ste kada ste dali tiskati ovaj listić. Njime naime pokazujete jadnim ljudima što je "jedino potrebno". Veselo su čitali svi. Bog Vam široko naplatio!

*S prvopričesnicima u Kanfanaru 14. srpnja 1946.
(na imendan)*

Ja nestrpljivo čekam da bi se dovršio tiskati Katekizam. Ovdje mi nitko od djece nema nikakav katekizam. Jako bi mi to trebalo. Sada pripremavam djecu za prvu Pričest u svim trima župama. A teško je kada djeca nemaju ništa u rukama. Djeca slušaju jako veselo nauku koju im pružam, čudeći se ljepoti nauke koja je odjevena u materinskom jeziku. To ih privlači. A teško je, osobito ovdje u mojoj župi, jer za ovu djecu i imenice i skoro sve riječi [zvuče kao] nešto novo, i zato moram tražiti one besjede i pojmove koje oni mogu razumjeti. Kršćanska nauka je temelj, jedini temelj, sadašnjem i budućem čovječanstvu.

Nekoji od subraće se pitaju što bismo mi morali učiniti da dođemo u susret tužnim ljudima. Ja se držim ovoga: naučavati ih na svaki način vjerske istine. – A to ljudi od nas i očekuju.

Ja bih želio dobiti puno tih knjiga o kakvima mi pišete; brojni odrasli, osobito ženske, počeli su čitati knjige koje im posuđujem; a moram izabirati za njih samo ono što je lako. Pisat ću u Trst za tu stvar.

Ovdje nemamo posebnih novosti. Vidio sam Zvonka [Brumnič] u srijedu u Muntrilju (za svečanost Sv. Roka): on je uvijek uznemiren i htio bi nešto veliko učiniti. Uvijek Zvonko ostaje Zvonko! –

Pred malo je dana bio ovdje Kolić. Započeo je i on “po našu” [hrvatski] u svojoj župi [u Funtani]. Nije imao smetnje. Zadovoljni su i njegovi župljani. – Za Mira Zamlića čujem da jako fino radi u svojoj župi. Hvala Bogu! –

Ne ostaje mi drugo nego da Vas najsrdačnije pozdravim. Puno pozdrava Vašoj obitelji. –

Odani i zahvalni Vam

Miro”

U Baderni, 18. 8. 1944.

Nekoliko mjeseci prije ovoga Miroslav je iz Baderne bio uputio vlč. Paviću poznato pismo (od 27. svibnja 1944.) u kojem iznosi razne pastoralne pothvate i sažimlje na koncu svoja razmišljanja:

“Želio bih jako s Vama razgovarati. Kako? Kada?

Ovdje životarimo, ako gledamo na život s naravnog i individualnog stanja. Visimo na koncu i nad jamom svi. Gore kod g. Zvonka [Brumnića u Tinjanu], Polde [Jurce u Trvižu] i drugih položaj je još gori. – Meni su bili zastrašili i osudili me ovi naši [partizani], poslije su se ispričali. Dokle smo smo. To je glavno da vršimo svoju dužnost i da ne izgubimo glavu za koju bedastoću zemaljsku, već za važnu stvar nebesku. – Spasenje čovječanstva možda ovisi o nama. Između žalosnog, tužnog, krvlju natopljenog naroda mi moramo biti dobri Samaritanci, koji tješimo, liječimo, pridižemo, zavijemo svaku ranu u bijeli omot ljubavi, jer mržnja uzrokuje krvarenje a ljubav zacijeljuje rane. Ljubavi, ljubavi treba danas u nama, da je možemo širiti rječju a osobito djelom.

...Imate pravo da treba moliti Srce Isusovo i Marijino. Molimo i radimo...

Memento ad invicem [Molimo jedan za drugoga].

Uz srdačni pozdrav

Vaš zahvalni Miro”

[Baderna] 27. 5. 1944.

I sam vlč. Pavić bio je dirnut i zadivljen Mirovim razmišljanjem, tako da je na čelu ovog pisma olovkom pribilježio svoju opasku: “Izjeda me revnost [za Dom Tvoj]” – riječi koje su apostoli bili primijenili na Isusa kad se odlučno založio za svetost hrama u Jeruzalemu (Iv 2,17).

“Duhovni testamenat”

Pod naslovom “Duhovni testamenat” sačuvano nam je pismo vlč. Miroslava Bulešića kojim se kao župnik u Baderni 23. travnja 1945. godine oprašta od svojih najbližih, od majke i drugih ukućana, od prijatelja i svih župljana; on im svima zapisuje i svoje posljednje poruke. – Zašto se vlč. Miroslav “oprašta”? Piše kao da je na kraju života, kao da se nalazi pred neminovnim rastankom – pa želi svima prenijeti što nosi najdublje u sebi, a ovo mu je posljednja prilika da progovori.

Drugi svjetski rat upravo završava; za tjedan-dva i njemački će čelnici potpisati konačnu kapitulaciju; već se sada osjeća potpuno rasulo i u Istri i po susjednim zemljama. Osjeća se da je posve blizu oslobođenje od Nijemaca i fašista, - ali u Istri mnogi osjećaju kako se vjerojatno približava “oslobođenje” od svih koje su fanatični komunisti proglašavali svojim neprijateljima, “reakcijom”, “izdajnicima”... Tijekom posljednjih par mjeseci poubijani su u Istri brojni ‘narodnjaci’, istaknuti vjernici, pa što mogu drugo očekivati i najaktivniji svećenici? Vlč. Miroslavu stizale su već od 1944. godine brojne prijetnje smrću zbog njegovog tobožnjeg “političkog djelovanja”, a on je obavljao samo revniji pastoralni rad; oni koji su mu više puta prijetili smrću – mogu sada smrt i zadati. Vlč. Miroslav je osjetio potrebu da napiše svoj “*Duhovni*

testamenat”, svoju završnu poruku, čije glavne dijelove ovdje prenosimo:

“Svjestan da sam obavio uvijek svu svoju dužnost, prožet gorućom ljubavi do svojeg stada; [u želji] da još uputim svoje vjernike na put poštenja i dobrote, hoću da ti progovorim, moja žalosna majko, draga braćo i mili moj narode.

Tebi se, majko, zahvaljujem na svim žrtvama, koje si za me ti pretrpjela, na ljubavi što si uvijek dokazala ... dok si me vidjela svećenika na oltaru. Majko, Bog dragi će ti naplatiti sve to na drugome svijetu. Na tom svijetu Bog ti podijelio veliku utjehu (...). Tvoj sin trpi za Boga i za poštenje i za vjeru ...

Ne mogu propustiti prigode a da ne spomenem i svojeg blagopokojnog oca, koji je bio žrtva svojih dužnosti.... Srce mi se cijepa kad pomislim na muke za me od njega podnesene. Bog mu dao pokoj vječni.

Zahvaljujem se braći svojoj, svojoj pokojnoj sestri Mari, svojoj sestri Luci i Zori, svojem bratu Bepu. Bratska ljubav je uvijek vladala među nama ... Bog vas čuvao od svakog zla i pratio vas uvijek u cijelom životu (...).

Majko, brate, sestre, budite jaki. Nemojte klonuti duhom! Sačuvajte se uvijek u milosti posvećujućoj. Trpimo svi za ljubav prema Bogu. Sve će svršiti i na tom svijetu, i trpljenje i žalost, a na drugom čeka nas slava (...). “Sve mogu u Onome koji me jača” [apostol Pavao, Fil 4,13]. Hvala svim

rodacima, prijateljima, poznanicima, dobročiniteljima.

Hvala i tebi, mili moj puče! Bio sam malo vremena s tobom. Dosta mi je bilo da sam te upoznao, da sam vidio tvoje mane, tvoje pogreške. Upoznao sam tvoju dušu, oćutio sam tvoje poteškoće, jer su tvoje poteškoće bile moje, tvoje žalosti bile moje. Ah da, odmah prvu nedjelju što sam misio tu (24.9.1943.) mogao sam Ti preporučiti kršćanski život. Ta preporuka je bila uvijek u mojim propovijedima. Budite kršćani u pravom smislu riječi. Nemojte biti kršćani samo na polovicu. Postali smo prijatelji u kratko vrijeme! Slagali smo se u svemu. Ja sam svakoga primio (...). Siromaha nisam pustio praznoga doma. One koji su bili u zatvoru sam zagovarao i izvukao uz pomoć Presvijetlog Biskupa iz zatvora. Tako da mogu kazati da sam preko stotinu ljudi spasio. Podučavao sam djecu u kršćanskom nauku jer je bila moja namjera da vam djeca budu ... odgojena u duhu vjere, u duhu poštenja i dobrote.(...) U savjesti mogu vam kazati da sam svima učinio dobro a nikomu zlo. A ti, narode moj, nisi bio zahvalan. Ja te pitam: što sam ti učinio ili u čemu sam te ražalostio?... Tvoj odgovor već čujem. Nećeš da živiš kršćanski. Nećeš da služiš Bogu i da štuješ njegove zapovjedi. (...) Puče moj, Bog želi da se njemu obratiš.

Moja zadnja preporuka jest ova: Budite pravi kršćani. Bogu služite i bit će vam dobro, na tom svijetu i na drugom. ZBOGOM!

Blagoslovio vas Svemogući Bog Otac i Sin i Duh Sveti.

Od svih pitam oprost.

A moja osveta je oprost.

Bože, oprosti svima i sve obrati na pravi put.

U Baderni, 23. 4. 1945.

[Miroslav Bulešić]”

Razgovor s prijateljem svećenikom

Poznato je da se vlč. Miroslav Bulešić među svećenicima u Istri odlikovao kao uzoran svećenik. Njegovi mlađi kolege, od kojih nekoliko i danas živi među nama, svjedoče kako su na vlč. Miroslava s udivljenjem gledali kao na idealnog dušobrižnika u kojega su nastojali ugledati se. Iako je bio posve mlad svećenik, vlč. Miroslav je uživao posebni ugled, njemu su se mnogi obraćali za savjet u svakodnevnim teškoćama. Svojim životom on je zasjao kao uzoran svećenik, prožet vjerom i dubokom pobožnošću; a kao dušobrižnik bio je svom dušom apostolski predan konkretnim ljudima koje je svakodnevno susretao.

To nam lijepo svjedoči i opširnije pismo koje je vlč. Miroslav iz Pazina 1947. godine uputio svojem mlađem subratu vlč. Antunu Prodanu, koji je kao mladomisnik bio poslan za upravitelja župa Raše i Sv. Martina, a u pismu vlč. Miru iznosio je svoje brige i tražio savjete. Bilo je to u onim posebno teškim poslijeratnim godinama, kad su komunisti – boljševici vršili osobito grub pritisak na Crkvu i svećenike. No Miroslav je živio od vjere u Krista živoga, on je bio pun vedrine i nade, on je zračio dubokim optimizmom. U ovom pismu on razgovara s

mlađim prijateljem, iznosi mu svoja uvjerenja i daje konkretne prijedloge, intimno i u povjerenju.

“Predragi Antune!

Stiglo mi je Tvoje pismo od 8. o. mj., koje me je uvelike razveselilo, jer mi je govorilo o Tvojem svećeničkom radu, zanimanju, oduševljenju i ujedno o Tvojim ogromnim, ali za Tvoj mladenački svećenički žar nadmašivim, poteškoćama.

Vrlo dobro si započeo svoj rad. Napreduj! Upoznaj župe, gledaj duboko u potrebe svojih vjernika, študiraj na licu mjesta način apostolata, nemoj se nikada pustiti nadvladati dvojmom “ne znam što raditi ni odkuda početi”. To bi bilo vrlo opasno, jer bi lako pao u pasivnost, u nerad. Ne smije Te strašiti ni pasivnost sa strane ljudi, ni protivnost, ni karakter. Ti još bolje uvidi o čemu se uglavnom radi, da li o pasivnosti ili protivnosti ili neznanju i onda poduzmi mjere: nakon dubokog promatranja napravi dijagnozu i dijeli lijekove. A nemojmo zaboraviti, da moramo mi našim životom govoriti i protiv pasivnosti i neznanja i ljudskog obzira itd. “Servite Domino in laetitia” [služite Gospodinu u veselju], – “Beati pedes evangelizantium bona...” [blagoslovljene noge onih koji navještaju dobro], “Memor esto conditionis Tuae” [budi svijestan svojega položaja]. Ah! Nemojmo na to zaboraviti. Mi predstavljamo Isusa. Kad bi bio On na našem mjestu, kako bi radio?

Koliko brige u Njemu, koliko dobrote, razumijevanja, zanimanja (tako da se u svojem javnom životu neprestano kretao po Palestini, da svima čini dobro...); a ujedno u njemu koliko tuge za one, koji ga nisu htjeli, koliko molitava za sve, koliko žrtava...! Hoćemo li uspijevati u našem radu? Budimo združeni s Njime! Zapamtimo dobro ovu istinu, koju je meni moj Duhovnik neprestano ponavljao: toliko ćemo mi uspjevati, koliko budemo združeni s Isusom. Dakle uže sjedinjenje s Njime i u molitvi i u žrtvama i u dobroti... Doći će već uspjesi apostolskog rada, koji ipak neće biti naši uspjesi već Njegovi, jer mi nećemo raditi za se, sebi u čast, već za Nj i Njemu na čast. “Memor esto conditionis Tuae” [budi svijestan svojega položaja]! To je vrlo potrebno da držimo na pameti, te da se smatramo oruđe u rukama Božjim, svijesno oruđe, koje se dobrovoljno postavlja na raspolaganje dragom Bogu, da On preko istoga širi svoje Kraljevstvo, svoje milosti i spašava duše. Dakle ne radimo mi, već preko nas dragi Bog. Zato s njime mi moramo biti što više združeni. Sredstvo ujedinjenja s Njime jest molitva ili privatna (razmatranje i druge naše forme pobožnosti) ili javna (sv. Misa, brevir). Ukorijenjena mora biti u nama molitva a mi preko nje u Bogu. Tako ćemo mi ‘sisati’, da tako kažem, iz Izvora hranu za našu dušu i za duše vjernika. – Da bismo se mi mogli što više približiti Božanskome Spasitelju i doista raditi kako On hoće, od velike će nam koristi biti molitve drugih pobožnih kršćana. Za to tražimo

pomoć i kod drugih, naročito kod djece, jer su njihove molitve od Boga uslišane. Tražimo između djece tolike malene Sv. Terezije od Malenog Isusa, koja je baš zbog molitava i žrtava, - koje je Ona Svevišnjemu prikazivala za obraćenje grješnika, - bila proglašena Zaštitnicom Sv. Misija. Ako od drugih pitamo koju molitvicu za obraćenje nekog grješnika, mi ovome damo prigode, da dobije zasluge za vječni život. Uostalom, nastojmo često promatrati vjersku istinu o Mističnom Tijelu Isusovom, da se malo učvrstimo u svojem apostolskom radu.

Miroslav Bulešić s prvopričesnicima u Rukavcu 15. lipnja 1947.

No dosta s predikom.

Ja, da sam na Tvojem mjestu, radio bih ovako: išao bih što prije od kuće do kuće, i u jednoj župi i u drugoj. Razumije se, da bih taj svoj posjet propagirao, tako da bih učinio da svi budu o tome informirani i ujedno izvješćeni o svrsi mog dolaska u svaku kuću. U svakoj bih se kući zaustavio, razgovorio se s ukućanima, zanimao se za njihovo zdravlje, rad, djecu itd. i obećao bih im ... da ću ih i ubuduće doći posjetiti. Uredio bih čim prije pitanje vjeronauka. ... Poučavao bih – kako to Ti već radiš – djecu u pjevanju i to što ljepše moguće, i preko ove dječice privlačio bih i druge i same njihove roditelje. Stvorio bih od dječaka malu grupicu ministranata; njih bih naučio lijepo služiti sv. misu, upoznao bih ih malo s liturgijom itd., pa s katekizmom, i preko njih zvao roditelje, s njima se molio za obraćenje drugih. Ja osobno, a tako sigurno činiš i Ti, u svim svojim poteškoćama izjadao bih se s Kristom, i povjerio njemu sve svoje neprilike živom vjerom i velikim zaufanjem. “Omnia possum in Eo qui me confortat” [Sve mogu u Onome koji me jača] - govorio je apostol sv. Pavao. A što mi mislimo, da je sv. Pavao imao posla s anđelima? I koliko i kakvih je protivnika on uvijek imao! On je bio hrabar, vjeran, oduševljen i druge je oduševljavao, tako da se nisu bojali i javno, uza sve protivnosti, ispovijedati svoju vjeru, kako možemo to razabrati iz njegovih poslanica.

Ako Ti se čini, kušaj ovako raditi. Uostalom vidi Ti kako Ti je najbolje. Ne slušaj mene. (...)

Kao Tvoj prijatelj, ja si želim, da bi Tvoje župe postale uzorom drugima. A Ti ne štedi se. "Homines sunt voluntates" veli sv. Augustin. Ja bih skoro preveo, premda se bojim da ću pogriješiti, ovako tu njegovu definiciju; a to "latu sensu" [u širem smislu] i obazirajući se nekako na plod volitivnog napora: "Čovjek vrijedi koliko radi ili bolje koliko se žrtvuje - a tu u našem slučaju - za Boga." (...)

Veselit će me svaka Tvoja vijest, a i svaka Tvoja bratska opomena. Daj mi i Ti koji savjet o mojem radu. Pomozimo si jedan drugome. Živimo sjedinjeni u molitvi, u idealu, u radu. "Quam jucundum est habitare fratres in unum" [Kako je ugodno kad braća borave zajedno]. I ako to ne možemo tjelesno, dajmo duhovno.

Znaj još to: danas sam molio ja i naši đaci po Tvojim nakani, za Tvoje potrebe. Ja sam Te se sjetio u sv. Misi, što ću učiniti i u buduće, đaci pak su prikazali sv. pričest, sv. misu, sv. krunicu u gore navedenu svrhu.

Budi mi veseo. Majka Nebeska nek Ti bude u pomoći.

Javi mi se često, i dugim pismom.

Bratski Te pozdravljam.

U Kristu Isusu odani prijatelj

[Miro Bulešić]"

Pazin, dne 11. svibnja 1947.

Kolika mladenačka svježina i duhovni optimizam izbijaju iz Bulešićeva pisma! Kolika vjera i pobožnost, kakav pastoralni žar i polet! On pokušava poduzeti sve da kao pastir dođe do duša koje su mu povjerene. On posjećuje ljude po njihovim kućama, sa svima se osobno upoznaje. On se trudi odmah započeti s mladima do kojih može doći: poučava ih u liturgijskom pjevanju, preko mladih nastoji doći i do njihovih roditelja, do starijih. Posebnu pažnju posvećuje skupini dječaka – ministranata, koje uvodi u slavljenje liturgije i upoznaje ih s katekizmom; sa svima mladim suradnicima on se usrdno moli za obraćenje drugih. A u svim naporima i teškoćama on će se izjadati s Kristom, njemu će prikazati svoje neprilike živom vjerom i velikim pouzdanjem. On je svijestan vlastitih slabosti, ali i od Krista očekuje da će ga podržati i voditi, kako je to činio s velikim apostolom Pavlom: “Sve mogu u Onome koji me jača”. – Vlč. Miroslav s divljenjem promatra lik apostola Pavla koji se u radu susreće s brojnim teškoćama ali ostaje hrabar, vjeran, oduševljen. – Miroslava nadahnjuje mudrost velikoga Augustina, s kojim se jamačno druži. – Miroslav živi u prijateljskom zajedništvu i povezanosti sa subraćom svećenicima: “Živimo sjedinjeni u molitvi, u idealu, u radu”. On se moli za svoga prijatelja i njegove potrebe, on ga se sjeća u svetoj misi.

Kad je po izlasku iz zatvora u Lepoglavi, kasnije u zatočeništvu u Krašiću (1953.) blaženi

kard. Stepinac saznao za Bulešićevu smrt, on je u pismu dr. Ivanu Paviću izrazio svoju veliku bol i s pravom vlč. Miroslava nazvao "taj dobri i idealni mladi svećenik", "dobar radnik na njivi Gospodnjoj u dragoj Istri".

Velikanoć gospodine!

Nakaziti mis je, samom Lboru stvoriti Katehetiku Sekcija, koja bi morala voditi brigu za vjeronauk u prim. školama. Biste li bi mogli stupiti u tu Sekciju? Ja mislim, da hoćete, i da ćete priskočiti moći naša, naročito, mladima djet. svoje savjete i upute u kateh. djelovanju.

Čekajući Vaš odgovor i pozdravljajući

jevanje Vj. Zahrab.

Mr. Štuleri

Pazin, dan 17. 5. 1947.

Faksimil pisma vlč. Ivanu Paviću

Posljednja pisma

Posljednja dva pisma Miroslava Bulešića koja posjedujemo, upravljena su (u ljeto 1947.) svećeniku Tomi Banku, koji je tada bio župnik u Tinjanu. Kao ugledniji svećenik, on je bio također predsjednik “Zbora svećenika sv. Pavla za Istru”, svećeničkog društva u kojem je vlč. Bulešić bio tajnik. Uvaženi stariji župnik Banko i mladi vlč. Miroslav bili su tako, kao predsjednik i tajnik “Zbora svećenika”, u neposrednoj i bliskoj suradnji već od samog nastanka “Zbora” u srpnju 1945. Pisma, koja su sada pred nama, napisao je vlč. Miroslav pred kraj života: prvo pismo tipkano je na stroju u Pazinu 18. srpnja 1947., drugo je pismo vlastoručno ispisano također u Pazinu, i to 21. kolovoza 1947.; bio je to četvrtak, a tri dana kasnije u nedjelju vlč. Miroslav je u Lanišću ubijen. U petak 22. kolovoza rano izjutra vlč. Miroslav je, prateći djelatelja krizme mons. Ukmara, iz Pazina krenuo prema Čićariji (za Kubed, pa Buzet, pa Lanišće...).

Ovo je – vjerojatno – posljednje pismo vlč. Miroslava.

Najprije iznosimo kratki osvrt na prvo pismo, koje je opširnije, cijela gusto tipkana stranica: vlč. Bulešić opširno obrazlaže i ispričava se predsjedniku “Zbora” vlč. Banku zašto neće moći sudjelovati na sastanku “Zbora” predviđenom za 24. 07. 1947.

godine; on je naime bio obećao župniku Klane da će toga dana kod njega započeti s trodnevnicom za majke i djevojke; osim toga vlč. Milanović je tražio da se taj sastanak (24. srpnja) ne održi, jer da on neće moći sudjelovati, dok su nakon toga vlč. Jurca i vlč. Pavlišić tražili da se sastanak ipak održi, ... Sad se vlč. Miroslav našao u stisci zbog sukoba obaveza, pa moli vlč. Banka za razumijevanje. On nadalje javlja kako željno iščekuje da se nakon toga održi glavna skupština “Zbora”, na kojoj se želi riješiti dužnosti Tajnika:

“Ja želim samo jednu stvar: ići raditi na župu.” A sada: on je rastrgan raznim obavezama, *“...moj rad nije organiziran, jer ne znam što i gdje bih radio. To me jako muči i uznemiruje...”*. On je ipak svijestan kako *“...smo na ovome svijetu [za to] da trpimo i da se spasimo.*

Pa neka meni ovo koristi u tu svrhu.

Hvala dragom Bogu!”

Tako vlč. Miroslav zaključuje svoj prvi dopis.

Donosimo cijeli tekst drugoga pisma koje je Miroslav uputio vlč. Banku samo nekoliko dana pred smrt; glavna tema je: kako da se ostvari predviđeni susret vlč. Banka i djelatelja krizme mons. Ukmara, koji se trebao održati idućeg tjedna u Boljunu (26. 08.). No, do tog susreta neće doći, onemogućit će ga zločin u Lanišću. – Vlč. Miroslav piše (u četvrtak):

Velečasní Gospodine!

Mimo. Dr. Urban št. 42 je u jutroak u Bogumu i Paznu
u prijedu u Šušnjevi i Brodu, u četvrtak u Čepču i Kosofahu.
Vi ćete ga možda dočepiti u Bogumu. Kako? Ni ja sam neznam, kudni
da će prispjeti spavati u miš izmestu št. i 26 u Lanišću. Računam
ipak, da će prije dne 26 t. p. doći u Bogumu do Pazna, da si uome
benzin. No, bi došli na št. t. u. pa ćemo vi pronaći.

O. Jekiću misam još vidio. Ako ga vidim, izgovorit ću se
o stvari.

Dvije su mi, da je bila prva Gudi: prva i druga su pr-
tomnja iz St. Petra, te da ste pjevali: st. Hvala dragom Bogu.
da se je tako po zbilu.

Bog zunda što i za što radi.

Uz odgovorajući pozdrav

Pazin, dne 24. 8. 1947.

Vaš oduševljeni
Miroslav Pilić

P. S. Jačanu Vana (a Vi, parite intercomom), bi
koji je p. Anđelko Lica pulje Vaš kladisat in gromovite
Srećno Lenzan iz Jecija: 130

Faksimil pisma vlč. Tomi Banku (posljednje pismo)

“ Velečasni gospodine!

Mons. dr. Ukmar bit će u utorak u Boljunu i Pazu, u srijedu u Šušnjevici i Brdu, u četvrtak u Čepiću i Kožljaku. Vi ćete ga moći dostići u Boljunu. Kako? Ni ja sam ne znam, budući da će Monsignor u noći između 25. i 26. spavati u Lanišću. Računam ipak da će šofer dne 26. o. mj. doći iz Boljuna do Pazina, da si uzme benzin. No, vi dođite 25. o. mj. pa ćemo već providjeti.

O. Jekića nisam još vidio. Ako ga vidim, izvijestit ću ga o stvari.

Pričaju mi da je bilo puno ljudi sinoć s Vama na putovanju iz Sv. Petra, te da ste pjevali, itd. Hvala dragom Bogu, da se je tako sve zbilo.

Bog znade što i zašto radi.

Uz najsrdačniji pozdrav

Vaš odani

Miro Bulešić

Pazin, dne 21. 08. 1947.

P. S.

Javljam Vama, (a Vi javite zainteresiranomu), broj kojim će si označiti osobno rublje Vaš kandidat za sjemenište Ferenčić Lucijan iz Ježenja: 130.”

Posljednje pismo vlč. Bulešića zavrijedilo bi posebno razmišljanje i potanji studij. Čitamo ga svakako s osobitim pijetetom. Vidi se da je praktična

priprava za putovanja djelatelja krizme mons. Ukmara od župe do župe bila u mnogočemu povjerena organizaciji vlč. Miroslava, koji je morao voditi računa o posebno opasnim okolnostima. Podsjetimo se: samo pred dva dana, u utorak, 19. 08. u Tinjanu kod vlč. Banka nasilni (komunistički) “demonstranti” spriječili su održavanje crkvenog slavlja krizme, tako da su mons. Ukmar i vlč. Miroslav – koji su već bili stigli autom do pred sam Tinjan – bili prisiljeni vratiti se u Pazin, krizma je onemogućena. Idućeg dana u srijedu, 20. 08., popodne održana je u susjednoj župi, u Sv. Petru u Šumi, svečanost podjele krizme, a tamo su pošli i mnogi krizmanici iz Tinjana. U naknadnom izvještaju u katoličkom tjedniku “*Teden*” (Trst 20. 11. 1947.) mons. Ukmar je naveo kako je ovdje:

“...krizmano 320 djece; među njima i 146 krizmanika iz Tinjana gdje su dan prije galamdžije onemogućili krizmanje. Činjenica da je došlo 146 krizmanika iz Tinjana najmanje 7 km udaljenog i to po velikoj vrućini, dokaz je kako je narod žarko želio sv. krizmu, i da nasilnici koji su spriječili krizmu nisu narod...”.

Vlč. Miroslav u svom pismu (od 21. 08. 1947.) župniku Banku osvrnuo se kratko (no pun vjere i pobožnosti!) na pješačenje župnika i njegovih 146 krizmanika, kumova i brojnih roditelja... pri povratku iz Sv. Petra u Tinjan, tj. jučer pred večer:

“Pričaju mi da je bilo puno ljudi sinoć s vama na putovanju iz Sv. Petra, te da ste pjevali, itd. Hvala

dragom Bogu da se je tako sve zbilo. – Bog znade što i zašto radi.”

Čini se da se svečanost krizme za Tinjance bila pretvorila u hodočašće, u procesiju, u kojoj su vjernici i pjevali, vraćajući se iz Sv. Petra u Tinjan preko Drage.

Iz kratkog pisma vlč. Miroslava vidi se kako je on bio čovjek istinske pobožnosti i duboke vjere. A on će to još posebno pokazati idućih dana: svojim hrabrim postupcima u crkvi u Buzetu (23. kolovoza) i svojom završnom žrtvom u crkvi i župnoj kući u Lanišću (24. 08.).

Vlč. Miroslav je istinski vjerovao da Božja Providnost usmjeruje naš život:

“Bog znade što i zašto radi!”

POGOVOR

Mons. Vjekoslav Milovan je od dolaska na čelo biskupijske postulature u kauzi Sluge Božjega Miroslava Bulešića 1998. godine sve svoje snage i iskustvo usmjerio u dva pravca. S jedne strane neumorno je prikupljao pisane povijesne izvore i usmena svjedočanstva o Sluzi Božjemu. (Plod tih nastojanja je hvalevrijedna arhiva Postulature, dragocjena ne samo za izučavanje života Miroslava Bulešića nego i za upoznavanje istarskih društvenih, vjerskih, nacionalnih i političkih prilika u međuratnom razdoblju i prvih godina nakon Drugog svjetskog rata). S druge pak strane, na stranicama *Ladonje* - vjerskog kulturno-informativnog lista nastojao je približiti lik ovog istarskog svjedoka vjere, ponajprije njegov duhovni profil i mučeničku smrt, vjernicima, ali i svim ljudima dobre volje. Dio članaka objavljenih u *Ladonji* sabran je u knjizi znakovita naziva *Palma Miroslava Bulešića* objavljenoj u izdanju *Josipa Turčinovića* godine 2002. Zahvaljujući ponajprije požrtvornosti i upornosti Postulatora u travnju 2004. mogao je biti zaključen biskupijski proces u kauzi sluge Božjega Miroslava Bulešića. I sada kada je stvar u rukama

Kongregacije za kauze svetih u Rimu, mons. Milovan ne misli da je njegova zadaća završena.

Po logici stvari moglo se očekivati da čovjek koji je toliko vremena utrošio u prikupljanje dokumenata i svjedočanstava o Sluzi Božjem, ponudi i svoju sintezu njegova *curriculumum vitae*. Osim ovog razloga, autor je zacijelo imao i duhovno-pastoralni razlog. U vremenu raznih, počesto i protukršćanskih ponuda, Crkva je ne samo pozvana već joj je i dužnost istaknuti svoje svece kao svoje najveće bogatstvo, što je brojnim beatifikacijama i kanonizacijama pokazao i veliki papa Ivan Pavao II.

Knjiga *Miroslav Bulešić svjedok Kristov* sastoji se od dva dijela U prvom je opisan Bulešićev životni put od rođenja u Čabrunićima 1920. godine do mučeničke smrti u Lanišću u kolovozu 1947. godine. Drugi dio obuhvaća više Bulešićevih propovijedi te pisama upućenih različitim osobama.

Kratkim i jezgrovitim opisima autor dočarava povijesne prilike i mijene u Istri u vrijeme Bulešićeva života. Primjerice, sudbina i položaj istarskih Hrvata zorno su približeni kroz položaj obitelji Bulešić i rodnog mu sela: *Od Bulešića preko noći su postali Bulessi, kao što im je i samo selo, prepoznatljivo zbijenih kuća i dvorišnih zidova, preko noći od Čabrunića postalo Zabroni.* A da talijanizacije nisu bile pošteđene ni crkvene institucije pokazuje i primjer koparskog sjemeništa gdje su mladi Hrvati i Slovenci živjeli pod stalnim pritiskom potalijančivanja uz prikraćivanje naravnog

prava na materinski jezik. Na isti način prikazana je kratkotrajna partizanska vlast nakon kapitulacije Italije, njemački teror u gušenju ustanka, oslobođenje Istre te očekivanja i razočaranja Crkve u Istri u odnosu na komunistički režim.

Unutar navedenog povijesnog okvira autor smješta i prati životni put Miroslava Bulešića. U središtu je Bulešićeva duhovnost. Ta duhovnost, iako to izrijeком nije rečeno, karakterizira duhovnost križa, unutar koje se može razumjeti i Bulešićeva spremnost na mučeništvo. Druge dvije sastavnice te duhovnosti su iskrena pobožnost prema Isusovoj Majci i sinovska odanost Sv. Ocu.

Pri kraju životopisa mons. Milovan iznosi podatak da je Bulešić pripadao skupini svećenika koja se je zalagala za odlučniji nastup istarskog svećenstva prema novoj, komunističkoj vlasti. On je bio mišljenja da treba zadržati kritičku distancu prema vlasti, a ne prihvatiti njezin zagrljaj, koji se uvijek u povijesti pretvarao u jaram. To opet ne znači da treba zamjeriti onima koji nisu dijelili Bulešićev radikalizam. No isto tako bilo bi neopravdano pa i nepravedno, unutar crkvenog pluralizma, zanemariti njegovu mučeničko-svetačku vertikalu. Jer, napokon, Crkva od svojih početaka počiva na toj vertikali i živi od te vertikale.

Svećenik Miroslav Bulešić bio je čovjek izrastao na konkretnom tlu i u konkretnim povijesnim prilikama. Dakako, te prilike kolikogod su utjecale na njegovu formaciju, ipak ga nisu i

odredile. Naprotiv, u skladu sa svojim uvjerenjem i pozivom, on će pokušati mijenjati te prilike prema evanđeoskim načelima. Braneci dosljedno i radikalno slobodu vjere i Crkve, ne želeći biti trska koju vjetar njiše, pao je kao svjedok Kristov pod naletom sila zla. Ostao je stamen i postojan do kraja, do mučeničke smrti.

U drugom dijelu knjige nalazimo propovijedi Sluge Božjega. Te propovijedi svojom neposrednošću i jednostavnošću, ali i dubokim biblijskim i teološkim promišljanjem pokazuju kako je svoj poziv i svoje poslanje, u onim turbulentnim ratnim i poratnim vremenima, shvaćao svećenik Miroslav Bulešić. Iz dvanaest što nacрта, što cjelovitih propovijedi može se vidjeti kako je, slijedeći poruku riječi Božje, svojim zanosnim propovijedima nastojao uzdići um i srce svojih slušatelja prema nebeskim visinama. Pritom nije ublažavao riječi Božje ni njihovu zahtjevnost. Posebno duboke misli izrekao je o otajstvu križa. Čak u tri propovijedi izravno te u jednoj posredno govori o križu. Na vraćanje križu sigurno ga je tjerala ratna i poratna kalvarija istarskog čovjeka koju je i sam duboko proživljavao. Kao da je slutio da je i njemu na toj istarskoj Kalvariji pripremljen križ, kako bi, da citiramo apostola Pavla, u svom tijelu nadopunio ono što nedostaje Kristovim patnjama.

Četrnaest pisama koja je Miroslav Bulešić uputio raznim osobama, od odlaska na studije u Rim 1939. godine pa do onog, vjerojatno posljednjeg,

pisma, pisanog samo tri dana prije smrti u Lanišću 24. kolovoza 1947., dragocjeno je svjedočanstvo o njegovoj vjeri i ozbiljnosti kojom je pristupao osjetljivim i teškim pitanjima svog vremena. Iz svakog njegovog pisma, bilo da piše svojim u Čabrunici ili svećeniku Paviću u Premanturu ili pak ravnatelju sjemeništa Lombardo u Rimu, zrcali se pouzdanje u Boga i Njegove planove.

U ratnim danima, kad su ga neki svećenici pitali, Što nam je činiti, on im je odgovorio: *Ja se držim ovoga: naučavati ih na svaki način vjerske istine. A to ljudi od nas i očekuju.* U jednom drugom pismu poslanje svećenika u istarskom ratnom vihoru opisao je sljedećim riječima: *Spasenje čovječanstva možda ovisi o nama. Između žalosnog, tužnog, krvlju natopljenog naroda mi moramo biti dobri Samaritanci, koji tješimo, liječimo, pridižemo, zavijamo svaku ranu u bijeli omot ljubavi, jer mržnja uzrokuje krvarenje, a ljubav zacjeljuje rane.* Ova poruka kao i niz drugih Bulešićevih opažanja nisu ništa izgubile na aktualnosti ni danas.

Knjiga *Miroslav Bulešić svjedok Kristov* može se promatrati na nekoliko razina. Njena povijesna vrijednost je u tome što životni put sluga Božjega Miroslava Bulešića, pisan znanstvenom metodologijom, sadrži neke nove, dosad nepoznate detalje, ali i nove interpretacije. Drugi dio, koji donosi povijesnu građu, omogućuje čitatelju izravan, rekao bih osobni susret s duhovnošću Sluge Božjega. Druga razina je njezina duhovna poruka: Miroslav

Bulešić, premda čovjek kao i mi, velik jer je u svome životu stavio u središte Isusa Krista, raspetog i uskrslog, i Njegovu spasenjsku poruku. Ozbiljno i dosljedno. I pod cijenu žrtvovanja života.

Ova knjiga mons. Vjekoslava Milovana značajan je doprinos na putu sluge Božjega prema časti oltara. Uvjeran sam da će ona kod čitatelja pobuditi spontanu čežnju za Bogom, kao i poticati širenje štovanja sluge Božjega Miroslava Bulešića.

Mr. sc. Stipan Trogrlić

U Puli, 6. siječnja 2006. godine, na blagdan
Bogojavljenja

Kazalo

Biskupova riječ	7
Uvod	8
<i>Prvi dio: Životni put</i>	11
Djetinjstvo	13
Mladost	19
Bogoslov	25
Đakon	35
Svećenik	45
Baderna	61
Kanfanar	73
Široko srce	77
Vjernost Sv. Stolicí	81
Posjet Zagrebu	87
Tajnik Zbora svećenika	91
Podravnatelj sjemeništa	97
Pratitelj delegata Sv. Stolice	107
Mučeništvo	113
Vlasti ureduju	118
Pogreb	121
Montirani proces	123
Prijenos mučenika	127
Crkveni proces	131
<i>Drugi dio: Propovijedi i pisma</i>	143
Umjesto uvoda	145

<i>I. Propovijedi i nagovori</i>	147
Propovjednik	149
Bijela nedjelja	152
Uzašašće	157
Mlade mise	162
Odgajatelj u molitvi	166
Križ u životu kršćanina	170
Božić 1944.	174
O sv. Lovri	179
Znak križa	183
Predan Mariji	187
Veliki petak	193
O sv. Tomi Akvinskom	203
 <i>II. Pisma</i>	207
Prispio u Rim	209
“Trebamo više dobro izgrađenih svećenika”	213
Vlč. Boži Milanoviću	219
Roditeljima pred rat	223
Ratna cenzura	227
Pred subđakonom	233
Pred svećeničkim ređenjem	237
Mladomisnik piše svojim	241
Ravnatelju ‘Lombarda’	244
Čestitka mladomisnicima	248
Pastir u vrijeme rata	252
“Duhovni testament”	256
Razgovor s prijateljem svećenikom	260
Posljednja pisma	268
Pogovor	274

